

107. Torstaina 23 päivänä marraskuuta 1995

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2790

Hallituksen esitys 108/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi valtion virkaehtosopimuslain 3 a ja 5 §:n muuttamisesta 2794

Hallituksen esitys 113/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 55/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta
Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja laiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta 2813

Hallituksen esitys 121, 122/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 22/1995 vp
Lakialoite 14, 30/1995 vp
Toivomusaloite 234/1995 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain sekä kuntien valtionosuuslain 32 §:n muuttamisesta 2829

Hallituksen esitys 123/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 23/1995 vp
Toivomusaloite 291/1995 vp

Mietintöjen pöydällepano

6) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi koskevaksi lainsäädännöksi 2835

Hallituksen esitys 59/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 172/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 24/1995 vp

8) Hallituksen esitys sairauspäiväraha-järjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi ”

Hallituksen esitys 124/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 25/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ala-Nissilä, Aura, Brax, Bryggare, Enestam, Hassi, Huotari, Hurskainen,

Hyssälä, Jätteenmäki, Kalliomäki, Kantalainen, Karhunen, Kokkonen, Korkea-osa, Koskinen J., Kukkonen J., Kukkonen U-M., Laaksonen, Lehtosaari, Niinistö, Norrback, Perho, Pesälä, Polvi, Rajamäki, Roos, Salolainen, Savela, Seppänen, Taina, Tulonen, Viinanen, Vistbacka ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Hassi, Aura, Korkea-osa ja Kukkonen U-M.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Enestam, Kalliomäki ja Niinistö sekä yksityisasioiden takia edustajat Ala-Nissilä, Aura, Brax, Huotari, Hurskainen, Hyssälä, Kantalainen, J. Koskinen, J. Kukkonen, U-M. Kukkonen, Lehtosaari, Perho, Rajamäki, Rauramo, Roos, Savela, Seppänen ja Tulonen sekä tästä ja huomisen päivästä virkatehtävien takia ed. Aaltonen sekä yksityisasioiden takia edustajat Viinanen ja Vistbacka.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 108/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. **A i t t o n i e m i :** Rouva puhemies! Hallitus esittää korkeassa viisaudessaan, että eräiden tuomioistuinten ja oikeushallintoviranomaisten suoritteiden maksuttomuudesta luovuttaisiin. Esimerkkejä tällaisista maksuttomista suoritteista ovat tähän saakka olleet muun muassa rikosasiain muutoksenhakumenettely sekä erittäin tärkeänä oman näkemykseni kannalta maksuton

käsittely huoneenvuokralakiin liittyvissä asioissa, siis huoneenvuokra-asioissa.

Tämä on budjettilaki, ja säästöt, jotka tällä saadaan ovat 20 miljoonaa markkaa, eivät siis kovin suuret, mutta jotain kuitenkin tämäkin markkamäärä tietyksi valtion budjetissa merkitsee. (Hälinää)

P u h e m i e s (koputtaa): Kehotan edustajia rauhoittumaan ja kuuntelemaan puhujaa!

P u h u j a : Keskusta on hyväksynyt muilta osin hallituksen esitykset, mutta emme voi hyväksyä sitä, että maksuttomuudesta luovutaan silloin, kun kysymyksessä on asumiskäyttöön käytetyn huoneiston ja siihen liittyvän riidan ratkaisemisesta tuomioistuimessa.

Asumisella on hyvin vahva sosiaalipoliittinen ulottuvuus, sosiaalinen ulottuvuus. Jossakin hokemassa tai sananlaskussa sanotaan, että kotini on linnani, ja koti ja se linna on juuri sellaisessa asunnossa, jota myöskin tässä lainsäädännössä tarkoitetaan.

Viime vuosien aikana huoneenvuokrasäännöstelystä on parissa kolmessa vaiheessa luovuttu ja tämän kautta on vuokralaisille tullut ihan selvästi suuri turvattomuuden tunne siinä mielessä, miten heidän etujensa tässä kylmässä ja kovassa maailmassa käy. Maksuton oikeudenkäynti, nimenomaan tuomioistuinten osalta, on ollut hyvin merkittävä psykologisesti siinä mielessä, että sellaiset, jotka ovat joutuneet riitaan vuokranantajan kanssa, tietävät, että saavat yhteiskunnan elimen, tuomioistuimen, ratkaistavaksi huoneistoansa koskevan riidan maksutta. Tätä hallitus myöskin nyt esittää purettavaksi, ja täytyy todeta, että kun kaiken kaikkiaan lain vaikutus on 20 miljoonaa markkaa, niin siltä osin, kuin se koskee asumiskäytössä olevien huoneistojen osalta riitatapauksia, säästöt eivät kovin suuret ole, vaikka maksuttomuus jätettäisiin edelleen voimaan.

Keskustan valiokuntaryhmä, samoin kuin kristilliset, ovat jättäneet valiokunnan mietintöön vastalauseensa nimenomaan koskien sitä, että me haluamme asuntoon kohdistuvan riidan käsittelyn tuomioistuimessa edelleen maksuttomaksi.

Samalainen ajatus on ollut käsitykseni mukaan sosialidemokraattien ja aivan ilmeisesti myöskin vasemmistoliiton piirissä, sillä tietämäni mukaan tästä asiasta on käyty kädenvääntöä hallitusryhmien puheenjohtajien keskinäisissä neuvotteluissa jopa useiden viikkojen ajan, kun-

nes kävi selväksi, että kokoomus kävelee yli sosialidemokraattien ja myöskin vasemmistoliiton. Näin ollen sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto joutuivat luopumaan perinteisestä kannastaan, joka on hyvin voimakkaasti viime vuosina tullut esiin, kun täällä on käsitelty muun muassa huoneenvuokralainsäädäntöä koskevia asioita. Myöskin ed. Vähänäkki, lakivaliokunnan varapuheenjohtaja — hän puhukoon toki omassa asiassaan — käsitykseni mukaan hyvin vahvasti on ollut sitä mieltä, että maksuttomuus pitäisi jättää voimaan, mutta näin vain on käynyt neuvotteluissa, että jonkinlaiseksi isännäksi hallitusvastuussa itseään kömpivä kokoomus on kävellyt yli ja siinä ovat sosialidemokraattien sosiaaliset ulottuvuudet sitten häipyneet.

Rouva puhemies! Kun tulemme lain toisessa käsittelyssä esittämään, että tältä osin maksuttomuus edelleen jätettäisiin lainsäädäntöön, niin toivon, että ne kansanedustajat, jotka näiden vuosien aikana ovat ihmisten asumiseen ja nimenomaan vähäosaisten ihmisten vuokra-asumiseen kiinnittäneet hyvin voimakasta huolta ja olleet heitä puolustamassa, eivät tässä tilanteessa unohtaisi tätä asiaa, vaan tekisivät ratkaisun kukin tykönään ja asettuisivat tukemaan ehdotusta, joka toisessa käsittelyssä esitetään, jotta näille ihmisille edelleen jäisi maksuton oikeus asiansa tuomiseen tuomioistuimeen. Onhan kysymys asumisesta, joka on ihmisille perinteisesti keskeinen asia.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puhui kauniisti vähäosaisten asumisoikeudesta. Sinänsä periaate kyllä on aivan oikea ja siitä olen hänen kanssaan samaa mieltä. Valitettavasti ed. Aittoniemi kuitenkin unohti muutaman tosiasian, jotka tulivat esille valiokuntakäsittelyssä.

Ensinnäkin, tämän tyypillisissä asioissa erittäin harvoin, häviävän pienessä osassa, on kyse siitä, että vuokralainen pelkästään vaatisi vuokran alennusta, jolloin maksuttomuus käytännössä tulisi mahdolliseksi. Tätä esitti muun muassa Helsingin käräjäoikeuden käräjätuomari; siellä näitä asioita eniten maassamme käsitellään. Olen myös itse ollut 80-luvun alussa parisen vuotta asunto-oikeuden jäsenenä, ja jo silloin näiden juttujen määrä oli häviävän pieni. Käytännössä kyse on usein maksamattomista vuokrista tai hädästä. Tällöin maksuttomuutta ei pystytä oikeudenkäyntikulujen osalta noudattamaan, joten siinä mielessä tämä kaunis periaate ei koskaan tule edes käytäntöön.

Sen lisäksi edelleen myös tämän lainmuutoksen jälkeen kaikkein vähävaraisimmilla on mahdollisuus maksuttomaan oikeudenkäyntiin. Nimenomaan tämän mahdollisuuden vuoksi olen minäkin pitkin hampain suostunut tämän muutoksen hyväksymään, koska maksuton oikeudenkäynti takaa kyllä oikeuden edelleenkin kaikkein vähävaraisimmille vuokralaisille käydä oikeutta, ilman että heille siitä tulisi kuluja.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että kun on vuokrasäännöstely purettu, se on tuonut tiettyä epävarmuutta. Voi asia olla myös aivan päinvastoin. Kun vuokrasäännöstely purettiin, on myös tullut lisää vuokra-asuntoja. Sitä kautta vuokrien taso on pysynyt hyvin kohtuullisena.

Hallituksen esitys on täysin rinnastettavissa muihin riita-asioihin. Mikäli henkilö on varaton, hänellä on mahdollisuus saada maksuton oikeudenkäynti tai myös käyttää kunnallista oikeudenkäyntiavustajaa.

Kun totesitte, että kokoomus olisi lakivaliokunnassa kävellyt tässä jonkin puolueen yli, sosialidemokraattien yli, tämä toki ei pidä paikkaansa. Siellä keskusteltiin hyvin rakentavasti asiasta ja löydettiin kyllä sopu.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen vuodesta 1974 lähtien ollut hovioikeuden asiantuntijajäsenenä näissä asioissa ja voin sanoa, että hallituksen esitys minulle henkilökohtaisesti oli aika kiperä. Nimitäin lähdin siitä, että kun asunto-oikeudet aikoinaan perustettiin, niillä oli hyvin sosiaalinen luonne. Pyrittiin juuri siihen, että vähäoisaiset ihmiset kykenisivät mahdollisimman pienillä kuluilla hoitamaan asiansa ja nimenomaan kykenisivät hoitamaan asiansa itse ilman lainopillista apua.

Nyt meillä on annettu hiljattain lait liikehuoneistoja koskevista vuokrasuhteista ja asuinhuoneistoja koskevista vuokrasuhteista. Voidaan todeta, että sikäli kuin riita-asiat koskevat liikehuoneistojen vuokrasuhdetta, kysymys on ikään kuin tavallisesta siviiliprosessista, jossa maksut ovat paikallaan. Mutta jos me ajattemme asunto-oikeuksien sosiaalista luonnetta, tällöin luonnetaan olisi ollut, että sosiaalinen funktio olisi säilytetty ja kyseiset vuokrasuhteet olisivat olleet maksuista vapaat, aivan kuten ed. Aittoniemi totesi. Tämä olisi asian periaatteellinen puoli.

Mutta kun me tulemme asian käytännölliseen puoleen, silloin asianlaita on juuri kuten ed. La-

pintie totesi. Yli 90 prosenttia asuinhuoneistoja koskevista jutuista on maksamattomia vuokria koskevia asioita. Näissä tavallaan on paikallaan, ettei asiaa viivästytetä ja turhaan valiteta, joten niistä voidaan pieni maksu hovioikeuteen valitet- taessa maksaa.

Niin ikään todettiin, että jos kysymys on vähä- varaisesta ihmisestä, häntä varten on aina ole- massa maksuton oikeudenkäynti, joten tässä, summa summarum, tavallaan on kysymys peri- aatteesta ja käytännöstä, arvoisa puhemies, jossa käytäntö voittaa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. M. Pohjola!

Ed. R y h ä n e n: Arvoisa puhemies! Ed. Karpio on aivan oikeassa siinä, kun hän sanoi, että meidän edellisellä vaalikaudella säädetty huoneenvuokralakimme oli hyvä ja toimii nyt. Siis siitä osoituksena on, että vuokralla asumises- ta on tullut hyvin suosittua, jopa niin suosittua, että kannetaan huolta siitä, että ihmiset eivät halua ostaa omia asuntoja. Ensimmäistä kertaa nyt kysynnän ja tarjonnan laki toimii, aivan kun- ten ed. Markku Pohjola toi esille.

Valiokunta oli pitkälle asian osalta samaa mieltä, kuin vastalauseessa on esitetty. Me kaikki voimme muistaa, että siinä oli kohtuullisesta käs- kytyksestä hallituksen taholta kysymys.

Korostaisin, että lähes kaikki asiantuntijat, joita kuulumme asian tiimoilta, samoin vuokran- antajien ja vuokralaisten järjestöt, olivat asiassa täsmälleen samaa mieltä. Sen tähden toivoisin, että kun lakiesitystä edelleen työstetään, tämä otettaisiin huomioon, koska suhteellisen pienestä asiastahan tässä on kysymys, mutta tällä toimen- piteellä suojeltaisiin nyt heikommassa asemassa olevia ihmisiä. Viitattiin siihen, että tietysti on oikeus maksuttomaan oikeudenkäyntiin, mutta tässä voitaisiin maksuttomuus jo tällä tavalla etukäteen toteuttaa ja ennen kaikkea vahvistaa vuokralaisten oikeuksia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeastaan vastauspuheen- vuoroni on turha ja saivarteleva, sillä kun kuun- telin vastauspuheenvuoroja, niissä tietyllä taval- la anteeksi pyydellen päädyttiin samaan lopputu- lokseen kuin allekirjoittanut ja muut vastalau- seeseen yhtyneet ovat tehneet. Ei asiaa muuta miksikään se, että ed. Lapintie pyrki asian ole- muksen paloittelemaan moneen pieneen palaan ja leikittelemään tällä asialla. Asian ydin ja on-

gelma eli vahva sosiaalinen ulottuvuus jäi tähän asiaan ja epävarmuustekijät, jotka tulevat esille, kun laki tällä tavalla päätetään.

Ed. Karpion suuntaan totean, että ei valio- kunnassa riideltä eikä väännetty kättä. Mehän olemme siellä hyvässä sovussa oleva erinomainen valiokuntaryhmä, mutta hallitusryhmien ryh- mänjohtajat, sen mukaan kuin minulle kerrot- tiin, väänivät asiasta kättä lähinnä sosiaalide- mokraattien vaatimuksesta, koska he halusivat, että laki tulisi voimaan sellaisena kuin vastalau- seessa on ehdotettu. Mutta siellä kokoomus kä- veli sosiaalidemokraattien ja vasemmistoliiton yli, joiden on unohtettava taas kerran köyhän asia ja oltava nöyrästi samaa mieltä kuin kokoo- muskin.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa pu- hemies! Haluan yhtyä siihen, mitä ed. Lapintie ja ed. M. Pohjola totesivat. Siinä olivat oikeastaan ne asialliset perustelut, miksi valiokunta päätyi tehtyyn ratkaisuun. Vuokralainsäädäntö on muuttunut, ja nykyään jutut ovat tavallisia riita- juttuja, joten niihin pitää näitä koskevia sään- nöksiä soveltaa. Oikeusturva toteutuu nimen- omaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä ane- tun lainsäädännön puitteissa. Kuitenkin valio- kunta on siltä varalta, että se olisi kuitenkin ereh- tynyt, korostanut hallitukselle, että hallitus suo- rittaisi seurantaan asian tiimoilta, että nähdään, syntyykö jonkin näköisiä sosiaalisia ongelmia, ja silloin puututaan niihin.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa puhemies! Jo monella suulla ovat tulleet esiin perusteet, minkä vuoksi sosiaalidemokraatit valiokunnassa kään- tyivät lopulta hallituksen esityksen taakse. Yh- dyn kaikkiin ed. Aittoniemen esittämiin sosiaali- asioita koskeviin perusteluihin ja ed. M. Pohjo- lan historiikkiin, joka valaisi asunto-oikeuden syntyä, ja muutenkin.

Mutta olisin todennut ed. Aittoniemelle, että hän ei varmaan enää muista, minkälainen kuri oli Ahon porvarihallituksen ollessa vallassa; sieltä lähtivät pois ministerit, jotka eivät siihen kuriin tyytyneet. Heillä oli silloin omat pelisääntönsä, ja niin on myös tällä hallituksella, ja hallituksen uskollisina sotureina tietysti pelisääntöjä nouda- tettiin meidänkin valiokuntaryhmässämme. Tämä on tulos, niin ikävä ja valitettava kuin se sinänsä onkin, mutta sitä korjaavat perusteet, joita ed. Lapintie muun muassa toi esiin.

Vielä olisin todennut, että Ahon porvarihalli- tuksen aikana huoneenvuokralakia todella huo-

nonnettiin vuokralaisen kannalta katsoen. Vuokralaisella ei loppujen lopuksi tällä hetkellä ole muuta oikeutta kuin asua, niin kauan kuin vuokranantaja hänen sallii asuvan, ja maksaa vuokra.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti sympatialla ymmärrän ed. Vähänäkin ongelmia puoluekurin paineessa. Ehkä kritiikki kohdistuu hallituksen varsinaista esitystä kohtaan.

Hyvin muistamme sen, että kun huoneenvuokralakia uudistettiin viime kaudella, erityinen huoli silloin kannettiin siitä, miten vuokralaisten oikeusturvan käy. Minulla on se muistikuva, että vasemmistoryhmissä oli erittäin kova kritiikki uudistusta kohtaan juuri tästä näkökulmasta. Nyt ensimmäisenä vuotena uuden hallituksen voimassa ollessa te vähät välitätte tästä pelosta ja tuotte tämän kaltaisen esityksen, jossa teidän mielestänne jo heikennettyä oikeusturvaa heikennetään käytännössä entisestään.

Ed. Hassi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä arvostan ed. Vähänäkin rehellisyyttä, kun hän myönsi, että oli kyse käsityksestä ja kuritoimenpiteestä. Tosin hän pehmensi tätä sanomalla, että edellisen hallituksen aikana kuri oli vielä kovempi. Olkoon, mutta tuomariohjeet sanovat, että paha tapa älköön olko puolustus.

Mitä taas tulee arvosteluun, että edellisen eduskunnan aikana huononnettiin huoneenvuokralakia ja vuokralaisen oikeus on huonompi, se tietenkin vaatisi maksutonta oikeudenkäyntiä sinänsä. Mutta en ole samaa mieltä, tosiaan on se, että vuokralla asumisesta on tullut Suomessa hyvin suosittu asumismuoto ja vuokrausjärjestelmä toimii meidän asuntomarkkinoillamme hyvin.

Ed. M y l l y n i e m i: Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin huomiota rikosasioihin tässä yhteydessä. Käräjäoikeudesta valittaminen hovioikeuteen tulee myös rikosasioissa maksulliseksi, maksaa 400 markkaa. Tästä ei tule ongelmaa tietenkään niiden henkilöiden osalta, jotka saavat ilmaisen oikeudenkäynnin, mutta välimaastoon jää paljon sellaisia ihmisiä, jotka ilmeisesti tämän maksun vuoksi, rahan menettämisen pe-

lossa, jättävät valittamatta. Samoin käy myös huoneenvuokra-asioissa, ja tämä ei ole minusta tasa-arvoista.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Ihan lopuksi omalta osaltani vielä totean seuraavaa:

Ed. Vähänäkki, jota arvostan kovasti valiokunnan työskentelyssä, kuitenkin joko tahtoen tai tahtomattaan loppuvuodatuksessaan totesi, että huoneenvuokralakien ja -säännösten purkamisen jälkeen vuokralaiselle ei jäänyt juuri mitään muuta oikeutta kuin ulospotkituksi tuleminen ”oikeus”. Näin hän sanoi, suunnilleen siihen suuntaan. Näin ollen on aivan ymmärrettävää silloin, että olemme täysin oikeassa. Vuokralaisten oikeusturva vaatisi tämän säännöksen säilyttämistä laissa, ja sen varmaan ed. Lax, valiokunnan puheenjohtajakin, näin mieltää.

Muistatte varmaan hyvin, että siellä pitkään sorvailtiin kaikenlaisia ponsia seurannasta. Jos tämä asia olisi selvä eikä vuokralainen ja vähäosainen ihminen tarvitsisi mitään oikeussuojaa, mitä sinne sellaisia ponsia, joista tuli pidempiä kuin itse valiokunnan mietinnöstä, sorvailaan, niin kuin on nähtävissä, kaikenlaisia ponsia? Jos asia on selvä, ei siinä mitään ponsia silloin tarvita. Mutta epävarmuus ja paha mieli vallitsi hallitusryhmien mielessä, kun tiesivät tekevänsä väärin, mutta kokoomusta ei uskallettu vastustaa, ja se oli sillä siisti. Ahon hallituksen aikana, niin kuin ed. Lax muistaa, muuteltiin lakivaliokunnassakin lakeja eikä niitä oikein paljon ministereiltä kysytyttyään.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajilta Aittoniemi, Ryhänen ym. varmaan jäi kuulematta taikka he eivät kuulemaansa ymmärtäneet, kun tältä puolelta on jatkuvasti todettu, että laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä on edelleen voimassa. Siihen ovat oikeutetut varattomat, joita löytyy kai vuokralaisten joukosta huomattavasti enemmän kuin vuokranantajien. Toisin sanoen, kun useimmat vuokranantajat eivät saa maksutonta oikeudenkäyntiä, rasitus kohdentuukin ehkä nimenomaan heihin. Sen vuoksi ed. Aittoniemikin tätä asiaa niin kiivaasti ajaa.

Ed. R. O j a l a: Arvoisa puhemies! Yritin saada vastauspuheenvuoroa jo ed. Ryhäsen puheenvuoron jälkeen, mutta kone ei sitä suostunut antamaan, joten pyysin varsinaisen puheenvuoron.

Ed. Ryhänen nimittäin sanoi, että vuokra-asumisen suosio on Suomessa lisääntynyt erityisesti sen takia, että meillä on uusi huoneenvuokralainsäädäntö. Kyllähän siihen asiaan on keskeisesti vaikuttanut myös se, että tänä päivänä ihmiset eivät uskalla eikä heillä ole ollut rahaa-kaan ostaa asuntoa ja toisaalta asunnonmyyjät eivät ole saaneet asuntoaan kaupaksi. Pystyäkseen maksamaan sitäkin velkaista asuntoa he pistävät sen vuokralle. Nämä ovat minusta vaikuttaneet tähän asiaan enemmän kuin varsinaisen uusi huoneenvuokralaki.

On moneen kertaan todettu, että pienituloiset saavat maksuttoman oikeudenkäynnin. Keskustelusta saa helposti sen kuvan, että kaikki vuokralalla asuvat ovat ns. pienituloisia tai köyhiä. Lakivaliokunnassa käsittelyn yhteydessä minä sain ahaa-elämyksen. Tuli oikein hyvä tunne, että tämä ei taida niin ollakaan, kun katsoin vastapäätä istuvaa ed. Sulo Aittoniemeä. Tiedän, että hänellä on Helsingissä vuokra-asunto. Siitähän tietysti on osittain kysymys, että myös hyvätuloiset saisivat ilmaisen oikeudenkäynnin vuokra-asioissaan. Minusta tämä menee tälläkin tavalla ihan hyvin, kun pienituloiset sen saavat. Mikäli ed. Aittoniemi joutuu ongelmatilanteeseen, hänellä on varaa maksaa.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! On puhuttu lainsäädännön sosiaalisuudesta. Mielestäni oikeastaan ed. Ryhäsen puheenvuorossa tuli olennainen asia esille, kun hän totesi, miten hyvin vuokramarkkinat toimivat. Sopii tietysti kysyä, miten ne toimisivat tänä päivänä, jos ei vuokralainsäädäntöä taannoin olisi muutettu. Vanha ns. sosiaalinen vuokralainsäädäntö oli kääntynyt omia tarkoituksiaan vastaan. Tämäkin on hyvä muistaa nyt, kun kauheasti peräänkuulutetaan paluuta siihen lainsäädäntöön.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Lax viisaana miehenä puhui minun asiiani.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi äsken painotti nimenomaan vuokralaisen oikeusturvaa. Minusta on tasapuolista puhua kummankin partin, myöskin samalla tavalla vuokranantajan, oikeusturvasta. Väitän, että laki ei sorra kumpaakaan, vaan on kummankin kannalta oikeudenmukainen. Viittaaan jo moneen kertaan täällä puhuttuihin maksuttoman oikeudenkäynnin ja kunnallisen oikeusavustajan antamiin mahdollisuuksiin.

Kun täällä puhuttiin rikosasioista ja niistä pe-

rittävistä maksuista, me kuulumme myöskin asiantuntijoita tässä. Siellä todettiin, että 90 prosenttia rikosasioiden käsittelyistä tapahtuu jo maksuttoman oikeudenkäynnin turvin.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Siellä kuultiin asiantuntijana myöskin uunituoretta eduskunnan oikeusasiamiestä. Hän kyllä kiinnitti huomiota tähän asiaan, mistä minä sain, että huonotuloisten ja erittäin hyvätuloisten väliin jää kuitenkin sellainen henkilöryhmä, jonka oikeutta tässä saatetaan loukata. Siitä ei nyt tässä olla esitystä tekemässä, mutta kannattaisi kyllä kiinnittää siihen vastaisuudessa huomiota. Sitä vartenhan täällä on seuranta tarkoitus järjestää myöskin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi valtion virkaehtosopimuslain 3 a ja 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 113/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 55/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. S a a p u n k i : Arvoisa rouva puhemies! Menemme asiaan, joka on hirmuisesti puhututtanut, mutta ei valtavan iso rahallisesti ole. Nyt eduskunnassa ensimmäisessä käsittelyssä olevassa yksityistielain muutosesityksessä ehdotetaan

valtionavustusten lakkauttamista kaikilta yksityisteiltä, jotka ovat saaneet tähän saakka valtionapua. Lisäksi velvoitetaan tiekuntia pitämään kyseinen tiestö kunnossa kymmenen vuoden ajan, mikäli tielle on saatu joskus valtionapua. Hallituksen lakiesitys romuttaisi näin yli 30 vuotta olleen käytännön.

Jo hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tuli esiin edellä mainittu yksityistieverkoston avustusten tyyli kohtelu. Välittömästi tiedon jälkeen alkoi lehdistössä voimakassanainen avustusten lakkauttamishanketta vastustava kirjoittelu. Laina muutamia lehtiotsikoita, mitä tästä on tämän syksyn aikana kirjoitettu. En siteeraa muuta kuin pelkkiä otsikoita.

Helsingin Sanomissa syyskuussa: ”Yksityisteiden valtionavun poisto puree pahimmin Espoossa”; Savon Sanomat elokuussa: ”Kunnilta liikenee niukasti lisävaroja yksityisteille”; Kainuun Sanomat syyskuussa: ”Yksityisteiltä vieti rahat jo hallitusneuvotteluissa”. Syyskuun lopulla Koillis-Häme kirjoitti otsikolla ”Yksityisteiden valtionavut loppuvat ja piste”. Tämän oli sanonut liikenneministeri Linnainmaa Jämsänjokilaakson päättäjille. Ministeri lisäsi syyksi sen, ”ettei valtiolla ole rahaa”. Jatkossa hän huomasi kuitenkin, että rahaa löytyi moottoriteille huomattavia summia. Maaseudun Tulevaisuus heinäkuussa otsikoi: ”Oikeusoppineiden arvio, puomikielto loukkaa omaisuuden suoja”. Aamulehti heinäkuussa: ”Pirkanmaan kylä- ja asukastoimikunnat alkavat kerätä nimiä hallituksen suunnitelmat tuomitsevaan adressiin”. Pari viikkoa sitten nämä jättivät minulle liikennevaliokunnan puheenjohtajana adressinsa, mukana oli myös jokaisesta puolueesta edustaja. Adressiin oli löytynyt 7 000 nimeä, joten se oli aika massiivinen. Edellä mainitut ja sadat muut kirjoitukset sekä adressikeräykset yksityistieavustusten lakkauttamista vastaan osoittavat, että kysymyksessä on todellinen kansanliike käsittelyssä olevaa lakiesitystä vastaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kun liikennevaliokunta aloitti lain käsittelyn, se kutsui asiantuntijoita kuultavaksi eri puolilta Suomea, myös eteläisestä Suomesta. En muista yhdenkään asiantuntijan olleen sitä mieltä, että lakiesitys tulisi hyväksyä hallituksen esittämässä muodossa. Kun sitten valiokunta aloitti asiasta yleiskeskustelun, kävi hyvin nopeasti ilmi, että jäsenten ylivoimainen enemmistö oli lakiesityksen hylkäämisen kannalla. Yhteisestä sopimuksesta keskeytimme valiokunnassa yleiskeskustelun ja lähe-

timme asian jatkoneuvotteluihin hallituspuolueiden ryhmiin.

Noiden neuvottelujen jälkeen panimme vielä asian pöydälle, jotta hallituspuolueiden ryhmänjohtajat, valiokuntavastaavat ja ministeri Linnainmaa voisivat hakea kompromissiehdotuksia. Kun ministerin taholta ei löytynyt mitään periksi annettavaa, joutuimme eilen jo tämän talon työaikataulujenkin takia käsittelemään asian. Tuon käsittelyn tuloksena äänin 15—2 liikennevaliokunta päätti esittää lakiesitystä hylättäväksi.

Käsittelyn missään vaiheessa valiokunnan jäsenet eivät politisoineet työskentelyä valiokunnassa, vaan mielipiteet muodostuivat pelkkien esille tulleiden tosiasioiden valossa. Itse sain omassa eduskuntaryhmässäni estettyä lakiesitystä vastustavan kannanoton, jotta ilmasto säilyisi tämän käsittelyn ajan hyvänä eikä ns. vastakainasettelua syntyisi.

Nyt, kun liikennevaliokunnan selvä enemmistö on eduskunnan asiantuntijaelimenä esittämässä lain hylkäämistä, toivon tästä salista löytyvän hyvää tahtoa ja riittävästi tukea näkemyksiemme saattamiseksi myönteiseen päätökseen. Valiokunnan näkemyksen kunnioittaminen tietää vain sitä, että yksityisteiden avustusjärjestelmä ei lakkaa, vaan tulevaisuudessakin voidaan pitää huolta yhdessä kuntien ja tiehoitokuntien kanssa 700 000 ihmisen liikenneväylistä.

Säästöperiaatteella valiokunta ei ole ollut vastustamassa avustusten alentamista eikä ollut vaatimassa valtion budjetin loppusummaan lisäystä. Uskomme kuitenkin, että liikenneministeriön budjettiraamin sisältä löytyy kyllä rahaa jonkin verran myös yksityisteille. Onhan varoja löytymässä myös moottoriteille. Valtiovarainministerillä ja -ministeriöllä ei pitäisi olla tätä ratkaisua kohtaan erityistä vastustusta, koska emme vaadi lisää rahaa liikenneministeriön toimialalle.

Mikäli täällä eduskunnassa kuitenkin kävisi tämän lakiesityksen osalta niin, ettei liikennevaliokunnan mietintö tulisi hyväksytyksi, haluan tuoda esille muutamia seurannaisvaikutuksia:

1) Kuntien valtionapujen leikkauksista ja runsaslukuisten köyhien kuntien huonosta taloudesta johtuen läheskään kaikki kunnat eivät pysty huolehtimaan tulevina vuosina yksityisteiden kunnosta. Näin eriarvoisuus 700 000:n yksityisteitä käyttävän kansalaisen osalta lisääntyy.

2) Yksityistieverkon kunto rappeutuu, ja tiehoitokuntien varat loppuvat, kun kunnat tekevät näin. On turha luulla, että turvallinen liikennöin-

ti yksityisteillä voitaisiin taata kymmenen vuoden puomikiellolla. Kun kelirikko-, rumpu- ja siltavaurioita tiestöön syntyy, niiden korjaamiseen ei löydy varmaankaan rahoja. Miten siellä liikutaan, vaikka olisi minkäläinen puomikielto päällä ja niiden pitäisi olla auki?

Olkoot esimerkkinä vaikkapa 5 kilometrin pituisen yksityistien varrella olevat kolme vanhusten asuttamaa taloa. Talojen toimesta laitetaan puomi tielle, vaikka kielto tulisikin, ettei läpiajo-liikenne turmelisi kokonaan tätä tietä. Kuvitteleeko hallitus tällaisessa tapauksessa puomikiellon hoitavan asian? Tuomitaanko vanhukset sakkoihin, joita ei voida periä, koska heillä ei ole tuloja. Jos ei sakkoja makseta, tuomitaanko vanhukset vankilaan? Jos tienvarren väki on viety vankilaan tai vanhainkotiin, puomi pysyy varmasti auki. Tien kunto ei kuitenkaan kestä jokamiehen oikeuteen perustuvaa tienkäyttöä kovin pitkään.

3) Yksityisteiden hoitokuntien jäsenistä suuri joukko asuu muualla kuin näiden teiden varsilla. Vain maanomistusolosuhteet sitovat heitä kyseiseen tiehen ja tienhoitokuntaan. On aivan varmaa, että tällaiset henkilöt Suomessa tulevat vaatimaan yksityisteiden hoitovelvoitteen osalta uutta jyvitystä sen mukaan, kuka tiestöä eniten käyttää. Näin alkaa mittava valtakunnallinen oikeusprosessien sarja, josta hyötyvät vain juristit.

4) Talviajon suureksi ongelmaksi muodostuu tiestön aukipitäminen. Kun tienhoitokunnalla ei ole rahaa ja kuntien satunnainen aurasapu loppuu eikä kaluston puutteen tai rahapulankia muutenkaan tietä pystytä pitämään auki, miten voidaan tarvittaessa taata esimerkiksi ambulanssin, paloauton, kauppa-auton ja kouluauton esteetön liikennöinti tuolla tiellä, kun yhtäkkiä tulee kova tuisku ja lumisade? Ja vielä viimeiseksi:

5) Mikäli yksityistieavustukset lakkaavat, kuntakeskuksissa vanhusten asuntotarve tulee lisääntymään rajusti. Mistä siihen otetaan sitten rahaa?

Liikennevaliokunta on tehnyt mietintönsä harkiten. Arvoisat kollegat, vetoan teihin: Antakaa tukenne sille!

Liikenneministeri L i n n a i n m a a : Arvoisa puhemies! Ed. Saapunki totesi puheenvuorossaan, että valiokunnan kuulemisen yhteydessä ei löytynyt tahoja, jotka olisivat kannattaneet tätä esitystä, enkä hämmästy sitä ollenkaan. Tässä hän on kyseessä puhtaasti säästölaki.

Sitten kun ed. Saapunki totesi, että ministerin kanssa keskusteluissa ei löytynyt periksi annettavaa, niin tämä ei ihan tarkkaan ottaen pidä paikkaansa. Tiistain keskusteluissa olin valmis ed. Ben Zyskowiczin esittämään kompromissiratkaisuun, mutta valitettavasti siihen ei taas löytynyt tarpeeksi ymmärtämystä muiden hallituspuolueiden jäsenten taholta.

Kysymys on lähinnä ollut siitä, että tämä on hallitusohjelmaan kirjattu asia eli lakia vietään eteenpäin hallitusohjelmaan perustuen. Yksi ministeri ei muuta hallitusohjelmaa. Toivoin, että tähän olisi saatu yksi päivä neuvottelu-aikaa lisää, jolloin olisimme voineet neuvotella laajemmalla pohjalla niin, että myöskin pääministeri olisi ollut mukana ja olisimme saaneet tällä tavoin sorvattua kompromissiratkaisun. Valitettavasti tähän ei suostuttu.

Mutta sen haluan tässä julkisesti sanoa, että ed. Saapunki, joka on johtanut ja johtaa liikennevaliokuntaa, on todella tehnyt sen loistavasti ja on mies paikallaan ja tehtäviensä tasolla. Siitä lämmin kiitos.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Linnainmaan ed. Saapungille osoittamaan kiitokseen sopii yhtyä. Todellakin ed. Saapunki on johtanut erittäin asiallisesti tätä valiokuntaa.

Toteaisin kuitenkin, että ne syytökset, mitä valiokunnan jäseniin kohdistettiin, siis myös hallituspuolueiden edustajia kohtaan, siitä, että me olisimme ikään kuin opposition kelkassa tässä asiassa, olivat varsin aiheettomia.

Edelleenkin voidaan yhtyä siihen, mihin ed. Saapunki viittasi, että lisäbudjetin yhteydessä on avattu uusia moottoritienjauksia ja tällä tavalla rahaa toki on.

Haluan myös lopuksi todeta, että hallitusohjelma toteaa: ”Liikenneverkot pidetään koko maassa liikenteen tarvetta vastaavassa, elinkeinoelämän kilpailukykyä tukevassa kunnossa.”

Vaikka ministeri valitettavasti on poistunut, kuitenkin julkisesti myös tiedustelen: Mikä olisi ollut se kompromissi, mihin emme olleet valmiita? Sanoisin, että valiokuntaa kylläkin oli hiillos-tettu niin pitkälle, että se teki eilen päätöksen. Itse olisin ollut valmis odottamaan, mutta ymmärrän valiokunnan enemmistöä tässä. Toivon, että ministeri vastaisi, mikä oli se kompromissi. Ed. Ben Zyskowicz on paikalla. Ehkä hän vastaa.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mitä ed. Saapunki äsken ker-

toi yksityisteiden valtionapuperusteiden poistamisen vaikutuksista, pitää paikkansa. Minun mielestäni oli erittäin miellyttävää kuulla, että näinkin yksimielisesti valiokunta on tässä asiassa toiminut ja esittää hallituksen esityksen hylkäämistä.

Minun mielestäni tässä on nyt arvokasta muistuttaa olosuhteet, juuri niin kuin ed. Saapunki sanoi. — Olisin toivonut, että ministeri Linnainmaalla olisi meille muillekin haja-asutusseudun miehille riittänyt aikaa kuin vain ed. Saapungille. — Pitää muistaa, että niistä ihmisistä, jotka asuvat yksityisteiden päässä, 5:n tai 10:nkin kilometrin päässä esimerkiksi Lapissa, suurin osa on aikanaan tullut muualta, kuka Karjalasta, kuka jostakin muualta. He ovat kerran joutuneet lähemmään ja nyt asuvat tällaisten tieolosuhteiden takana. Nyt ollaan jälleen heitä väkipakolla viemässä sieltä pois. Esimerkiksi edelleen on selvittämättä ...

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Takkula, teillä on ihan hetken päästä oma puheenvuoronne, ja nyt olemme hipomassa jo sen pitämistä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli ilo kuunnella ed. Saapungin puheenvuoroa tästä lakiesityksestä ja valiokunnan tekemästä työstä ja kannanotosta.

Ministeri Linnainmaa totesi, että tämä on hallitusohjelman asia ja säästölaki. Näinhän todella on, että se oli hallitusohjelmaan jo kirjattu, ja kun esimerkiksi vasemmistoliiton ryhmässä aikanaan hallitusohjelmaa käsiteltiin, tämä oli yksi niistä monista kohteista, joihin kovin kriittisesti suhtauduttiin.

Minulle on tullut sellainen tunne, että tämä lakiesitys on syntynyt niiden päässä, jotka ovat kasvaneet asfaltticitissä kivimuurien keskellä ja kovin harvoin lähteneet sieltä yhtään minnekään ja joilla ei ole mitään käsitystä siitä, kuinka ihmiset muualla maassa ja maailmalla ja erikoisesti Suomessa liikkuvat.

Säästötavoite 100 miljoonaa markkaa on todella pieni raha siihen nähden, mitä esimerkiksi moottoriteihin näillä uusilla päätöksillä laitettiin. Otan nyt vaikka esimerkiksi Joensuu — Ylämylly-tien, joka oli uusi tieraikaisu. Mitenkään itäsuomalaisia en silti halua sorsia.

Minusta tässä on enemmän kysymys suuresta periaatteesta. Aistin tässä kyllä pikkuisen tietynlaista ideologistakin suhtautumista koko tie-asiaan. Todella hartaasti toivon, että tämä eduskunta hyväksyy liikennevaliokunnan mietinnön

ja aikanaan löydämme myöskin rahaa. Ei pelkkä lausuma riitä.

P u h e m i e s: Edelleen muistutan, että vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen. Tässä kohtaa on hiuksenhienoa se, mutta ajankäytön kulmasta ja puheenvuorolistan pituuden johdosta haluan muistuttaa tästä.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Linnainmaa vetosi siihen, että tämä on hallitusohjelmassa sovittu, ja siihen, että tämä on säästölaki, niin ne eivät minusta kyllä riitä tekemään tällaista ratkaisua oikeutetuksi. Se, että hallitusohjelmaa laadittaessa muutamana keväisenä päivänä sovitaan paljon sellaisia yksityiskohtia, joiden vaikutuksista ei ole arvioita esitetty, ei riitä nyt perusteluksi. Säästölakihan tämä on, ja se pitää ymmärtää.

Sitä minusta eduskunnan ei tarvitse ymmärtää, että kun liikenneministeriön lähes 8 miljardin markan menoista säästetään 243 miljoonaa markkaa, niin tästä menosäästöstä pitkälti yli puolet eli 130 miljoonaa kohdistuu yksityisteihin. Yksitysteiden määrärahoista säästetään 100 prosenttia, mutta esimerkiksi tielaitoksen yli 4 000 miljoonan markan määrärahasta ainoastaan 2 prosenttia.

Ed. K o i s t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin toivonut, että ministeri Linnainmaa asianomaisena ministerinä olisi ollut paikan päällä. Aika oudolta tuntuu nyt keskustelu eduskunnassa.

Ministeri sanoi puheenvuorossaan, että tämä on säästölaki. On se tietysti säästölaki, ja jotkut muut ministerit ovat tunnustaneet, että tulipahan tehtyä vähän lonkalta ja tulipahan tehtyä aika nopeasti. Noin 100 miljoonan säästöllä, minkä laki valtiolle toisi, ei tätä maata rakenneta, mutta sillä rakennetaan, että alkuperäinen laki jää voimaan. Jos se laki kumotaan, sitä tuskin saataisiin enää uudelleen aikaiseksi siinä mitassa, että se kykenisi toimimaan. Säästöjä, mitä uusi laki toisi valtiolle, ei voi millään verrata — kuten on tullut jo esille ja oletan pitkässä puhujalistassa tulevan edelleen — niihin vahinkoihin, mitä se aiheuttaa.

Tämä on periaatekysymys, ideologinen kysymys, kuten on tuotu esille.

Vieläkin toistan vain sen, että ihmettelen, että tämän suuruusluokan asiassa, joka rahasummaltaan on pieni, mutta muulta vaikutukseltaan suuri, ministeri lähtee pois salista.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Linnainmaa korosti, että kyseessä on hallitusohjelmaan sisältyvä säästölaki. Tässä mielessä on tarpeen todeta, että yksityisteistä on jo säästetty 30 prosenttia vuosina 1993—1994. Nyt ei enää tyydytty säästämään, vaan mentiin koko järjestelmän lakkauttamiseen. Tämä on minusta suuri periaatteellinen kysymys, johon liikenneministeri olisi voinut tässäkin keskustelussa vielä vastata. Järjestelmä on toiminut hyvin, tehokkaasti ja taloudellisesti. Varmasti säästöjä olisi jonkin verran väliaikaisesti voitu toteuttaa.

Ministeri Linnainmaa korosti myös sitä, että kun asia sisältyy hallitusohjelmaan, niin sen vuoksi tätä ei voida muuttaa. Eikö kuitenkin eduskunta viime kädessä nämä asiat arvioi, ja sen arvioinnin on tehnyt lähes yksimielisesti erikoisvaliokunta, jonka arviointiin ja arviointikykyyn meidän tuki tulisi voida luottaa. On myös todettava, että hallitusohjelmaan tehtiin jo kesällä yksi muutos, kun todettiin, että esitetty säästö kohdentuu väärin: Maakunnan kehittämisrahaa tuota pikaa nostettiin heti hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jo ilahduin äsken, että keskustelussa on oikea ja vastuullinen henki, mutta valitettavasti ministeri Linnainmaa lähti pois. Ministerihän sanoi, että hänen ja hallituksen puolelta olisi ollut jotakin kompromissia tai vastaantulemistä, mutta ei hän sanonut, mitä se olisi.

Minä yhdyn moniin puheenvuoroihin, joissa on käsitelty sitä perustelua, että koska asia sisältyy hallitusohjelmaan, se täytyisi toteuttaa. Ed. Vanhanen toi esille aivan oikein sen, että hallitusohjelma tehdään kiireessä. Tämäkin säästöpäätös on tehty tietämäni mukaan yöllä. Kun nyt aamun valo on selvittänyt pimeyden teot, niin tulee tuki järjen äänin nyt päätös sittenkin voida tehdä. Otetaan nyt pois kerta kaikkiaan turha arvovalta ja härkäpäisyys. Kysymys on hyvin tärkeästä asiasta koko maassa, yhtä lailla Etelä-Suomessa kuin Pohjois-Suomessa.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä liikennevalio-

kunnan puheenjohtajan ed. Saapungin ajatukseen, että liikennevaliokunta ensinnäkin käsitteli asiaa hyvin perusteellisesti ja pitkään ja henki käsittelyssä oli äärettömän hyvä liikennevaliokunnan sisällä. Siinä ei ollut selvästi ainakaan havaittavissa mitään puoluepoliittista peliä, oli vain huoli yksityisteiden tilanteesta nyt ja jatkossa.

Yhdyn niihin ihmettelyihin, mitä jo useissa puheenvuoroissa on esitetty siitä, että ministeri Linnainmaa ei todellakaan näin merkittävässä kysymyksessä ole paikalla. Olisin ollut kovasti kiinnostunut myös kuulemaan, mikä hänen kompromissiesityksensä olisi ollut. Väitteet ja vastaväitteet, huhut ja kaiken maailman myllytys on mitä moninaisinta ollut asian ympärillä. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla häneltä itseltään suoraan, mikä on totuus.

Yhdyn myös niihin ajatuksiin, jotka lähtevät siitä, että asia oli kiireessä tehty. Asiantuntemus oli hankittu pelkästään kirjoituspöydän takana. Todellisuudesta ei nähtävästi ollut hajuakaan, mikä maaseudulla on.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Voin yhtyä myös niihin kiitoksiin, joita ed. Saapungille on osoitettu valiokunnan puheenjohtajana. Ei myöskään tarvitse toistaa sitä, mitä hän kertoi asian käsittelystä ja merkityksestä. Voisi todeta, että huonoa asiassa on ehkä se, että olisi pitänyt politisoida. Eli kun ei politisoitu, täytyy väkisin yrittää saada vastakkainasetelma, hallitus vastaan oppositio. Näin melko uutena edustajana tuntuu muutenkin tässä asiassa ja monessa muussakin, että eduskunnalla on ehkä tällainen sanaton perustuslaki, että aina kun on vain mahdollista, hallituksen ja opposition pitää olla eri mieltä.

”Yksityistie” on oikeastaan väärä nimitys. Enemmän voisi puhua ”kyläteistä”, koska ne tiethän eivät ole mitään yksityisiä ja niitä kaikkein yksityisimpiä teitähän ei avusteta. Nimitys on väärä ja johtaa ajatukset harhaan; kysymys on kyläteistä. Ne voisivat yhtä hyvin olla paikallisteitä, jolloin valtio rahoittaisi ne sataprosenttisesti. Kun valtion tiestandardit ovat huomattavasti korkeammat, tien rakentaminen ja ylläpito tulisi arviolta noin kolme neljä kertaa kalliimaksi ja valtio maksaisi sen kokonaan, kun nyt näistä ns. kyläteistä valtio maksaa karkeasti noin kolmasosan. Eli noin kahdeksan yhdeksän kertaisiksi lisääntyvät kustannukset, jos nämä kylätiet muutetaan paikallisteiksi, mikä ilmeisesti olisi se toinen vaihtoehto. Valtiontalouden kannal-

ta tästä ei ole saatavissa sellaisia säästöjä, kuin ehkä on ajateltu. Tämä on ollut valtion kannalta hyvin halpa järjestelmä.

Tietysti on sanottu, ja miksei sen voi hyväksyäkin, että valtion ja kuntien tehtäväsaossa nämä tiet voidaan laittaa kuntien vastuulle, mutta tämäkin puhe on tyhjän päällä, jos ei ole kuntien kanssa sovittu tällaista järjestelyä tai sellaista lainsäädäntöä tehty. Jos tämä puoli olisi ratkaistu, sen jälkeen varmasti voidaan harkita, että tästä valtionapujärjestelmästä voidaan luopua. Mutta sellaista päätöstä tai sopimustahan ei ole toistaiseksi olemassa.

Täällä myös on todettu, että sinänsä ei säästetä vaan lisäbudjetissakin tiemäärärahoja lisätään. Siinä mielessä puhe todellisista säästöistä ei pidä paikkaansa. Enemmän on kysymys siitä, mihin määrärahoja kohdennetaan. Hyvin perusteiden voidaan tietysti sanoa, että moottoritiet ja muut uudet tiet ovat tarpeellisia. En niitä vastusta, mutta voidaan kysyä, ovatko yksityistiet oikea säästökohde, jos niihin se rahamäärä annetaan, minkä valtio on käyttänyt: vähän yli 100 miljoonaa. Ehkä se raha olisi hyödyllisemmässä käytössä kuin siinä, että esimerkiksi kolmeen uuteen moottoritiehankkeeseen menee yli 1 000 miljoonaa. Tietenkin näitä asioita voi laittaa tärkeysjärjestykseen, mutta hyvin vaikea on asiaa tuntevana väittää, ettei se 100 miljoonaa yksityistietarkoitukseen olisi kaikella tavalla perusteltu ja ehkä siitä 1 100 moottoritiemiljoonasta se 100 miljoonaa olisi vähennettävissä. Nämä ovat tietysti painotuskysymyksiä, mutta kuvaavat myös sitä, että perimmiltään ei ole kysymys mistään säästöistä.

Tämähän on hallitusohjelmaan tullut niin, että siellä lukee, että liikenneministeriön toimialan yritys- ja muista tuista leikataan tämä summa. Siinä on ilmeisesti ollut takana ajatus, että tämä on jotain yritystukea, ja jokainen tietää, että tämä ei ole mitään yritystukea. Tämähän menee niille tiekunnille, jotka ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä. Koko ajatusrakennelma on ollut täysin väärä, että tässä joitakin yrityksiä tai muita sellaisia tuettaisiin.

Itse asiassa voisi väittää, että tämä on jopa hallituksen perimmäisten tarkoitusten vastaista. Tämä hallitushan on korostanut sitä, että se suosii työntekoa ja aktiivisuutta. Silloin jos halutaan työntekoa ja aktiivisuutta suosia, niin kunnon tiet ja mahdollisuus liikkua ovat yksi keino hallituksen politiikan edistämiseen. Jos taas otetaan teiltä rahaa ja ihmisiltä viedään liikkumismahdollisuuksia tai tehdään liikkuminen kalliim-

maksi, niin sehän on hallituksen omien pyrkimysten vastaista politiikkaa.

Myös jos puhutaan työllistävästä vaikutuksesta, niin yksityisteiden kunnossapitohan tehdään pienyritysten toimin ja näillä kuntien ja valtion avustusrahoilla hyvin pitkälle ostetaan ne palvelut. Nyt jos sieltä raha vähenee, niin työllistävää vaikutusta myös vähenee, ja olen melko varma, että jos se sama 100 miljoonaa käytetään moottoriteihin, niin sillä tätä työllistävästä vaikutuksesta on huomattavasti vähemmän. Siinä mielessäkin tämä on virheellinen arvio.

Kun olen itse pyrkinyt selvittämään, miten tällainen suuri virhe ja lapsus on voinut tulla hallitusohjelmaan, olen saanut selvitystä, että eräs virkamies hallitusneuvotteluissa onnistui tämän enemmän tai vähemmän ujuttamaan ohjelmaan. Ymmärrän, että siellä oli paljon suurempia ja tärkeämpiä asioita, jolloin tämäkin enemmän tai vähemmän puolivahingossa jäi hallitusohjelmaan. Sikäli kuin tiedän, esimerkiksi yksikään liikenneministeriön virkamies ei missään tapauksessa olisi säästöjä tähän kohdentanut. On ihan selvää, että jos liikenneministeriön toimialalle olisi tällainen säästö määrätty, olisi ollut paljon parempia kohteita säästää, vaikka nekin olisivat olleet kipeitä ja herättäneet vastustusta.

Sen takia on valitettavaa, että arvovalta- ja poliittisista syistä ei näinkään selkeitä virheitä sallita korjata. Kyllä eduskunnallekin kaikista hallitusohjelmista ja muista huolimatta pitäisi antaa mahdollisuus korjata selvät virheet, koska kuitenkin tosiasiallinen vastuu huonoista ratkaisuista viime kädessä on eduskunnalla. Mutta tietenkin tämä ns. poliittinen kulttuuri saattanee olla sellainen, että tällaisiakaan virhearvioita ei saa korjata, vaikka korjaus olisi helppo tehdä ja sillä ei olisi mitään suurempia heijastusvaikutuksia.

Tätähän on toki yritetty korjata. Itse hyvin ymmärrän hallituksen säästöavoitteet ja olen niitä kannattanut ja kannatan edelleen ja olen ollut valmis jopa suurempiin säästöihin, kun ne tehdään hallitusohjelman pyrkimysten mukaan siten, että ne suosivat työntekoa ja aktiivisuutta ja saavat ihmisiin ja talouselämään toimintaa. Mutta kun tämä on sen pyrkimyksen kanssa ristiriidassa, niin tätä on yritetty 2,5 kuukautta eduskunnassa ja hallituksen kanssa yhteisymmärryksessä korjata, ja on aikaa näinkin pieneen asiaan varmasti moni ihminen käyttänyt kymmeniä tunteja ja paljon kärsivällisyyttä ja paljon keskusteluja, monta kertaa monen sellaisen ihmisen kanssa, jolla olisi ollut paljon tärkeämpää

tekemistä. Tavallaan on ollut vähän nolottavaa heidän aikaansa viedä, mutta asia ei ole muulla tavalla edistynyt.

Kaikesta oli lopputuloksena se, että nämä keskustelut ja neuvottelut ovat enemmän tai vähemmän epäonnistuneet siinä mielessä, että hallitus ei vetänyt tätä esitystä pois, mikä olisi ollut paras ratkaisu ja olisi ollut kärjistämättä tätä tilannetta. Hallitus olisi voinut tehdä uuden esityksen, jonka valiokunta ja eduskunta olisivat voineet hyväksyä. Näin ei tapahtunut, ja muitakaan ns. kompromisseja ei sitten loppujen lopuksi löytynyt, sellaisia jotka kaikki olisivat voineet hyväksyä ja joissa olisi ollut jotain järjen hiventä. Niin tässä, kuten valiokunnan puheenjohtaja ed. Saapunki kertoi, jouduttiin äänestysratkaisuun.

Haluan vielä mainita sen, että kun hallituspuolueiden eduskuntaryhmillä on ns. pelisääntöt, niin tässä suhteessa hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat menelleet täysin näiden pelisääntöjen mukaisesti. Siinä mielessä se, että lopputulos olisi ollut hallituksen kannalta huono tai sellainen, että hallituksen esitys tulisi hylättyä, tietenkin olisi ollut sellainen asia, joka hallituksenkin olisi pitänyt hyväksyä tosiasiana. Hallitus ei ole sitä vielä kukaan tehnyt, vaan on eilen kuulemma iltakoulussa päättänyt pysyä esityksen takana.

Sen takia tulen toisessa käsittelyssä esittämään valiokunnan mietinnöstä poikkeavan ns. kompromissiesityksen, joka tarkoittaisi sitä, että avustuspykälät jäisivät voimaan mutta niin, että ne olisivat ehdollisessa muodossa eli "voidaan avustaa". En väitäkään, että tämä esitys on parempi kuin valiokunnan mietintö, mutta ei se kovin paljon siitä poikkea, tosin heikompaan suuntaan. Jos vielä, niin kuin ymmärrän, myös tämä valiokunnan ponsi, että asia selvitetään ja mahdollisesti pysyvä ratkaisu neuvotellaan, niin että kunnat ottavat näistä teistä vastuuta ja valtio ottaa sen huomioon valtiosuusuuudistuksessa, toteutuu, kuten hallitus on luvannut tai ilmoittanut, niin silloinhan tämä asia voi saada pitemmällä aikavälillä ihan kunnollisen ratkaisun ja nämä yksityistiet, joiden varrella asuu paljon köyhääkin väkeä eikä pelkkiä rikkaita maanviljelijöitä, niin kuin tässä sanotaan, saavat jonkinlaista oikeutta. Tietenkin on niin, kuin valiokunnan asiantuntijatkin kertoivat, 90 prosenttia Suomen metsäteollisuuden tarvitsemasta puus- takin kuljetaan yksityisteitä pitkin.

Kun on viitattu siihen, että kompromissi olisi se, että valtio ei avusta, mutta puomit saa laittaa

yksityisteille, on hyvin vaikea ajatella, että sellainen olisi se järkevä kompromissi, mitä ilmeisesti liikenneministeri täällä tarkoitti.

Kaikesta huolimatta ehkä laiha sopu on parempi kuin lihava riita. Kun hallitus ei halua perääntyä, ei halua ottaa tosiasiana tätä valiokunnan mietintöä, niin onhan sellainenkin sanonta, että viisaampi väistyy, ja ehkä tässä on syytä tehdä sen ohjeen mukaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli ilo kuunnella ed. Kuisman realistisia perusteluja yksityistiemäärärahojen tarpeellisuudesta ja niiden käytön tehokkuudesta.

Kun liikennevaliokunta on kuullut asiantuntijoita ja miltei yksimielisesti esittänyt, että perustellusti yksityistieavustusten säilyttäminen olisi tarpeellista, niin mielestäni hallituksen ja eduskunnan olisi kunnioitettava tätä asiantuntijavalio- kuntaa eikä jääräpäisyys saisi olla tässä tapauksessa järjen käytön esteenä ratkaisua te- tässä.

Mielestäni jokaisen meidän oikeustaju puol- taa sitä, ettei yksityisille ihmisille voi jättää talou- dellista vastuuta muun muassa kaikkien kansa- laisten käytössä olevien läpikulkuteiden kunnos- sapidosta. Yhteiskunnan on kannettava vastuunsa yleisessä käytössä olevasta läpikulkute- verkostosta.

Täällä on sanottu, että puominkäyttöajatus olisi täysin mahdoton. Kerron vain lyhyesti, miten muun muassa hyvin laajalla metsätieverkos- tolla se on todella mahdollinen, koska sinne ei myönnetä vuosittaista kunnossapitoavustusta. Se olisi aika voimakas este marjastajien, sienestä- jien, metsämiesten, kaikkien tällaisten, liikku- miselle. Katsonkin, että tässä on hyvin suuri psy- kologinen ristiriita, jos tälle tielle joudutaan läh- temään. Toivon, että sitä vaihtoehtoa ei tarvitsisi käyttää.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olipa todella analyysoiva ja mo- nipuolinen tämä ed. Kuisman puheenvuoro. Mi- nusta erityisesti hänen arvionsa näiden teiden luonteesta ja tietysti näiden kustannuksista oli erittäin oikeaan osuva.

Ed. Kuisman ryhmässä on hyvin selvästi tai hyvin näkyvästi pistetty vastakkain esimerkiksi

sosiaaliturva ja nämä tiet. Minusta ed. Kuisman vastakkainasettelu oli paljon oikeampi, kun tässä pistettiin rinnakkain uusiin moottoriteihin menevät rahat ja nämä rahat; hän osoitti mittasuhteet. Tämähän on infrastruktuurihanke erittäin laajalla alueella ja erittäin oleellinen osa palveluja, luonnonvarojen hyväksikäyttöä, jokamiehen oikeutta jne. sitä ei voi rinnastaa joihinkin sosiaaliturva-asioihin. Näinhän voitaisiin mitkä tahansa asiat panna rinnakkain.

Ed. Kuisman analyysi poliittisesta kulttuurista oli kyllä osuva. Kun nykyinen hallitus aloitti, sanottiin, että nyt on alkanut täysin uusi poliittinen kulttuuri ja yhteistyö. Tämän tyypistä jyräämistä ja niitä keinoja, joita viime päivinä on kuullut käytettävän, ei kyllä ennen ole käytetty eikä ainakaan tämän tyypiseen asiaan. Minusta tässä on enemmän kyse kuin arvovallasta.

Ehkä lopuksi vielä tähän ed. Kuisman mahdolliseen kompromissiin. Kun hallitus on osoittanut tällaista itsepäisyyttä ja jos lakiin jää vain ehdollinen avustaminen, on aivan varmaa, mikä on kohtalo lähitulevaisuudessa, miten näille teille käy. Minusta teidän ei pitäisi viisaampina väistyä, vaan teillä on nyt eduskunnan tahto puolellanne ja teidän pitäisi yhteiskunnan kannalta tärkeä asia ajaa läpi.

Ed. Koistinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli todella miellyttävää kuunnella ed. Kuisman analyttistä käsittelyä tämän asian kohdalla. Mikäli olen kuullut ja entuudestaan tunnen ed. Kuisman, hän on ollut myös yhtenä rakentavana voimana valiokunnassa.

Hän toi esille, että joku virkamies ujutti tämän hallitusohjelmaan. Sitä vartenhan meillä ovat erityisministeriöt, erityisministerit, vastuuministerit. Jos kerran hän todella haluaa, ettei tällainen asia jää tässä tapauksessa moottoriteiden jalkoihin, hän pyrkii sen hoitamaan. Kun satumme tietämään, että muitakin ministereitä oli, jotka vastustivat tätä lakia, on turha tulla selittelemään lyhyellä läsnäoloajallaan tänne, että yksi ministeri ei kykene mitään tekemään.

Ed. Kuisma sanoi, että saavatpahan rikkaat maanviljelijät nyt kulkea siellä. Haluan tähän hiukan puuttua. Siellä kulkee paljon muitakin, ja liekö noita rikkaita maanviljelijöitä enää kovin paljon — tämä nyt hiukan heittona. Kun yhteyksiä on otettu tämän asian käsittelyn aikana, on ollut suuri huoli maaseudun pienyritystoiminnasta, raaka-aineen kuljettamisesta, etätyöstä ja tästä kaikesta. Tämän asian laajuus, kuten ensimmäisessä vastauspuheenvuorossani sanoin,

on niin suuri, että sitä ei kyetä oikein mittaamaan.

Ed. Aura merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ed. Koistiselle oikaisen vain sen, että olen juuri samaa mieltä kuin hän. Sanoin, että väitetään, että vain rikkaita maanviljelijöitä asuu yksityisteiden varrella. Sellaisia esimerkkejä on kerrottu niidenkin edustajien taholla, jotka eivät asiaan ole perehtyneet. Tosiasia on se, että maaseudulla ja haja-asutusalueella asuu erittäin suuri joukko, köyhiä, vähävaraisia ihmisiä, koska sieltä saa tontteja ja taloja halvemmalla. On ihan väärä käsitys, että yksityistierahat tältäkin osin menisivät huonompiin tarkoituksiin kuin jotkin muut rahat.

Itse asiassa, kun täällä on puhuttu sosiaalileikkauksista, niin jos yksityisteiden osakkailta perittävät kustannukset nousevat, tämä hyvin laajasti lisää niiden ihmisten kuormaa, joilta sosiaalipuolella on leikattu. En ymmärrä, että ihmiset, jotka on sosiaaliasioista huolissaan, tavallaan kostaisivat sosiaalileikkaukset niim, että täältäkin leikataan, ja uhrat ovatkin sitten samoja.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Liikennevaliokunta päätyi hylkäämään hallituksen esityksen erittäin perusteellisen käsittelyn jälkeen. Mitä enemmän asiantuntijoita ja asianomaisia kuultiin, sitä selvemmäksi kaikille valiokunnan jäsenille kävi se, että kyse ei olekaan vain joistain maaseudun miehistä ja naisista, joita joidenkin mielestä voikin rokottaa, vaan yksityisteitä käyttävät paitsi maaseudun ihmiset, joille ne ovat hyvin tärkeitä, myös kesämökkiläiset, sienestäjät, marjastajat, kalastajat ja metsästäjät. Turismin osalta ne ovat tärkeitä esimerkiksi pohjoisessa ja varmasti muissakin osissa maata. Ne ovat erittäin tärkeitä puuhuollon ja -korjuun kannalta. Metsäteollisuuden taholta tuotiin selvästi esille se arvio, että jos yksityisteiden osalta päästetään rapautumista tapahtumaan, se tulee kyllä vaikuttamana siihen, mistä puita talteen otetaan, eli tulee lisää nolla-alueita. Tämä kävi hyvin selväksi. Myös maidon kuljetuksen osalta yksityisteiden verkosto on erittäin tärkeä keruuverkosto.

Liikennevaliokunnassa ei syntynyt hallitus — oppositio-asetelmaa, vaan tätä asiaa käsiteltiin hyvin asiapitoisesti. Alun alkaen itse asiassa suu-

rimmalle osalle oli selvä, että nyt on täysin kohtuuton esitys eduskuntaan tuotu.

Tämä on säästölaki, mutta tämä poikkeaa, niin kuin on tullut esille, monista muista säästölaeista siinä, että tässä esitetään koko järjestelmän romuttamista eikä vain säästöä. Tässä esitetään valtionapujen kokonaan lakkauttamista ja koko homman siirtämistä kuntien harteille tai sitten tiekunnille. Tässä tulisi syvä eriarvoisuus myös sitä kautta, että jotkin kunnat pystyisivät avustamaan tiekuntia, toiset eivät pystyisi, ja siellä, missä kunnat eivät voisi avustaa, tiekuntien asema olisi kohtuuton. Kunnat ovat kovin erilaisia voimavaroiltaan. Tämä tuo syvän eriarvoisuuden.

Kaiken kaikkiaan kävi selväksi, että jos valtionavut vedetään pois, yksityisteiden kunto lähtee huononemaan ja rapautuminen on hyvin nopeata. Pitemmän päälle ei tule edes mitään säästöä, koska jossain vaiheessa pitää ne tiet kuitenkin kuntoon uudelleen laittaa. Se kunnostaminen maksaa sitten vielä enemmän. Tässä ei tarvita edes mitään budjettillisäyksiä, jos liikennevaliokunnan nyt ottama kanta tulee eduskunnan kannaksi, sillä liikenneministeriön pääluokan sisällä voidaan tehdä budjettisiirtoja, jotka pitävät loppusumman ennallaan, mutta rahat kohdentuvat toisin: Moottoriteiltä otetaan vähemmäksi niitä rahoja, joita lisäbudjetin kauttakkin sinne osoitettiin. Niistä se 117 miljoonaa siirretään, joka tänä vuonna menee yksityisteihin, yksityisteiden kunnossapitoon ja rakentamiseen. Koko ratkaisu voidaan tehdä selvästikin liikenneministeriön pääluokan sisällä.

Täällä ed. Kuisma on saanut erittäin kovaa ylistystä. Minäpä en siihen yhdykään, sillä jos te kuuntelitte tarkkaan hänen puheenvuoronsa, niin hän ilmoitti, että hän tekeekin liikennevaliokunnan kannasta poikkeavan esityksen täällä. Sehän tulee tarkoittamaan sitä, että tämä homma vesitetään kuitenkin, jollei eduskunta ole liikennevaliokunnan kannalla, sillä sinne tulee kohtalokas sana. Kun laissa sanotaan, että yksityisteiden kunnossapitoa ja rakentamista ”avustetaan”, sinne tulisikin nyt sanat ”voidaan avustaa”. Se tulee tarkoittamaan sitä, että niitä ei avusteta. Pahimmassa tapauksessa ainakin käyn näin.

Tässä on nimittäin käynyt siten, kuin hyvin varmasti tiedätte, että budjetista on jo poistettu se koko luku, jossa annetaan rahaa yksityisteiden kunnossapitoon ja rakentamiseen. Eli sinne on saatava nyt myös rahaa. Minä omalta osaltani lähenkin siitä, että viisainta on pitää liikenne-

valiokunnan nyt ottama kanta voimassa ja eduskunnan kantana ja ruveta hakemaan kompromissia niistä rahoista sen tuloksen jäljiltä, joka syntyy. Jos ei ole mitään velvoitetta antaa rahaa, vaan se menee aivan harkinnaksi, rahaahan ei sinne tule näillä tunnelmillä ainakaan, kun tiedän hyvin, mitä aseenteita joillakin tahoilla on.

Minä olisin kyllä sitä mieltä, että eduskunta pysyy sillä kannalla, minkä asiantuntijavalio-kunta on nyt ottanut lähes yksimielisesti, ja sitten ruvetaan katsomaan, minkä verran rahaa budjettiin otetaan asianomaiselle momentille, joka täytyy siis palauttaa budjettiesitykseen.

Tämä on nyt ehkä vähän monimutkaisen kuu-loista, mutta minulle on äkkiä selvinnyt, että tässä hän hallituksen esitys aiotaankin viedä vähän toisella tavalla käytännöksi. Se paha sana ”voidaan” tuleekin hoitelemaan sen, että tiekunnat saavat selvitä, niin kuin selviävät. Valtionavustusta ei tule, ei ainakaan rahana. Sympatia on sympatiaa. En minä sitäkään väheksy. Sitäkin saa liian vähän yleensä, mutta se ei paljon auta, kun teitä täytyisi pitää kunnossa ja vielä uusia yksityisteitä rakentaakin. Eli olkaapa kansanedustajat tarkkana. Älkää ainakaan kiittäkö liian aikaisin!

Minä esitän lopullisen arvion siitä, miten kaikki meni — minullakin on toiveita vielä, että tämä hoituu — vasta sitten, kun budjetin asianomainen luku on joulukuussa lukkoon lyöty herra tai rouva puhemiehen toimesta.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuohon, mihin ed. Tennilä lopetti: Mielestäni hän teki siinä oikean arvion. Lopullisesti tämä asia selviää silloin ja siinä vaiheessa tietysti. Ehkä vielä ensi vuoden puolella joudumme tämän asian kanssa olemaan tekemisissä, rahapuolen, jolla tarve tyydytetään näiden teiden kunnossa pitämiseksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Ed. Tiusanen, te lienette sitä mieltä, että tämä oli vastauspuheenvuoro. — Sellainen se ei ilmeisestikään eduskunnan työjärjestyksen mukaisesti ollut. Pyydän kiinnittää muidenkin edustajien huomiota siihen, että vastauspuheenvuoro pyydetään, jos halutaan oikaista tai kommentoida oikaisuna tarkoittaen edellä käytettyä puheenvuoroa.

Ed. K a r j a l a i n e n: Arvoisa puhemies! Ihan ensinnä, uutena kansanedustajana olen tyytyväinen puhemiehen äskeiseen kommenttiin.

Liikennevaliokuntaan kuulumattomana on ehkä hyvä aloittaa kiittelemällä valiokuntaa, sen puheenjohtajan puheenvuoroa ja yhdyin kiittämään myös ed. Kuismaa hänen analyttisestä erittelystään asiasisällöstä ja tapahtumien kuluista. Hallituspuolueen edustajana myönnän, että olen pettynyt. Kun en tiedä, kumpi on kohteliaampaa, epäillä hallituksen edustajien ymmärrystä vai tahtoa, jätän sen puntaroinnin tässä. Totean vain, että hallituksella olisi ollut erinomainen tilaisuus osoittaa voimakkuuden ja urhoollisuuden lisäksi viisautta ja taitoa tässä asiassa. Se tilaisuus näyttää nyt lipuvan ohii.

Kyseessä ei ole säästölaki siinä listassa, missä kaikki muut säästölait, sillä tässä on paljon isomista arvoista kysymys, mihin täällä on monesti viitattu. Niistä monista merkityksistä korostan sitä, että tässä on pohjoismaisen yhteiskunnan yksi perusvapaus, jokamiehen aito oikeus liikkua, nyt suuressa vaarassa. Sitä ilmeisesti tässä ei tajuta tarpeeksi voimakkaasti. Säästö on seuraamuksiin nähden onnettoman pieni.

Paras vaihtoehto olisi hylätä hallituksen esitys. Huonoin vaihtoehto on se, että hallituksen esitys menee sellaisenaan läpi. Realistina tässä tilanteessa olen sitä mieltä, että tuen ed. Kuisman esittämää ajatusta. Pidän edelleenkin tässä tavoitteena, että meillä on kyllin tiheä ja mahdollisimman vapaasti kaikkien kansalaisten käytössä oleva yksityistieverkko ja että resurssit sen ylläpitoon turvataan.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajien Karjalainen ja Kuisma puheenvuorot ovat sen tasoisia, että täytyy ihmetellä tai esittää sama kysymys, minkä ed. Karjalainen: Onko kysymys ymmärtämisestä vai tahdosta? Ainakin uskoisin verrattuna vaikkapa edelliseen kauteen, että jos pystytään näin hyvin perustelemaan ja kuvaamaan asioiden luonne ja tarve, niin ainakin keskustan ryhmässä olisivat poliittisista antipatioista huolimatta menneet tällaiset esitykset läpi. Oikeastaan meidän täytyy vain vedota teihin edelleen, että olisitte valiokunnan esityksen takana, koska jos tästä tehdään ehdollinen, niin kyllä nimenomaan jokamiehen-oikeuteen liittyvä vapaus katoaa nauttia suomalaisuudesta ja Suomen luonnosta sekä käyttää sitä hyväksi tai hakea sieltä elantoa ja kaikkea muuta. Silloin ei pitäisi olla 100 miljoonasta kiinni.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Lyhyesti sanoen hallituksen esitys on mahdoton

historiallista taustaa vasten. Yksityistiethän ovat syntyneet vuosikymmenien aikana karja- ja kärjypoluista tienvarsiasukkaiden itse tekeminä. Niihin on vuosittain aikanaan uhrattu valtavat työmäärät ja tällä tavalla nämä tiestöt on kehitetty ihan pelkästään näiden ihmisten työllä, jotka ovat myös silloin näitä teitä eniten käyttäneet.

Nyt yhteiskunnassa on se tilanne, että liikenne on lisääntynyt ja näitä käyttävät enemmän muut ihmiset. Täällä on lueteltu, ketkä niitä käyttävät. Olisi aivan mahdoton asia, että tienvarsiasukkaat, jotka ovat tiet tehneet, joutuisivat edelleen pitämään ne kunnossa yhteiskunnan kasvavassa ja kaikkien niiden kansalaisryhmien laajenevassa käytössä, jotka niitä tänä päivänä käyttävät.

Minunkin yksityistielläni liikkuu paljon erilaisia autoja, enkä tiedä, keitä ovat. Liikkuvat ja saavat liikkua, mutta on silloin myös kohtuullista, että yhteiskunta tulee vastaan, niin kuin se tähänkin saakka näin vuosina ja viimeisinä vuosikymmeninä on näitä asioita hoitanut. En tiedä, missä se virkamies, joka on tämän ujuttanut, asuu ja mitä teitä liikkuu, mutta kyllä täytyy olla järjen köyhyyttä sillä, joka ei näitä asioita ymmärrä.

Lopuksi, herra puhemies, moottoriteistä voidaan ottaa, mutta ei Kuljun moottoritiestä. Muuten kyllä hyväksyn, mutta se täytyy jättää koskematta.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Herra puhemies! Hallitusohjelman lisäpöytäkirjaan on Lipposen hallituksen osalta kirjoitettu harvinaisen tarkkaan muutamia asioita. Siellä on kohta, jossa todetaan: "Säästötoimenpiteinä vuonna 96 liikennesektorin yritystykä ja muita menoja karsitaan 400 miljoonalla markalla. Tähän sisältyy muun muassa yksityisteiden valtionapujärjestelmän kumoaminen."

Tällaista yksityiskohtaista säästölistaa ei koskaan ennen varmastikaan hallitusohjelmaan ole kirjoitettu. Näin typerästi ei ole menetelty. Viimeistään siinä vaiheessa, kun eri puolueet ovat hallitusohjelmaan sitoutuneet, olisi luullut tulleen luetuksi tämä asia, jotta ei tällaista näytelmää olisi tarvinnut käydä, kuin mikä nyt tässä asiassa on tapahtunut. On suureksi häpeäksi hallitukselle, että näin on menetelty. Myös sanoisin tulevaisuuden opiksi, että jos tarvitaan tällaisia säästölistoja hallitusohjelman liitteeksi, tehtäköön ne pääluokan tasolla eikä yksilöiden näin pitkälle, jotta ei tällaisia typeryyksiä pääsisi todellakaan tapahtumaan.

Mitä tulee itse asiaan, on annettava liikennevaliokunnalle kyllä erittäin suuri kiitos siitä, että se on pitänyt tämän kaiken painostuksen keskeillä pintansa ja tehnyt hyvän mietinnön. Se on syytä hyväksyä, ja todellakin on kavahdettava sitä, että tämä järjestelmä jollakin kieroilulla kumottaisiin. Sitä ei ole syytä päästää tapahtumaan.

Koko tiestö, myös yksityistiet, on kansallisvaltaisuutta ja yhteiskäytössä. Siitä on syytä yhdessä kantaa myös taloudellinen vastuu ja näin huolehtia, että tulevina aikoinakin meillä on hyvä tieverkko kattavasti kautta maan.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Täytyy aluksi sanoa, mitä virheellisesti muotoilussa vastauspuheenvuorossa yritin todeta, että minä olen todella pettynyt ja hämmästynyt, että liikenneministeri Linnainmaalla ei riittänyt kiinnostusta tähän asiaan, vaan hän heti valiokunnan puheenjohtajan puheenvuoron jälkeen poistui salista. Mielestäni tämä on niin iso ja periaatteellinen kysymys, että tästä olisi suotavaa käydä asiallinen ja periaatteellinen keskustelu myös täällä salissa.

Tulee sellainen tuntuma, että ne asiat ja hallituksen esitykset, mitkä koskettavat haja-asutusseutua, Kehä III:n pohjoispuolta, eivät syystä taikka toisesta kiinnosta. Siellä on niin vähän väkeä, siellä on niin vähän mandaattia, että on parempi pysyä niissä suurissa hankkeissa, moottoriteissä jne., jotka enemmän palvelevat näitä alueita, missä nyt olemme ja joiden etuja syystä taikka toisesta on katsottu viisaaksi myös puolustaa.

Kun Lapissa on kiertänyt ja tavannut ihmisiä, jotka asuvat yksityisteitten varrella, tai niin kuin ed. Kuisma käytti ilmaisuja ”kyläteiden” varsilla, on totta, että siellä on valtavan suuri hämmennys, siellä on pelko. Monet näistä ihmisistä ovat aikanaan tulleet sinne sodan aikana, kun on asutettu näitä paikkakuntia. On lyöty pistotie, kylätie, minkä varteen sitten he ovat saaneet mikä rintamamiestilan, mikä asutustilan, ja sen pohjalta sitten siellä on uudelleen yritetty päästä kiinni elämän syrjään. Ja päästy onkin ja elämäntyö on siellä tehty ja rakennettu.

Nyt ollaan kuitenkin siinä tilanteessa, että kun väki syystä taikka toisesta, ja yleensä syystä eli työn perässä on sieltä muuttanut pois ja vanhukset ovat jääneet niille rakkaille kotikonnuille, missä elämäntyönsä ovat tehneet, niiden teitten varsille ja päihin, he ovat uuden tilanteen ja pelon edessä, sen pelon, että jos nyt yksityisteiden val-

tionapuperusteet puretaan, niin myös heidän sen jälkeen, voisi sanoa, että miltei tiettömän taivalleen takaa, on lähdettävä maalikyliin, kuntakeskuksiin taikka sitten ihan tänne suurempien kaukunkien läheisyyteen.

Minun mielestäni tämä kysymys on sellainen, mitä pitäisi miettiä myös muuten kuin rahallisesti. Ministeri Linnainmaa sanoi, että tämä on säästölaki, mutta kuitenkin kysymys on hyvin pienestä summasta rahaa. Kysymys on enemmänkin suuresta periaatteesta ja arvovalinnasta. On käynyt ilmi, että siihen, mikä nähdään tärkeäksi ja merkitykselliseksi, rahaa löytyy, mutta siihen, mikä syystä tai toisesta priorisoidaan vähän alemmas, ei tarvittavia taloudellisia resursseja löydy.

Mitä seuraisi, mikäli hallituksen esitys syystä tai toisesta toteutuisi, mihin en nyt jaksa uskoa johtuen siitä, että liikennevaliokunnassa on päästy hyvin myönteiseen näkemykseen? Mutta jos hallituksen uskolliset soturit ajattelevat, että tämäkin on asia, missä hallituksen esitys on kuitenkin enemmän ja parempaa kuin asiantuntijoiden tai valiokunnan lausunto, niin tähän johdattaa siihen, että tiehoitokunnat saavat vastuulleen sitten näiden teiden hoitamisen. Heidän kassansa on jo tähänkin asti ammottanut tyhjyyttään. Nämä muutamat vanhukset, jotka etupäässä näiden teiden varsilla asuvat, yrittävät sitten vähäisistä eläkkeistään kerätä ropoa kassaan, että tietä saataisiin kunnossa pidettyä.

Mutta entä jos syystä tai toisesta ne resurssit eivät riitäkään tien kunnossapitoon? Nyt on käynyt ilmi monissa yhteydenotoissa, että tiehoitokunnat puretaan. Seuraa kysymys, että jos joku sairastuminen tapahtuu ja tarvitaan ambulanssia tai joku hälytys ja tieolosuhteet ovat sellaiset, että näille mökeille ei päästäkään, kuka kantaa vastuun. Kuka on vastuussa siitä, jos sitä aletaan käydä läpi? (Eduskunnasta: Hallitus!) — Hallitus ei siitä kannan vastuuta valitettavasti, vaan silloin oikeudessa ratkaistaan, olisiko se ollut tiehoitokunnan hoidettava vai olisiko se ollut kunnan hoidettava. Tai voihan olla niin, että vastuu siirtyy vanhuksien käsiin ja sanotaan, miksi asuite siellä, ettekö te ole nähnyt tätä uutta asuttamispolitiikkaa; aikanaan tulitte Karjalasta tänne ja nyt lähdette, ette kuitenkaan takaisin Karjalaan, vaan sinne, mikä tällä hetkellä nähdään tuotantotaloudellisesti parhaaksi paikaksi teille asua ja elää.

Minun mielestäni tällaiset vastuukysymykset ovat lain valmistelussa unohtuneet. Minä ymmärrän toisaalta sen. Onhan niin, että hallitusoh-

jelmaa runtattiin hyvin kiireellä kasaan. Ehkä tämä oli lipsahdus, mikä sinne jäi. Ehkä se oli vielä sitä kautta, että jollakin tavalla ajateltiin, että tämä on vain pohjoisen poikien ja tyttöjen ongelma, sielläpäähän kolaillkoot tai sielläpäähän teitään hoidelkoot, ei se kosketa suuria keskuksia ja suuria ihmismääriä. Mutta siitä huolimatta ja ehkäpä juuri sen vuoksi, kun hallitusohjelmassa lukee, että ”oikeudenmukaisuus”, on tähänkin kiinnitettävä huomiota. Myöskin siellä yksityistien varrella elävä mummo taikka pappa elää ainutkertaista ihmisarvoista elämää ja sitä kautta on yksi tasavertainen jäsen tässä suomalaisessa yhteiskunnassa. Myös sitä kautta olisi nähtävä, että jonkinlaisia edellytyksiä heilläkin siellä olisi elää arvokasta elämää kutakuinkin tasavertaisesti ja tasavertaisesti muiden ihmisten kanssa.

Niin kuin jo aikaisemmin sanoin, jonkun asutuspoliittikan tulosta se on ollut, että he ovat sinne aikanaan menneet ja muuttaneet. Suurin osa on jostakin muualta tullut. Viime viikonloppuna, kun pidettiin tiekokousta Rovaniemen maalaiskunnassa, suurin osa ihmisistä oli aikanaan tullut Karjalasta, sinne asutettu, nyt olivat näiden pistoteiden päässä. Sen vuoksi en voi olla korostamatta tätä samaa, että he ovat aikanaan sinne tulleet ja rakentaneet, ja nyt kun tällä tavalla rakenteita muutetaan, he ovat uuden tilanteen edessä. Tietenkin, kun ihmisen eheyttäkin ajatellaan, voidaan myöskin miettiä niiltä puolilta tätä asiaa.

Yksi oleellinen ja tärkeä asia on myös se, että näitä teitä käyttävät myöskin matkailijat, mökeille tulevat ihmiset, ja myöskin niitä käytetään metsätaloustöihin. Myös siinä mielessä uskon, että kansantaloudellisesti olisi järkevää se pieni summa sinne lohkaista, jos ei nyt aivan noin isona, tai riittämätönhan tämä 117 miljoonaa on nytkin, mutta niin, että kuitenkin sinne jätettäisiin jotakin, 80 miljoonaa esimerkiksi, niin kuin keskusta vaihtoehtoisessa ohjelmassaan on esittänyt. Silloin tämä periaate pystyttäisiin säilyttämään. Silloin pystyttäisiin turvaamaan näille ihmisille sellainen tulevaisuuden ja toivon näköala, että he voivat vielä asua ja elää siellä omalla paikallaan. Uskon, että tätä kautta myös säästytään niiltä ikäviltä ylimääräisiltä kustannuksilta, mitä tämä muutos aikaansaisi, myöskin niiltä ikäviltä vastuukysymyksiltä, jotka eivät liity ainoastaan sairauteen, mutta voivat liittyä autojen rikkoutumisiin jne.

Kaiken kaikkiaan minä uskon ja toivon, että tässä kysymyksessä hallituksen uskolliset sotu-

ritkin näkevät, että on sellainen palveluksen paikka, että tehdään palvelus pienemmälle, vähempiosaiselle ihmiselle ja nähdään ja tunnustetaan se, että ei hallitusohjelmakaan nopeasti katsattuna tai kyhättynä voi kaikilta osin niin valttavan pyhä ja arvokas paperi olla, ettei siihen pieniä linjauksien tarkistuksia voitaisi tehdä. Näin ollen tässä kohden voitaisiin päästä taktikoinnin ja pelailun yläpuolelle tässä talossa, tässä salissa, ottamaan kiinni asioista oikeudenmukaisella ja vastuuntuntoisella tavalla. Sitä kautta täältä lähtisi myös impulsseja maakuntiin, että täällä todellakin tehdään työtä tämän maan ihmisten puolesta eikä vain sen takia, että kun joku sanoo, niin näin on tehtävä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että rakentavasti voimme edetä tässä sen hyvän mietinnön pohjalta, minkä liikennevaliokunta on saanut aikaan. Näin ollen tätä kautta oikeudenmukaisuus ja vastuullisuus tässäkin asiassa sanan varsinaisessa merkityksessä toteutuu.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunnan kanta on oikea ja ainoa oikea. Se on hyvin perusteltu, ja hallitus olisi varmasti osoittanut viisautta vetäessään tämän esityksen pois.

Täällä on korostettu aitoa oikeutta liikkua eri puolilla maata kaikilla teillä. Voidaan sanoa, että tämä kysymys koskee tavalla tai toisella kaikkia suomalaisia. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa yksityisteiden määrä on 1,6 kertaa se, mitä on yleisiä teitä. Näistä valtionapua saavia on suunnilleen sama määrä kuin yleisiäkin teitä. Tiet on hoidettu tehokkaasti ja taloudellisesti.

Markan säästöllä tehdään helposti kympin vahinko, jota satasella joudutaan korjaamaan. Voidaan sanoa, että yksityistieverkon tukeminen on valtion varojen käytön kannalta erittäin edullinen tapa ylläpitää yleisessä käytössä olevaa tieverkkoa. Puukuljetusten, matkailun, loma-asutuksen ja muun virkistyskäytön kannalta tiet ovat erittäin tärkeitä ja kaikella tapaa näiden alueiden elinkeinojen kehittämisen kannalta.

Yhdyn siihen näkemykseen, että ratkaisevassa käsittelyssä, joka toisen käsittelyn yhteydessä tulee, olisi viisautta pitäytyä yksinomaan ja ainoastaan liikennevaliokunnan lähes yksimielisessä kannassa ja arvostaa sitä asiantuntemukseen ja suuren asiantuntijoiden joukon kuulemiseen perustuvaa näkemystä, joka valiokunnalla tässä periaatteellisesti erittäin tärkeässä asiassa on.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Tämä on, kuten on sanottu, säästölaki. Mutta on syytä

korostaa sitä, että tämä ei ole tavanomainen säästölaki, mikä johtuu siitä, että tämä, mitä hallitus on esittänyt, romuttaa koko järjestelmän.

Täällä on minusta ihan asiallisesti korostettu liikennevaliokunnan käsittelyä asiassa, että se on ollut hyvin perusteellinen ja se on paneutunut asioihin hyvin. En ihmettele, että näin on ollut, kun ottaa huomioon, että yksityistieverkko on hyvin kattava. Kolme neljäsosaa yleisestä tieverkostamme on yksityisteitä eli noin 60 000 kilometriä. Edelleen tiedämme, että tämä tieverkko kattaa koko maan Hangosta Utsjoelle ja näitä teitä käyttävät kaikki ihmiset poliittisista puolueista, ammatista ja siviilisäädystä riippumatta.

Minusta on tärkeä korostaa sitä, että yksityistiet eivät ole välttämättä mitään pistoteitä talouksiin, vaan hyvin monet tiet ovat ns. läpiajoiteitä. Se tarkoittaa sitä, että läpiajotiellä on liikennettä huomattavat määrät. Kuitenkin vastuu kunnosta, jos hallituksen esitys toteutuu, jää vain muutamien ihmisten harteille. Tämä oli yksi tärkeä seikka, jonka vuoksi muun muassa liikennevaliokunta päätyi kannalle, jolle on päätynyt.

Toinen seikka, joka minusta on myös tärkeä muistaa ja on tullut esillekin, on se, kuten alussa mainitsin, että tämä ei ole tavanomainen säästölaki. Tällä samalla rahasummalla kuitenkin pääluokan sisällä rakennetaan muita teitä. Saamieni tietojen mukaan vastaavalla rahasummalla voidaan rakentaa noin 5—6 kilometriä moottoriteitä. Siinäkin suhteessa vertailu on aika mahtava.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Kuisma kertoi, että hän tulee tekemään kompromissiehdotuksen toisessa käsittelyssä. Aion tulla kannattamaan hänen tulevaa ehdotustaan. Näen hyvin tärkeäksi, että voidaan selvittää, miten voidaan ratkaista yksityisteiden valtionapua koskevat kysymykset valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Silloin voimme pohtia lain olemassaoloa ja sitä, miten järjestelmää voidaan hoitaa.

Toki ed. Kuisman ehdotuksen suhteen täytyy olla rehellinen; se todella, kuten ed. Tennilä jo loi mielikuvia, mahdollistaa säästöt asian osalta. Mielestäni se on tärkeä asia muistaa, kun päätöstä tehdään. Toki se päätös tehdään budjetin yhteydessä.

Sen verran keskusteluun, että on se toki ollut paljon asiallistakin, mutta mielestäni on turhaa hersytellä. Ed. Saapunki esimerkiksi puhui siitä, kuinka vanhat mummut voivat joutua vankilaan, kun tällaisia päätöksiä tehdään. Mielestäni

tällaiset perustelut kaikella tavalla ampuvat varsin paljon yli. Uutena edustajana hieman ihmettyttää se, kun säästölajeista on puhuttu, joita paljon tullaan käsittelemään, millä intensiteetillä tätä nimenomaista säästölakia on käsitelty. Olisi odottanut, että muut säästölait olisivat olleet paljon kovemman myllytyksen alaisina. On puhuttu paljon tietysti moneltakin osin tämän lain säästöistä, mutta on puhuttu myös kesämökkiläisistä, marjastajista ja muista. Tuntuu, että he ovat paljon tärkeämpiä kuin nuoret perheet ym., kun kuuntelee keskustelua. Toivon, että näin ei asia kuitenkaan ole.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Itälälle on syytä todeta, että kompromissiesitys, jota hän ilmoitti aikovansa kannattaa, on sama kuin asian vesitys. Meille jää tyhjä laki, ei rahaa. Miten sen selitämme niille, jotka odottavat, että eduskunta liikennevaliokunnan mietinnön mukaisesti olisi toiminut asiassa todella vastuullisesti?

Se, miksi kysymys on noussut hyvin keskeisesti esiin, arvoisa puhemies, on varmasti tärkeä periaatteellinen kysymys. Kansalaisten tasa-arvoisesta kohtelusta siinä, missä he asuvat ja mitä tekevät, on paljolti kyse. Julkisen, yleisen tieverkon pito on mielestäni valtion velvollisuus. Tämä periaatteellinen puoli pitää asiassa nähdä.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuten ed. Itälä totesi, laki tai sen vesityskin mahdollistaa säästöt, mutta se ei myöskään estä löytämästä rahaa sinne. Olen samaa mieltä siitä, että on aivan turha jättää entistä lakia voimaan tai tehdä kompromissia, jos ei todella löydy aitoa halua budjetin pääluokan sisältä löytää sinne joitakin kymmeniä miljoonia.

Toisestakin asiasta, johon ed. Itälä viittasi, olen samaa mieltä: Vaikka me kuinka kannamme huolta valtion kokonaistaloudesta ja kansalaisten tasa-arvosta, vanhuksista, lapsista, lapsiperheistä jne. olematta silti hallituksen uskollisia sotureita tai soturittaria, me emme valitettavasti tällä systeemillä voi siirtää rahoja pääluokasta toiseen. Jos me voisimme sen tehdä, minäkin laitsin aivan toisen näköisen budjetin.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Itälän puheen loppuosaan hieman puuttuisin, kun hän antoi ymmärtää, että mökkiläiset ja marjastajat lakiesityksen myötä ikään kuin nostetaan nuorten perheitten ja lap-

sien etupuolelle. Näinhän ei suinkaan ole. Vaikka tämä 117 miljoonaa säästetään, se ei siirry kuitenkaan lapsiperheille eikä nuorille. Tämän vuoksi en ymmärtänyt tätä vetoa. Toisaalta keskustaoppositiossa olemme vastustaneet nuorten ja lapsiperheittenkin säästöjä, mutta se ei nyt tähän keskusteluun sen pitemmin liity. Vastakainasettelua en hyväksy.

Ed. S a l o : Herra puhemies! Yksityisteiden valtionapujärjestelmää on kehitetty vuodesta 1966. Yksityistieverkko on noin 150 000 kilometriä pitkä ja omat tiet mukaan lukien noin 250 000 kilometriä. Valtionavun piirissä on tällä hetkellä 60 000 kilometriä, ja avustusta voivat saada vain tiet, joiden varrella on vähintään kolme taloutta.

Yksityistieavustuksia saavia tiekuntia on noin 17 000. Lakiesityksen mukaan tiekuntia veloitetaan pitämään tie auki ja kunnossa yleistä käyttöä varten osakkaiden omilla varoilla kymmenen vuoden ajan viimeisestä avustuspäivästä lukien. Ministeri Linnainmaa totesi, että kyseessä on säästölaki. Säästöjä pitää toki tehdä, mutta säästöt pitää kohdistaa. Niin kuin on monessa puheenvuorossa todettu, tämä ei voi olla säästölaki, koska tämä on kaikki pois ottava laki.

Yksityisille maaseudulla asuville ihmisille asetetaan lisävelvoitteita. Tätä ei voi hyväksyä. Ei voi olla totta, että Suomessa, jossa vapaa liikkuvuus on ihmisten perusoikeuksia, sitä tällä tavalla rajoitettaisiin, koska ei voida olettaa, että yksityiset ihmiset pitävät vuodesta toiseen omalla kustannuksellaan teitä toisten käytössä.

Meillä on päästy hyvään yhteiskunnalliseen sopuun maaseudulla pitkien riitaisuuksien jälkeen. Siellä on riideltä teistä ja kulkuoikeuksista, mutta jatkuuko tämä rinnakkaiselo? En soisi nähtävän, että marjastajien autoja jätetään puomien taakse ja näin ollen luodaan uusi vastakainasettelu maaseutu kontra asutustaajaman asukkaat. Siksi olen erittäin huolissani, että hallituksesta on päässyt tällainen yhteiskuntarauha tavallaan järkyttävä lakiesitys liikkeelle.

Erityisen suurta huolta kannan myös siitä, että liikenneministeriön puolella saariston asukkaisiin kohdistetaan lisävelvoitteita. Saaristossa tietenkin myös yksityisteiden valtionosuusjärjestelmä on murenemassa, mutta samanaikaisesti on lossiliikenne uhanalainen. Siinä kansalaiset asetetaan sosiaalisesti eriarvoiseen asemaan, ja siksi erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että lossiliikenteelle on myös riittävät määrärahat, jotta liikenne voi jatkua nykymuodossa.

Herra puhemies! Liikennevaliokunta on teh-

nyt perusteellisen hyvän työn ja analyttisesti tutkinut ja selvittänyt perusteet, joiden mukaan edelleen on kansantaloudellisesti kannattavaa ja järkevää jatkaa valtionapujärjestelmää. Siksi toivonkin, että lakiesitys hylätään ja liikennevaliokunnan kanta voittaa.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat, piti tulla ihan puhujakorokkeelle, kun en tiedä, riittääkö aika paikalta. En ollut ajatellut käyttäen puheenvuoroa, mutta sen verran keskustelun aikana syntyi kuitenkin sellaisia ajatuksia, että päätin puhujakorokkeelle nousta.

Olemme käyneet kaiken kaikkiaan erinomaisen keskustelun salissa, ja kuten useissa puheenvuoroissa on tullut ilmi, myös valiokunta hyvin pitkään ja harkitusti asiaa käsitteli ja toivoi, että olisimme löytäneet sellaisen vaihtoehdon, joka olisi voinut valiokunnassa yksimielisesti mennä eteenpäin.

Ed. Kemppaiselle olisin halunnut huomauttaa, että ihmettelin hänen kannanottoaan siitä, että asiassa olisi jossakin vaiheessa jyrätty. Minä ainakin ymmärsin, että asiaa käsiteltiin ihan normaalissa järjestyksessä. Kun tuli vastaan se, että hallituspuolueiden edustajat valiokunnassa ovat eri mieltä kuin hallitus asiasta, käynnistettiin neuvottelut, mikä on minun käsitykseni mukaan täysin normaalia käyttäytymistä. Tietysti näin uutena kansanedustajana ei voi tietää, mitä edellisillä kausilla on tehty, mutta missään tapauksessa minä en ainakaan missään vaiheessa ole kokenut tätä asiaa jyräämiseksi.

Useassa puheenvuorossa on tullut esille se, mitä merkitsisi, jos tämä järjestelmä puretaan. Siinä mielessä jotkin puheenvuorot ovat olleet vähän dramatisoituja, että tuskin seuraamukset ihan tämän luokan suuruisia ovat, kuin on annettu näissä puheissa ymmärtää. Ydin mielestäni keskustelussa pitäisi olla sen, millä tavalla tässä maassa yksityistiet, ns. kylätiet, niin kuin ed. Risto Kuisma puheenvuorossaan totesi, jatkossa tullaan hoitamaan. (Ed. Aittoniemi: Kylätie on hiljainen!)

Asiantuntijakuulemisen mukaan nykyinen järjestelmä on erinomainen tapa hoitaa näiden teiden kunnossapitoa. Ilmeisesti ongelma vain viime vuosina on ollut, jo porvarihallituksen aikana, se, että joka vuosi on näistä summista nipistetty ja sitä myöten tiekuntien osuudet ovat vuosittain kasvaneet eikä välttämättä enää tällä hetkellä järjestelmä ole niin toimiva kuin aikaisemmin. Viime vuonna tilastojen mukaan noin 30 prosenttia valtionosuus on kattanut kunnos-

sapidon kustannuksista, mikä ei nyt enää välttämättä valtavan suuri summa ole, jos ajatellaan kokonaisuutta.

Kuten valiokunta perusteluissaan totesi, tärkeää on selvittää nyt kuntien valtionosuusjärjestelmän yhteydessä, mikä on kuntien ja valtion työnjako tässä kysymyksessä. Mielestäni olisi paljon järkevämpää hoitaa tämä kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta.

Ed. Takkula peräsi puheenvuorossaan oikeudenmukaisuutta. Uskon, että kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta oikeudenmukaisuus pystyttäisiin paremmin hoitamaan. Nykyisessä laissahan avustukset tulevat tietyn prosenttimäärän mukaan, jolloin niin rikkaiden kuin köyhien kuntien alueella olevat yksityistiet ovat samassa asemassa.

Esimerkiksi Vantaan kaupungin alueella on noin 200 kilometriä yksityisteitä, ja ensi vuoden budjettiin Vantaa on jo varannut rahat noin puoleen näitten teitten kunnossapidosta. Näin voi tehdä Vantaa, joka on varakas kaupunki, mutta moni, pieni kunta ei välttämättä tähän pysty. Tämä on mielestäni epäoikeudenmukaisuutta. Kun asia hoidetaan kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta, voidaan harkita kuntien kantokykyluokan tai kuntien varallisuuden mukaan, miten nämä avustukset suuntautuvat.

Toivon todella, että salissa löydetään ongelmaan sellainen ratkaisu, jota valtionosuusjärjestelmällä on alun perin haettu, eli ratkaisu siihen, millä tavalla Suomessa ylläpidetään laaja tieverkosto, ei ainoastaan moottoriteitä vaan myös ns. kyläteitä.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindén totesi, että valtionosuus on supistunut vuosien saatossa, ja näin todella on. Se on supistunut juuri sille tasolle, että sillä voidaan vielä sallia julkinen liikenne kyseisillä teillä. Asun tien varrella, missä meillä on 10 kilometriä kaiken kaikkiaan yksityistietä maksettavaksi, ja me sallimme liikenteen juuri niin kauan, kuin valtionosuusjärjestelmä on toiminnassa. Sen jälkeen meillä omat työntekijät tulevat vain kortilla sisälle.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindén totesi puheenvuorossaan, että edellinen hallituskin on leikannut yksityistiemäärärahoja. On leikannut, kun kaikesta on pitänyt leikata. Mutta järjestelmää ei ole lakkautettu, mikä on tapahtumassa nyt, jos hallituksen esitys menee läpi. Epäilen hyvin vahvasti

sitä, että valtio antaisi jatkossa valtionosuuksia yksityisteiden kunnossapitoon. Me olemme nähneet, että valtionosuuksista jatkuvasti leikataan, ja ilmeisesti sama linja tulee jatkumaan eli sieltä puolen ei tule apua. Osa kunnista pystyy avustamaan, likimainkaan kaikki eivät. Eli tapahtuu todella eriarvoistamista, jos yksityisteiden valtionosuudet tullaan poistamaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ihan päässyt selville siitä, missä tarkoituksessa ed. Lindén käytti Vantaata esimerkkinä. Se on joka tapauksessa suuri varakas kunta, jossa ehkä tiestöstä yksityisteiden osuus on suhteellisen pieni.

Mutta niissä kunnissa, jotka ovat äärialueilla, missä kunnat ovat köyhiä ja käytettävät varat rajalliset, siellä juuri tieverkostosta muodostavat hyvin suuren osan yksityistiet. Siellä niitä polveilee korpien kätköissä, ja yleiset tiet ovat taas suhteessa vähäisemmät. Kun kuntien varat juuri tällaisilla alueilla ovat vähäiset, tulee mahdottomaksi kuntien toimesta ylläpitää näitä teitä. On aivan selvä asia, että kuntien vastuulle niitä ei voi siirtää näillä harvaanasutuilla seuduilla ja korpikunnissa, niin kuin voidaan sanoa.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Lindénä mielestäni hyvästä ja asiallisesta puheenvuorosta. Haluan kuitenkin oikaista sen, kun hän totesi, että Vantaa on varakas kunta. Vaikka pohjoisten kuntien puolta kovasti pidänkin täällä, totean, että Vantaa ei ole mielestäni varakas kunta. Vantaa on selkeästi pääkaupunkiseudun heikoin kunta kunnallistalouden osalta.

Toisaalta 200 kilometriä Vantaalla yksityistietä suhteessa kunnan kokoon on aika pieni määrä. Näyttää siltä, että Vantaan kaupunki on asettanut arvojärjestyksessään yksityistiet hyvin korkealla, mistä lausun julki mielihyväni. Toivon, että mahdollisimman moni kunta voisi tehdä näin. Mutta valitettavasti niissä kunnissa, joissa suhteellisesti on huomattavasti enemmän yksityisteitä, se ei ole aina mahdollista, varsinkaan jos päättäjät eivät aseta niitä arvojärjestyksessä riittävän korkealle; hallituskin alkuperäisessä esityksessään on lähtenyt siitä, että ei ole pitänyt näitä teitä kovin korkeassa arvossa ja kurssissa. Mutta onneksi liikennevaliokunta on päätyntä tässä myönteisempään ratkaisuun.

Ed. Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläiselle haluaisin todeta

sen, että nähdäkseni valtionosuusjärjestelmän kautta pystytään oikeudenmukaisemmin hoitamaan yksityisteiden kunnossapito.

Ed. Manninen totesi, että Vantaa on köyhä kunta muihin pääkaupunkiseudun kuntiin verrattuna. On tietysti niin, kuin ed. Manninen totesi: Tämä on ollut priorisointia Vantaalla. Mutta mielestäni valtionosuusjärjestelmän kautta voidaan katsoa, että ne kunnat saavat tiemäärärahaa, joiden kuuluu saadakin, eli ne, joilla ei kantokyky ole yhtä hyvä kuin sellaisissa kunnissa, joissa periaatteessa verovarolla hyvin kevyestikin tämä asia voidaan hoitaa ja jotka eivät tästä asiasta ääntä ole pitäneetkään.

Ed. Salo totesi, että on leikattu, mutta nyt ollaan siinä ääri rajoilla, että jos vielä leikataan, pannaan puomi. Ed. Takkula kuitenkin totesi, että on pääasia, että järjestelmä säilyy ja voidaan leikatakin. Kohtuullisen ristiriitaisia puheita nämä ovat siinä mielessä, kun kuitenkin tiedetään, että kaikista järjestelmistä ja avustuksista ollaan nipistämässä. Siinäkin mielessä mielestäni se, että tämä kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta hoidetaan, on paljon parempi vaihtoehto kuin nykyisen järjestelmän säilyttäminen tässä muodossa.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Oli edellä varsin suuri ilo kuunnella ed. Lindénin asiantuntevaa ja asiallista puheenvuoroa. Kuten havaittiin, se johtui siitä, että hän todella on liikennevaliokunnan jäsen ja sitä kautta paneutunut asiaan, kuullut asiantuntijoita, ei vain kuullut vaan myös kuunnellut ja ymmärtänyt heidän viestinsä.

Ed. Lindén otti minusta varsin hyvän näkökannan esille todetessaan, että tämä leikkaus kohdistuu hyvin eri tavalla eri kuntiin, koska eri kunnilla on hyvin erilainen mahdollisuus ottaa kannettavakseen sitä taakkaa, josta valtio on vetäytymässä. Minusta hänen esimerkkinsä sinänsä oli varsin hyvä, mutta ei vielä mikään ääriesimerkki, koska Helsingin kaupungissa on tietääkseni tasan yksi yksityistie. Eli Helsingin kaupungin kuntataloudelle ei ole vähäisintäkään merkitystä, vaikka kaupunki pitää kuinka hyvässä kunnossa tahansa tuon ainoan yksityistiensä. Sen sijaan ääriesimerkki toisesta päästä on vähävaraisesta kunnasta, jossa valmiiksi äyrin hinta saattaa olla 19 penniä ja jossa on satoja kilometrejä yksityistietä. Hyvin herkästi tämä menetys tietäisi kunnalle suoraa nettomenoa lisää puolesta miljoonasta miljoonaan markkaan. Se on äärimmäisen vaikea hoidettava sellaiselle kunnalle.

Kun ed. Lindén sanoi, että tämä olisi hoidetta-

vissa kuntien valtionosuuksien kautta, totta kai se olisi mahdollista. Nyt ei kuitenkaan niin tapahdu, vaan pääsääntöisesti valtionosuuksien leikkausten kautta tapahtuu täsmälleen päinvastoin. Juuri niiltä kunnilta, joille yksityistierasituksen otto omaan piikkiinsä on kaikkein vaikeinta, myös valtionosuuksien leikkauksessa leikataan kaikkein eniten. Tuo leikkaushaarukka on 550—950 markkaa asukasta kohti. Helsingin kaupungissa ymmärtääkseni se leikkaus on noin 550 markkaa asukasta kohti, kun sen sijaan kaikkein köyhimmissä kunnissa, joissa tämä tierasitus olisi suurin, leikkaus on 950 markkaa asukasta kohti. Sen vuoksi on täysin järjetöntä, että tässä vaiheessa lähdetään yksityistiemäärärahoja poistamaan kokonaan, koska sitä ei todellakaan ole otettu eikä ensi vuonna, mikäli hallitus tahtonsa saa läpi, oteta huomioon kuntien valtionosuuksissa.

Herra puhemies! Toteaisin, että edellisen hallituksen aikana näitä määrärahoja jo leikattiin siinä määrin, että varmasti se joukko, joka täällä yksityisteiden varsilla asuu, on oman kortensa näiden leikkausten kautta taatusti tähän keoon kantanut. Vielä todetaan on tapahtunut sellainen muutos, että tiekunnat, jotka nyt joutuvat hoitamaan näitä teitä, sorastamaan, auraamaan ym. tavoin kunnossa pitämään, joutuvat myöskin tästä työstään, tästä investoinnistaan arvonlisäveron alaiseksi. Käytännössä se merkitsee 22 prosentin leikkausta määrärahoihin, vaikka ne pidettäisiin täsmälleen entisellään. Jos tämä hallituksen esitys toteutuu, herra puhemies, käy niin, että valtio, vaikka ei uhraa yksityistieihin arvonlisäverolla yksityistiekunnilta niiden kunnossapitomenoista vielä 22 prosenttia.

Näillä perusteilla, jos siihen vielä lisätään todellakin kansalaisten yhdenvertaisuusperiaate, tämä liikennevaliokunnan mietintö on erinomaisen hyvin ymmärrettävä ja erinomaisen hyvin perusteltu. Meidän, jotka olemme sillä tavalla etuoikeutetussa asemassa, että saamme elää yleisen tien varressa, jota valtio verovaroin ylläpitää, auraa, suolaa, sorastaa ja pitää kunnossa, velvollisuutemme minusta olisi ymmärtää niitä ihmisiä, jotka asuvat näiden yksityisteiden varsilla ja jo muutenkin ovat heikommassa asemassa. Heillä yleensä on muutenkin jo pitemmät matkat, raskaus ja huonompi tie. Jos vielä lähdemme siitä, että heiltä kaikki avustukset otetaan pois ja päinvastoin valtio vain arvonlisäveron muodossa rahastaa heidän omasta tien kunnossapidostaan, ei tällä voi kyllä oikeudenmukaisuuden kanssa olla mitään tekemistä.

Ed. Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä kerran palaisin valtionosuusjärjestelmään. Kysymyshän on nyt uudistettavasta järjestelmästä. Kukaan meistä ei vielä tiedä, minkälaisia kriteerejä se tulee pitämään sisällään. Valtionosuusleikkaukset, joista ed. Saari puhui, koskevat ihan nykyisen järjestelmän leikkauksia ja ensi vuotta. Siinä olen samaa mieltä, että tällä hetkellä se kohdistuu moniin kuntiin hyvin epäoikeudenmukaisesti. Toivonkin, että Kosken työryhmä saa aikaiseksi sellaisen esityksen, joka olisi mahdollisimman oikeudenmukainen. Oikeudenmukaisuutta lisää se, että siinä huomioidaan tieverkko ja kunnan kantokyky.

Neuvotteluissa, joita hallitusryhmien puheenjohtajien ja ministeri Linnainmaan kanssa käytiin, koko ajan yksimielisyys vallitsi siitä, että tämä asia tullaan ottamaan huomioon järjestelmän uudistuksessa. Jos näin hallitusryhmien puheenjohtajat lupaavat, kyllä minä siihen uskon, että näin tulee käymään. Toivottavasti pystymme sen markkamäärän mahdollisimman korkeaksi saamaan.

Kuten ed. Saari totesi, myös teiden kunnossapito on erittäin työllistävää ja toisaalta valtion näkökulmasta myös kannattavaa. Siinäkin mielessä on hyvin tärkeää, että siitä voidaan jatkossa huolehtia.

Ed. Pyköläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Itse asiassa ed. Lindén totesi juuri sen saman, mitä itsekini halusin ed. Saarelle todeta, että valiokunnan lähes yksimielinen kanta oli se, että nimenomaan näitä yksityistieavustuksia jatkossa tarkastellaan uuden valtionosuusuudistuspaketin yhteydessä. Siinä vaiheessa kun se valmistuu, katsotaan ne kriteerit, millä esimerkiksi yksityistiet ovat laskennassa mukana, kun valtionosuuksia kunnille jaetaan, ja aikaisintaan vuodesta 97 eteenpäin.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys siitä, että valtionosuuksiin otettaisiin yksityisteiden rahoitus, tuntuu aika pulmalliselta. Minun on hyvin vaikea uskoa, että tällä mitään erityistä oikeudenmukaisuutta saavutettaisiin. Muistellaanpa vain, ed. Lindén, juuri ensi vuodelle päätettyjä valtionosuuksia, niiden kohdentumista ja sitä linjaa, jolla hallitus on leikannut näitä valtionosuuksia. Minusta tällaisen järjestelmän piiriin, mikäli nykyisenlainen meno jatkuu, ei missään nimessä pitäisi yksityisteitä enää sotkea. Ensi

vuonnakin on nämä asiat hoidettava. Ainoa tapa tässä on säilyttää, ed. Lindén, järjestelmä voimassa ja budjetissa rahaa.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Lindénille, että ensi vuoden osaltahan meillä on jo tiedossa valtionosuusuudistus, valtionosuuksien leikkaus ensi vuonna. Siinä ei ole millään tavalla otettu huomioon yksityistieasiaa. Päinvastoin, niin kuin edellä totesin, pääsääntöisesti leikkaus on suurimmillaan juuri niissä kunnissa, joille tämä tierasitus olisi kaikkein raskain.

Totta kai on mahdollista, että se jatkossa voitaisiin ottaa huomioon valtionosuusjärjestelmässä. En kyllä ymmärrä, millä tavalla se yksinkertaistaisi tai parantaisi tätä mahdollisuutta, mutta totta kai se mahdollista on. Mutta miksi sen vuoksi juuri nyt lakkauttaa tämä järjestelmä, ottaa rahat pois siitä, jos sellainen mahdollisuus on olemassa, että se voidaan jatkossa valtionosuusuudistuksessa huomioida? Silloin asiaan voitaisiin palata. Jos tämä järjestelmä ja rahat nyt romahdutetaan, eihän niitä käytännössä ole mitään mahdollisuutta enää jatkossa ottaa huomioon valtionosuusuudistuksessa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kesän ja syksyn aikana tältä paikalta on tullut käytettyä muutama sellainen puheenvuoro, joissa hallituspuolueiden edustajien näkemyksiin on joutunut suhtautumaan vähän torjuen ja niitä hieman moitiskellenkin.

Kun tässä nyt on käsittelyssä asia, nimenomaan valiokuntakäsittelyn jälkeen tänne tuotu asia, jossa mielestäni myöskin hallituspuolueiden edustajat ovat toimineet oikean suuntaisesti, joskin tietysti riittämättömästi, mutta oikean suuntaisesti, mielestäni se antaa aiheen tunnustuksen antamiseen, vilpittömän sellaisen, hallituspuolueiden niille valiokuntajäsenille, jotka ovat tämän mietinnön tekemisessä olleet mukana.

Myös vielä haluan sanoa ääneen tunnustuksen esimerkiksi täällä edustajien Rimmi, Kuisma ja Mähönen käyttämien puheenvuorojen johdosta, jotka olivat analyttisiä, hyvin asiansa eritteleviä ja osuivat asian ytimeen kaikin tavoin. Toivon, että nämä puheenvuorot, jotka täällä noilta osin käytettiin, realisoituvat myöskin niin pitkälle käytännön toimiksi kuin suinkin mahdollista. Ymmärrän toki tietyllä tavalla sen, että näillä edustajilla on vaikeata, kun hallitus painaa päälle, mutta rohkaisua, rohkaisua, arvoisat edusta-

jatoverit, näissä pyrkimyksissä, jotka olette täällä ääneen lausuneet!

Pari kolme huomiota itse asian yksityiskoh-
tien osalta esitän vielä tässä vaiheessa.

Ensinnäkin ajatus siitä, että valtionosuusjär-
jestelmä kautta alettaisiin jatkossa hoitaa yksi-
tyisteitten julkista tukea, mielestäni, anteeksi
vain nyt näiltä osin valiokunnan jäsenet, on
kuitenkin aika huono. Yksityistiet tähän saak-
ka on tunnustettu selvästi sellaiseksi avustetta-
vaksi kohteeksi, jossa Suomen tiestön ylläpitä-
jänä valtiolla tulee olla tietty rooli. Valtion suo-
ralla tuella, valtion suoralla avustuksella, on
vissi rooli yksityisteitten ylläpidon kustannuk-
sissa.

Minusta tällaisen toiminnan, yksityisteitten
rahoittamisen, lakisääteisenä antaminen kun-
tien velvoitteeksi ei muutoinkaan sovi siihen ny-
kyaikaisien kuntien toimintarepertoariin, mikä
kunnille kuuluu, niiden palveluiden luontee-
seen, joiden hoito tai ylläpito on tällä hetkellä
uskottu kuntien tehtäväksi. Tiedossa toki mi-
nulla on se, että kunnatkin tällä hetkellä avus-
tavat yksityisteitä, mutta se, että valtio vetäytyi-
si nykytyyppisestä järjestelmästä kokonaan
pois, olisi tavallaan valtion puolelta sellaisen
ajatuksen julkilausuminen ja lakitekstiin pane-
minen, että valtiolla ei enää ole samanlaista vel-
voitetta yksityisteitten ylläpidon tukemiseen
kuin sillä tällä hetkellä on.

Kaiken lisäksi valtionosuusjärjestelmiä ollaan
muutoinkin uudistamassa niin, että kuntiin on
tulla jatkossa yksi ainut valtionosuus. Tästä
ainakin puhutaan ja tätä valmistellaan. Se oli
esillä myös niinä aikoina, kun jollakin tavalla
olin itsekin kuntien valtionosuusjärjestelmään
vaikuttamassa. Jos tähän järjestelmään men-
nään, joudutaan tilanteeseen, jossa periaatteessa
joku yksityistie on kilvoittelemassa vaikkapa las-
ten koulutuksen tai päivähoiton tai muiden vas-
taavien toimien kanssa siitä samasta valtion-
osuuspotista, mikä kunnille kenties jatkossa ken-
ties yhtenä könttänä tulee.

Minä ymmärrän, että näiltäkin osin valtion-
osuusjärjestelmän kautta tämän tuen kanavoijat
tarkoittavat ihan hyvää, mutta haluan tällä sano-
mallani alleviivata sitä, että mielestäni nykyjär-
jestelmä on siltäkin selvästi parempi kuin kun-
tien valtionosuusjärjestelmän kautta tämän
asian hoitaminen.

Toinen seikka, mihin haluan kiinnittää huo-
miota, on keskustelu siitä, miten yksityisteitten
valtionapu on viime vuosina jo tähän mennessä
laskenut. On aivan totta, että sitä on vähennetty

useilla kymmenillä prosenteilla viimeisten vuo-
sien aikana, suurin piirtein noilla lukemilla, mitä
ed. Väistö täällä toteaa.

Minä haluan tässä yhteydessä kiinnittää huo-
miota siihen, että edellisen hallituksen aikana
näin kävi myös muiden tienpidon määrärahojen
suhteen. Kaivakaa budjetti, sieltä momentti
31.24 ja huomaatte, että näin todella kävi men-
neitten vuosien aikana. Aivan niin paljon eivät
vähentyneet muut tienpidon määrärahat kuin
yksityisteiden, mutta samaa tahtia suurin piirtein
ne vähenivät edellisen hallituskauden aikana,
mutta nyt on tahti toinen. Nyt yksityisteiltä halli-
tus pohjaesityksessään ottaisi kaiken pois ja las-
kee muutamalla prosentilla muun tienpidon,
muun tiestön rahoituksen, määrärahoja. Näiltä-
kin osin linja selvästi olisi muuttumassa, mikäli
hallituksen esitys menisi läpi.

Lopetan sanomani siihen, että vielä kertaal-
leen vetoan hallituspuolueiden edustajiin siinä,
että he pitäisi päänsä, ne tuntemuksensa, ne fak-
tansa, luottaisivat niihin faktoihin, joita ovat
kuulleet ja joiden oikeudenmukaisuuden ovat
tällä käytettyjen puheenvuorojensa perusteella
selvästi omaksuneet. Pitäkää kiinni tuosta kan-
nastanne älkääkää kirjoittako asianomaista pykä-
lää niin, että "voidaan myöntää avustuksia",
koska sille tielle meneminen jättää epävarmaksi
sen, onko sittenkään jatkossa tuleva rahaa itse
tähän tärkeään kohteeseen. Joka tapauksessa
tunnustus jo tähänastisesta niille hallituspuoluei-
den edustajille, jotka ovat tähän malliin toimi-
neet, mitä täällä on jo aikaisemmin kuultu ja
nähty.

Palaan hallitusohjelmaan sen verran vielä, että
minusta siellä kaksi asiaa on tavallaan arvope-
rustaltaan ylitse muiden. Ne ovat erinomaisen
pieniä markkamääriltään siltäkin leikkauskoh-
teina, mutta ne hallituksen politiikan arvoperus-
tasta kertovat kuitenkin tavattoman rujoa ja ra-
jaa kieltä. Toinen tässä tarkoittamistani asioista
on juuri tämä yksityisteitten valtionosuusjär-
jestelmän kaataminen. Toinen, ihan eri maailmasta,
mutta aatteellisesti tälle sukua oleva asia on tääl-
lä jo aiemmin puitu hallituksen esitys alimpien
sairauspäivärahojen poisottamisesta kokonaan
heikoimmilta ihmisiltä. Niin kaukana kuin nämä
asiat arkielämän tilanteissa ovatkin toisistaan, ne
aatteellisesti kertovat samoista piirteistä ja sa-
masta kovuudesta heikompia, syrjäisempiä ja
vähäisempiä kohtaan. Nyt tässä toivon, että
tämä linja eduskunnan toimesta saa tuomion ja
jonkunlainen korjaus saadaan aikaan, mielellään
juuri sellainen korjaus — ja sen takana keskusta

varmasti seisoo — mikä on valiokunnan mietintöön kirjattu.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle vastaan sen verran, että kyllä minusta ja valiokunnan mielestä — valiokuntahan oli ponnessaan yksimielinen — kannattaa selvittää myös se mahdollisuus, että valtionosuusuudistuksessa tämä otettaisiin huomioon. Varmasti se on parempi ratkaisu kuin se, että koko seikka jää pelkästään teosakkaiden ja kuntien hyvän tahdon varaan.

Tässä on myös sellainen asiallinen peruste, että aikaisemminhan kunnat oli velvoitettu maksamaan paikallisteiden kustannuksista osa ja siinä kunnat ovat nyt vapautuneet. Voisi ajatella, että löytyisi sellainen ratkaisu, jossa kunnat ottaisivat kokonaan vastuun näistä ns. kyläteistä, koska kaikkia yksityisteitä eivät kunnat avusta eivätkä voi lain mukaan avustaa, niin kuin ei valtiokaan. Valtio taas ottaisi vastuun tai on jo ottanut paikallisteistä.

Ehkä voitaisiin myös ajatella, että selvitettäisiin, olisiko näiden ryhmien kesken tehtävä jokin jakoa. Eräitä yksityisteitä ehkä olisi tarpeen siirtää paikallisteiksi ja tehdä muita sellaisia järjestelyjä, että valtio vastaisi niistä yksin.

Toivottavaa tietenkin olisi, että sitten kun arvovaltakiistoja ei ole, hallitus ja liikenneministeriö voisivat tämän asiallisesti selvittää. Nythän tästä valitettavasti on tullut sellainen arvovaltanäkökohta hallituksen kannalta, että se tavaltaan estää ehkä nyt kaikkeinärkevimpieratkaisujen tekemisen. Sen takia on tarkoituksenmukaista pyrkiä tässä johonkin kompromissiratkaisuun, joka on parempi kuin se hallituksen esityksen päämäärä, jossa koko järjestelmä kumottaisiin ilman, että sen tilalle tulisi mitään.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan ed. Pekkariselle todeta, että Suomi on harvaanasuttu maa, jossa vähän asukkaita. Kaikkein ihanteellisin ratkaisu tietysti olisi, että tiet, rautatiet ja postilaitos olisivat pelkästään valtion hallinnassa ja hoidossa. Mutta kun se ei enää käytännössä ole näin ja jatkossa ollaan kaiken aikaa siirtymässä kaikenlaiseen yksityistämiseen ja yhtiöittämiseen, yksi ratkaisu yksityisteihin on se, että ne lasketaan kuntien valtionosuusperusteissa jonkinlaisella järjestelmällä niin, että pyritään mahdollisimman laajaan tasapuolisuuteen ja sitä valvotaan, jolloin vastuu siirtyy kunnille. Minusta siinä ei ole mitään pahaa, jos kunnille siirtyy vastuu yhtä

lailla yksityisteiden kunnossapidosta kuin päivähoidon tai koulutuksen järjestämisestäkin. Silloinhan nähdään se aito kuntien tahto huolehtia omista asukkaistaan.

Mitä taas hallitusohjelmaan tulee, sehän ei ole minkään näköinen pyhä lehmä tai raamattu, jota täytyy lukea muuttumattomana kirjana. Uskon, että sateenkaarihallitus näyttää siinä oman henkisen vahvuutensa ja voimansa, että pystyy ohjelmaansa myös joustavasti muuttamaan ja tekemään uusia ratkaisuja ja valintoja, kun huomaa, että niitä pystyy joustavasti ja järkevästi tekemään niin, että ne ovat kansalaisten kannalta mielekkäitä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä sateenkaarihallituksen tahtoon tulee, niin kyllä se oman henkisen kantinsa tulee näyttämään siinä, jos se todella pitää kiinni siitä, että se ei salli valiokunnan mietinnön mennä täällä läpi.

Mitä tulee ed. Kuisman puheenvuoroon siitä, että minun ajatteluni johtaisi siihen, että pelkästään jonkun hyvän tahdon varaan jää, jos oikein ymmärsin, se, tuleeko yksityisteille valtionosuutta, minun ajatukseni on nimenomaan se, että nykyjärjestelmä säilyisi, ja sehän sen takaa mielestäni parhaiten ja perustelluimmin.

Minä kiinnitän huomiota vielä siihen, että nyt meillä on järjestelmä, jonka kriteerit ovat yhtenäiset. Jos mennään järjestelmään, jossa yhden valtionosuusköntän sisällä tulee mahdollinen avustus, kuka vartioi, millä normistolla silloin varmistetaan se, että yksittäiset tiekunnat saavat osuutensa. Vai tarkoittaako ed. Kuisma sitä, että kun tämäntapaisista normeista kunnille on haluttu muutenkin ilman muuta päästä jo pois, ne on karsittu, tähän asiaan tulisi kuitenkin velvoittavat normit, joiden mukaan yksittäisten kuntien pitäisi toimia? Ed. Kuismalla on aivan hyvä tahto tässäkin takana ilmiselvästi. Voin vain sanoa, että minun näkemykseni mukaan olisi suotavampaa, että nykyjärjestelmä säilyisi, kuin että mennään kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta yrittämään tämän homman hoitoa.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Yksityistiet eivät todellakaan ole yksityisiä, niin kuin monissa puheenvuoroissa on tullut ilmi, vaikka yksityisistä teistä puhutaankin. Kun ajatellaan niiden käyttöä, niin ne ovat todella muuta. Mielestäni hankalin on tilanne niissä tapauksissa, joissa yksityistie on kahden tiepiirin välissä oleva kauttakulkutie. Siellä, jos missä, edustajien Kuisma ja

Pekkarinenkin mainitsema kustannusten jako valtion ja kunnan välillä on harkittava todella niin, että kustannukset eivät jää yksityisten ihmisten, usein iäkkäiden eläkeläisten, maksettaviksi. Talviset jäätiet on semmoinen kohde, joka myös pitäisi ottaa huomioon näissä kustannuksissa, ja kun kunnossapitokustannuksiin nykyään vaikuttaa myös arvonlisävero, niin todellakaan ei ole mistään helposta kustannuksesta kysymys.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle vastaisin sen verran, että ehkä itse ilmaisin itseäni epäselvästi tai hän ei kuullut. Minä itse asiassa sanoin juuri näin, että minun mielestäni ei ole järkevää jättää avustuksia kuntien hyvän tahdon varaan. Nythän kunnilla on samanlainen oikeus avustaa yksityisteitä kuin valtiolla, mutta mitään normia siinä ei ole eikä sitä ole valtionapuperusteissa tai missään muussakaan huomioitu. Sellaista kuntaa, joka huolehtii hyvin tästä velvollisuudestaan, ei palkita eikä hyvitetä millään tavalla. Ajatushan on, että jollain tavalla kunnat ja valtio, sovussa toivottavasti, kehittävät järjestelmän, jossa kunnat voisivat ottaa tämän vastuun, mutta toisaalta vastaavasti otettaisiin niiden muissa velvoitteissa se huomioon. Voihan olla, ettei siitä tule parempaa järjestelmää kuin tämä, mutta parempi kuitenkin kuin ei mitään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja laiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 121, 122/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 22/1995 vp
Lakialoite 14, 30/1995 vp
Toivomusaloite 234/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus on tehnyt työllisyyteen ja yhteisvastuuseen tähtäävien hyvien tavoitteidensa kannalta mielestäni ristiriitaisen ratkaisumallin etsiessään säästöjä lasten päivähoidon sektorilta. Olen hyvin pettynyt siihen, että tähän esitykseen ei saatu valtiokunnassa minkäänlaista parannusta edes sen sisäisen oikeudenmukaisuuden suhteen laajasta keskustelusta ja kansalaisten lukuisista yhteydenotoista ja ponnisteluista huolimatta. On käsittelemättä, että hallitus ja hallituspuolueet aikovat itsepintaisesti siirtää yhteiskunnallisen tuen painopistettä halvasta, työllisyyttä edistävästä ja lapsille terveellisestä kotihoidosta kunnalliseen päivähoitoon, kun lasten päivähoito-oikeus laajenee ja kotihoidon tukea leikataan rajusti.

Tosiasiallisesti aiottu säästö tulevat koitumaan julkiselle taloudelle lisäkustannuksiksi. Valtion oman Taloudellisen tutkimuskeskuksen laskelmien mukaan päivähoito-oikeuden laajentaminen yhdistettynä samanaikaisesti huomattaviin perhepoliittisiin leikkauksiin ei tuo säästöä, vaan lisäkustannuksia. Pahimmillaan ja maksimissaan on puhuttu jopa 3,5 miljardin markan summasta.

Niin kunnille kuin valtiolle yksi kunnallinen päivähoitopaikka on vähintään kolme kertaa kalliimpi kuin kotihoidon tuki. Lisäksi kun perheen nuorin lapsi hoidetaan kotihoidon tuen turvin, vanhemmat sisarukset hoituvat siinä sivussa miltei ilmaiseksi. Kun nyt säästöt kohdistetaan ainoastaan julkisen talouden kannalta edullisimpaan hoitomuotoon, lukuisa määrä lapsia tulee siirtymään kalliimpaan vaihtoehtoon.

Perhepoliittiset leikkaukset tulevat kasvattamaan myös kuntien toimeentulotuen määrää sekä lisäämään kotihoidon tuen piiristä työttömyysturvan saajiksi siirtyviä vanhempia. Kuntaliitto laskee, että kotihoidon tuen leikkaus ajaa nyt hoitovapaalla olevista 12 000 vanhemmasta puolet töihin. Tämä merkitsisi 8 000 hoitopaikan tarvetta ja 335 miljoonan markan laskua.

Kotihoidon tuella on rahoitettu myös yksityistä päivähoitoa. Erään arvion mukaan 10 000:n alle 3-vuotiaan lapsen ja näiden 3 000 sisaruksen on arvioitu luopuvan kokonaan kotihoidon tuesta ja hakevan kunnallista hoitopaikkaa. Tämän laskelman perusteella vuosikustannus olisi 550 miljoonaa markkaa.

Kotihoidon tuen epäoikeudenmukainen leikkausmalli vahvistaa yhteiskunnan varoja tuhlaa-

vaa linjausta. Leikkaushan painottuu vähävaraisiin perheisiin ja niihin, joissa lapset hoidetaan oman vanhemman toimesta. Tämä johtuu siitä, että hallituksen esityksen mukaan leikkaus kohdistuu yhtä lailla sekä perus- että lisäosaan. Jälkimmäistä eli lisäosaa saavat vain ne perheet, joiden vanhemmat itse jäävät kotiin hoitamaan lapsiaan ja jotka alittavat tietyn tulorajan.

Konkreettisenä esimerkkinä haluan ottaa vielä asian, jonka olen aiemminkin ottanut esille. Esimerkiksi minulta, työssä käyvältä äidiltä, jolla on kolme alle kouluikäistä lasta, leikataan 572 markkaa kuukaudessa. Sen sijaan vähävaraiselta tuttavaltani, joka itse hoitaa kolme lastaan kotona, leikataan 899 markkaa kuukaudessa. Mielestäni tämä ei voi olla oikein. Kyllä leikkauksen tulisi painottua toisella tavoin.

Leikkausten epäoikeudenmukaisen painopisteen vuoksi toimeentulotukea tarvitsevien ja kotihoidon hylkäävien perheiden määrä on tarpeettoman suuri. Sosiaali- ja terveysministeriö on itse arvioinut lapsiperheiden tukien leikkauksen lisäävän ensi vuonna toimeentulotukimenoja noin 450—550 miljoonaa markkaa. Kuntaliitto on arvioinut määräksi 630 miljoonaa markkaa.

Toisaalta on jäänyt huomioimatta, että hoitovapaajärjestelmä kotihoidontuen turvin on itse asiassa tällä hetkellä maamme ainoa käytännössä toimiva työnvuorottelujärjestelmä. Ihmettelen sitä, miksi tätä halutaan heikentää. Työnjakamisen tavoitteen kannalta on käsittämätön ristiriita, että lastensa kotihoidon valinnoita vanhempia halutaan ajaa työmarkkinoiden käytettäviksi aikana, jolloin se merkitsee vain työttömyyden lisääntymistä. Vetoan siihen, että hallitusohjelmassa luvataan edistää erilaisia tapoja työn ja työajan jakamiseksi vapaaehtoisuuden pohjalta. Hoitovapaa on erinomainen esimerkki näistä tavoista.

Lasten ja perheiden etu olisi, että eri hoitomuotoja tuettaisiin ja kehitettäisiin tasavertaisesti, jolloin perheet voisivat tehdä omaan elämäntilanteeseensa sopivan ja oman lapsensa etua palvelevan ratkaisun.

Viime vuosina on tehty useita lääketieteellisiä selvityksiä niin Suomessa kuin muissakin maissa. Näiden selvitysten mukaan etenkin pienten, alle 3-vuotiaiden lasten, sairastavuus on selkeästi suurempaa niin päiväkodeissa kuin perhepäivähoidossa kotihoitoon verrattuna. Aiemmin käydessä keskustelussa ministeri Mönkäre myönsi nämä tosiasiat ja totesi, että nämä ovat uusia, vasta viiden viime vuoden aikana esiin tulleita tietoja. Mutta hän ei kertonut, miksi hallitus ei

ole käyttänyt näitä tietoja hyväkseen lakia laatiessaan. Myöskään pieni lapsi ei kaipaakaan ikäistensä seuraa eikä ohjattua toimintaa samalla tavoin kuin isompi, 4—6-vuotias, lapsi.

Lasten edun, valtiontalouden ja työnjakamisen kannalta olisi kaikin tavoin järkevää suosia alle 3-vuotiaiden lasten kotihoitoa vähintään tasavertaisena vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle.

Olen sitä mieltä, että säästöjä tulee etsiä — olen itse niihin sitoutunut — ja niitä tulee löytää myös sosiaaliturvan alueelta, mutta ne pitää suunnitella niin, että ne todella toteutuvat. On kohtuutonta, jos lapsiperheiden valinnanvapautta kaventavilla näennäissäästöillä vain kasvatetaan tulevien sukupolvien velkataakkaa.

Hiljattain Helsingin Sanomissa julkaistiin tamperelaisen apulaisprofessorin Heikki Lehtosen mielestäni varsin osuva kannanotto, kun hän totesi näin: ”Poliittisesti vahvan keskiluokan etuuksia ei lamankaan oloissa kyetä leikkaamaan. Siksi leikataan niiltä, joilla poliittista voimaa ei ole, vaikka he olisivat vaikeimmassa toimeentulotilanteessa.” Tämä periaate on näkynyt hyvin selkeästi kaikissa näissä sosiaaliturvaan ulottuvissa hallituksen säästölaeissa ja näkyy myös tässä. Hallitus on antautunut hyvin vahvasti työmarkkinaosapuolten edustajien vietäväksi yksittäisiä säästölakejakin myöten.

Hallituksen linja on kieltämättä johdonmukainen. Kun ensimmäiset säästölait tulivat aikanaan esittelyyn, monet arvelivat ja itsekin arvelin, että tuore hallitus on työtapatuurmaisesti, kiireissään ja epähuomiossa painottanut säästön väärin heikoimmassa asemassa olevaan väestönosaan. Esimerkiksi opintotuen leikkauksen alkuperäinen esitys noudatteli täsmälleen samaa kaavaa kuin nyt käsiteltävä kotihoidon tuen leikkaus eli leikataan sekä perus- että lisäosaa, joista nimenomaan jälkimmäiseen koskeminen on ongelmallista niin opintotuen kohdalla kuin tässäkin, kun sitä maksetaan vain tietyn tulotason alittaville henkilöille. Mielestäni lisäosaan ei olisi saanut puuttua lainkaan myöskään opintotuen leikkauksen yhteydessä eikä etenkin tässä. Opintotuen suhteen tämä epäkohta saatiin korjattu silloin sivistysvaliokunnan ponnekkaan toiminnan ansiosta.

Nyt tämä epäsosiaalinen leikkauskaava todellakin on jo liiankin tuttu, ja myös lakiesitysten perusteluissa vallittu ideologinen linjaus tulee esiin jo varsin avoimesti ja häpeilemättä. Täällä salissa ministerit ovat usein toistelleet ajatusta, että työ on parasta sosiaaliturvaa, perusteluksi

työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden ihmisten etuuksien heikentämiselle. Niin kauan kuin työllisyydessä ei ole nähtävissä selvää koheneamista, se ei todellakaan ole mikään valittavissa oleva vaihtoehto elämisen turvaksi eikä varsinkaan tämän esityksen kohdalla, koska nämä ihmiset nyt jo työskentelevät omassa kodissaan.

Eri arvioiden mukaan lapsiperheet ovat merkittävin menettäjär ryhmä ensi vuoden talousarviossa. Syy on ymmärrettävä. Lapset ovat taatusti työmarkkinoiden ja etujärjestöjen ulkopuolelle jäävä ryhmä. Hallituksen perhepolitiikka on ideologinen linjaus, jossa näennäissäätöjen varjolla itse asiassa kasvatetaan valtion menoja.

Myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tämä toimenpide on hyvin kyseenalainen. Kotihoidon tukihan on pääasiallisesti naisille, yli 90 prosenttisesti, maksettavaa tukea, ja näin naisten tulotasoa lasketaan ja heikennetään.

Arvoisa puhemies! Näiden syiden vuoksi en voi hyväksyä tätä esitystä.

Ed. Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin tehdä täydennyksen ed. Räsänen puheenvuoroon.

Hän on oikeassa, kun hän toteaa, että valtiokunnassa lakiin ei saatu parannusta. Huomautan lisäyksenä tässä, että kaikki ei ehkä kuitenkaan vielä ole hukassa ja menetettyä. Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä voidaan tehdä muutos- ja lisäysehdotuksia. Aion sellaisen itse tehdä ja tämä lisäysehdotus tulee perustumaan lakialoitteeseen, jonka olen aiemmin tästä aiheesta tehnyt.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Ed. Penttilälle haluan todeta, ettei tämä lakiesitys parantamalla parane. Kyllä leikkaus on leikkaus, ja jos lapsiperheitä halutaan puolustaa, hylätään tämä leikkausesitys. Sillä se paranee eikä muutoin.

Samoin ed. Itälä oli edellisen asian käsittelyn yhteydessä huolissaan siitä, että kansanedustajat keskittyvät puhumaan yksityisteistä. Nyt on sellainen asia, jossa ed. Itäläkin voi tulla puolustamaan lapsiperheitä ja lapsiperheiden oikeuksia. Kyllä eduskunnassa näitäkin asioita riittää ja varmaan kansanedustajat ovat myöskin näistä asioista kiinnostuneita. Toivottavasti myöskin ed. Itälä on kiinnostunut kotihoidon tuen leikkauksesta ja ennen kaikkea tämän leikkauksen vastustamisesta, sillä ministeri Viinasen näkökulma lasten kotona tapahtuvaan hoitoon on varsin karu ja kylmä.

Esityksessä ei ole tullut esiin perhe- tai lapsipo-

liittista näkökulmaa, se on jäänyt pahasti valtiovarainministeriön näkökulman jalkoihin. Valittavasti myöskään sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö ei löytynyt rohkeutta nousta vastustamaan opposition kanssa yhdessä huonoa hallituksen lakiesitystä, joka merkitsee kyllä yhä lisääntyviä vaikeuksia kymmenilletuhansille lapsiperheille.

Leikkaus tehdään näennäisesti tasapuolisesti, mutta jos olisi haluttu olla sosiaalisia ja puolustaa pienituloisia, niin lisäosan leikkauksesta olisi pitänyt luopua ja sitä kautta muuttaa esityksen sisältöä. Tähänkään ei poliittista tahtoa löytynyt. Mielestäni valiokunnan enemmistön kanta, joka näkyy valiokunnan mietinnössä, käy aika selvästi esille, kun lainaan tästä pienen osan: ”Tärkeää on myös uudistusten ja kokeilujen seuranta, jotta jatkuvasti voidaan kehittää päivähoitoa sen eri muodoissa.” Tässä kehitetään siten lasten kotihoitoa eri muodoissa leikkaamalla 700 miljoonaa markkaa lasten kotihoidon tuesta. Tämä on kyllä aika erikoista ”kehittämistä”. Kun aikoinaan minä olen oppinut näitä sanoja, niin kehittäminen tarkoitti myönteistä suuntaa. Tämä on ihan selvästi huononnuks nykyiseen olotilaan ja erityisesti lapsiperheille.

Kun pohjaosa leikataan 1 908 markasta 1 500 markkaan, sisarusuuskorotus 382 markasta 300 markkaan ja lisäosaa 327 markkaa, niin siinä on kyllä sellainen leikkauslista, että ei voi sosiaalisesta mielenlaadusta puhua. Täysimääräisen lisäosan saa, jos tuloraja on 4 617 markkaa kuukaudessa tai sen alle, ja lisäosa poistuu kokonaan, kun tulot ylittävät 12 613 markkaa kuukaudessa. Eli tälle välille lisäosan saajaryhmä asettuu. Lisäosan saajia on kaikista kotihoidon tuen saajista 58,7 prosenttia Kelan tilastojen mukaan, joten yli puolet kaikista kotihoidon tuen saajista saa myös lisäosaa joko osittain tai kokonaan. Tämä jo osoittaa sen, että kysymyksessä ovat suhteellisen pienituloiset lapsiperheet. Kun nyt kotihoidon tukea leikataan, niin se vie todellisuudessa mahdollisuuden valita lasten hoitaminen kotona tai vieminen päivähoitoon. Eli tämä pakottaa perheet, vallankin ne perheet, joilla on työpaikka perheen äidillä tai isällä, viemään lapset kunnalliseen päivähoitoon.

Minä ehdottomasti kannatan kyllä kunnallista päivähoitoa. Se on hyvä järjestelmä ja sitä pitää edelleenkin kehittää, mutta ei tällä tavalla ”kehittää”, niin kuin tässä nyt on ”kehitetty” kotihoidon tuen osalta, vaan turvata päivähoiton toimintaedellytykset ja käyttää sitä niissä tilanteissa, kun se on perheelle edullisempi.

Kotihoidon tukea viime vuoden aikana Kelan tilaston mukaan sai 159 740 perhettä. Sisarkorotusta maksettiin 50 prosentille ja lisäosaa 58 prosentille, kuten jo aikaisemmin totesin. Näin ollen leikkaus kohdistuu useampilapsisiin perheisiin, pienituloisiin perheisiin ja ennen kaikkea myös esimerkiksi Sántin tutkimuksen mukaan pienituloisiin ja vähän koulutusta saaneisiin. Eli tässäkin käydään juuri sen ihmisryhmän kimppuun, joka heikoimmin tulee toimeen pääsääntöisesti ja jolta ilmeisesti on myös laskettu tulevan pienin vastustus.

Tämä on tietenkin hallituksen politiikan kanssa linjassa, kun ilmeisesti vielä tänä iltana tullaan käsittelemään myös työmarkkinatuen leikkaus, jossa esitetään lapsikorotuksen alentamista 60 prosentilla. Se kuvaa hyvin sitä suorastaan lapsivihamielistä linjaa, mikä nyt hallituksella on.

Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys kotihoidon tuen leikkaamisesta ei todellakaan parane ed. Penttilän esittämällä tavalla, jos sitä korjailaan, vaan tämä täytyisi hylätä ja pitää nykyinen tilanne voimassa.

Ed. Korkeaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Mainitsematta nimeltä muuatta sanomalehteä, jota aika monet päivittäin lukevat, kirjoitti tuo lehti, kun lasten kotihoidon tuen leikkauslaki oli lähetekeskustelussa, aika näyttävin otsikoin siitä, kuinka kokoomuksen puoluesihteerin Perho oli käyttänyt puheenvuoron eduskunnassa, jolla hän loi uskoa ja toivoa niille, jotka pitävät lasten kotihoidontukijärjestelmää, leikkaamatonta järjestelmää, hyvänä ja kannatettavana. Se otsikko oli paljon isompi konsanaan kuin esimerkiksi keskustaopposition käyttämät puheenvuorot voimassa olevan järjestelmän puolesta. Opposition näkemykset saivat vähemmän tilaa, mutta mainittu toivon kipinä, mikä tuossa istunnossa, johonka viittaa, esille tuotiin, sai huomiota, ja oli hyvä, että se sai huomiota.

Nyt, kun katselen mietintöä, mikä valiokunnasta on tullut, havaitsen, että noille puheille ei katetta löydy siitä mietinnöstä, mikä meidän käsittelyymme tänne on tuotu. On mielenkiintoista seurata, mitä viestimet tästä nyt sanovat. Kuinka isoin kirjaimin kirjoitetaan silloin, kun toivon antaja on käytännössä menetellyt tässä salissa toisin kuin vielä lähetekeskustelussa vihjeet — eivätkä vain vihjeet vaan jopa, niin kai voidaan

sanoa, lähes lupaukset — antoivat aiheen odottaa? Nähtäväksi jää myös, millä tavalla ed. Perho tässä keskustelussa kommentoi mietintöä, mikä on jaettu. Pidän itsestäänselvänä nimittäin, että ihan parlamentaarisen järjestelmän uskottavuuden kannalta edustaja, joka sellaisen puheenvuoron lähetekeskustelussa käytti, käyttää myös nyt joko tässä tai toisessa käsittelyssä puheenvuoron, jossa perustelee joko edelleen seisovansa aiemman ajatuksensa kannalla tai, jos nyt ovat mielipiteet muuttuneet, tuo ne seikat esille, jotka muuttuneeseen kantaan ovat johtaneet.

Arvoisa puhemies! Keskusta julkisti eilen oman talous- ja työllisyyslinjansa seuraavalle vuodelle. Tuossa paperissa pidetään kiinni tiukasti myös siitä, että lasten kotihoidon tuen tapaiset järjestelmät myös talouden ja työllisyyden kannalta on edelleen syytä pitää voimassa eikä niihin kajota. Haluan tässä yhteydessä muutamalla sanalla käsitellä hieman laajemmin sitä kontekstia, sitä budjettikonaisuutta, mihin myös kotihoidon tuen leikkaamattomuuskantamme perustuu. Teen sen senkin vuoksi, että täällä pääministeri alkuillasta käydyssä kyselytuntikeskustelussa huitaisi keskustan ohjelmasta kommentin, joka minun mielestäni ei ole oikein pääministerin arvovalan mukainen. Jos esittää väitteen, että keskustan paperi aiheuttaa 8 miljardin markan budjettiaukon, se on muuten pääministerin tasoisen henkilön myöskin perusteltava. Jos ei siihen tänään ollut hänellä mahdollisuuksia, hän joutuu tekemään sen joskus ja jossakin.

En käy kovin tarkkaan ja seikkaperäisesti tietenkään, vaikka hyvä asiayhteys tässä onkin, sitä paperia esittelemään. Totean vain, että paperi päättyy leikkausten osalta, budjettisäästöjen osalta, samaan mikä on hallituksenkin paperin bruttomäärä, noin 10 miljardiin markkaan. Siitä 8,3 miljardia markkaa on konkreetteja säästötoimia, täällä eriteltyjä toimia, joihin keskusta tällä paperilla sitoutuu. Hieman yli 6 miljardia on samoja, mihin hallituskin sitoutuu, vajaa 2 miljardia on toisenlaisia säästöjä, kuin hallitus esittää, mutta säästöjä kuitenkin, perusteltuja säästöjä myös mainitun summan osalta. Tästä tulee yhteensä 8,3 miljardia markkaa.

1,7 miljardin markan suuruiset säästöt keskusta laskee kahden pilarin varaan: Kun keskustan leikkauslinja on työllisyyden kannalta järkevämpi ja perustellumpi, se linja mielestämme ei tuota niin paljon työttömiä kuin hallituksen. Tästä osaltaan seuraa parempi työllisyys vuodelle 96. Toinen peruspilari tuossa ajattelussa on keskus-

tan voimalliset toimet, joita me esitämme pienen ja osin keskisuurenkin työvaltaisen yritystoiminnan edellytysten parantamiseksi. Toimet, jotka tarkkaan eritellään ohjelmassamme, ovat osaltaan vaikuttamassa siihen, niin arvioimme, että pieniin ja keskisuuriin yrityksiin syntyy 20 000—30 000 uutta työpaikkaa.

Näiden kahden asian perusteella, sellaisen leikkauslinjan joka ei synnytä työttömyyttä hallituksen esityksen tapaan ja toisaalta sen pk-ystävällisen toimintapolitiikan johon viittasin, arvioimme, että meidän linjamme tuottaa 50 000—60 000 työpaikkaa paremman lopputuloksen kuin hallituksen budjettilinja. Jos näin käy, kuin arvioimme meidän mallillamme käyvän, siitä seuraisivat noin 1,7 miljardin markan vähennykset valtion budjettiin kolmeen pääluokkaan: sosiaali- ja terveysministeriön, työministeriön ja ympäristöministeriön. Jos työttömyys laskisi, niin kuin me arvioimme perustaen väitteemme äsken mainittuihin kahteen peruspilariin, sen seurauksena työllisyys olisi mainitun verran parempi. Silloin myös mainitut momentit imisivät vähemmän rahoja valtion budjetin menopuolelta, kuin nyt tapahtuu.

Mielestäni pääministerin huitelut ovat sitä luokkaa, että ne eivät ole pääministerin tehtävän arvovallan mukaisia kannanottoja.

Jos taas pääministeri arvioi, että aukko budjettiin syntyisi jotenkin siitä, että keskusta helpottaa omilla esityksillään muun muassa pienten keskisuurten yritysten välillisiä kustannuksia, niin tietysti sekin on väite, jonka voi esittää, joka pitää analysoida ja katsoa, mitä siinä tapahtuisi. Keskusta esittää noin 5,5 miljardin markan kevennyksiä lähinnä pienten, mutta osaksi ehkä keskisuurtenkin yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamiseen. Näille alennuksille me osoitamme paperillamme rahoituslähteen. Runsaan miljardin markan verran tästä rasitteesta siirtyy suurille pääomavaltaisille yrityksille. Me sanomme sen ääneen myös tässä paperissa.

Me arvioimme, että arvonlisäveron kasvava tuotto antaisi edellytyksiä puolentoista miljardin markan verran yhdistettyyn sava — keva-rahastoon syntyvän vajeen kattamiseen. Sen lisäksi arvioimme, että kun esitämme hallituksen esittämää korkeampaa sairausvakuutusmaksua suurille pääomavaltaisille yrityksille, sieltäkin tulee muutama sata miljoonaa markkaa tuon aukon katteeksi. Lopun arvioimme voitavan rahoittaa Työttömyyskassojen keskuskassan yliperinnän antamista mahdollisuuksista, yliperinnän, jonka saldo tämän vuoden loppuun mennessä on 3 mil-

jardia markkaa ja ensi vuoden loppuun mennessä 6—7 miljardia markkaa. Näin me näillä toimilla rahoitamme myöskin ne kevennykset, joita me esitämme, muutaman miljardin markan suuruisia kevennyksiä, tässä ohjelmassamme.

Arvoisa puhemies! En jatka enempää tämän paperin esittelyä. Halusin osoittaa pelkistäen sen, että meidän esityksemme lähtevät siitä ja tavoittelevat sitä ja mielestämme uskottavasti, että suurin piirtein sama leikkausmäärä saavutetaan valtion menoissa, mitä hallitus esittää, eli noin 10 miljardin markan suuruiset leikkaukset. Pienen ja keskisuuren työvaltaisen yrityksen taakkaa radikaalisti keventämällä ja oikeudenmukaisen säästölinjan toteuttamisella saadaan aikaan parempi työllisyys, ja se on toinen avain niihin tavoitteisiin, mitä tässä paperissa esitetään.

Arvoisa puhemies! Tämä oli tavallaan taustaa, kontekstia, myös tämän asiakohdan yhdelle tärkeälle asialle, lasten kotihoidon tuelle. Toivonkin edellä sanottuunkin perustuen, että eduskunnassa myös tässä asiassa aiemmin täällä käytetyt puheenvuorot, lähete keskusteluissa käytetyt puheenvuorot, voisivat saada reaalista maa-perää alleen ja näin myös tässä asiassa muutosta aikaan hallituksen esitykseen, muutosta, josta tietynlaisia merkkejä edellisen asian yhteydessä saatiin yksityisteiden valtiosuosjärjestelmän osalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan tässä myös aikaisempiin puheenvuoroihin lyhyesti.

Kun on puhuttu siitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ei olisi ollut poliittista tahtoa, poliittista tahtoa oli kyllä vaikka muille jakaa. Kysymys oli vain siitä, että tahto meni niin eri suuntiin. Ed. Perhon esittämä malli ei käynyt meille, ja meidän esittämämme malli ei taas käynyt kokoomukselle. Vihreillä oli oma malli, ja vasemmistoliiton malli noudatteli aika tavalla keskusteluissa sitä ajattelutapaa, mikä meillä oli, että lisäosaa olisi leikattu vähemmän ja perusosaa enemmän.

Yksi vaihtoehto tietysti olisi ollut se, että tähän olisi saatu huomattava määrä rahaa. Muutamalla kymmenellä miljoonalla markalla 700 miljoonan markan leikkauksessa ei tyytymättömyyttä olisi voitu juurikaan muuttaa. Tämä on

säästölaki, ja säästölait ovat loppujen lopuksi aika vaikeasti perusteltavissa ainakin niille perheille, joita tämä tulee koskemaan noin 80—1 000 markan bruttomenetyksenä kuukaudessa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on ihan tyylikästä ja oikein kaikin tavoin, että valiokunnan puheenjohtaja on keskustelussa mukana. Hän antoi ihan omasta puolestaan, omalta kannaltaan, sanoisiko, hyvän selvityksen, joka ei tietysti linjataan tyydytä minua, mutta selvityksen kuitenkin.

Yhtä kaikki, se että kotihoidon tuesta tähän tapaan leikataan, on selvä arvovalinta. Se on selvä arvovalinta niiden toimien joukossa, joilla toimilla hallitus aikoo julkisia menoja, valtion menoja, vähentää.

Silti vielä, vaikka ed. Perho onkin ehkä esittänyt valiokunnassa yhtä ja toista keskustelun alle, ei se mielestäni poista millään tavalla hänen parlamentaarista vastuutaan, sitä vastuuta, josta hän toivon kipinä monille suomalaisille antoi hyvällä puheenvuorollaan täällä asian lähetekeskustelun yhteydessä. Kyllä hän nyt on vähintäänkin selvityksen ja selityksen velkaa. Sen selityksen antamisen paikka ei ole jonkun puolueosaston osastokokous, vaan kun puheenvuoro on käytetty parlamentissa aikanaan, myöskin sen selityspuheenvuoron paikka on parlamentissa käytävä keskustelu.

Ed. T. Pohjola: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä lasten kotihoidon tuen muuttamiseksi ei mielestäni toteudu hallitusohjelman periaate, että leikkaukset toteutetaan sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Säästö toteutetaan juustohöyläperiaatteella, joka leikkaa 22,5 prosenttia niin perusosasta kuin lisäosasta. Tämä aiheuttaa sen, että hyvätuloisilta perheiltä leikataan noin 400 markkaa ja pienituloisilta perheiltä jopa 1 000 markkaa.

Ymmärrän, että tässä valtiontaloudellisessa tilanteessa säästöjä on saatava, mutta kotihoidon tuen 700 miljoonan markan säästö ei tapahdu mielestäni sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Tiedän, että sosiaali- ja terveystaloudellisessa keskusteltiin useista vaihtoehtoisista malleista, mutta poliittista yhteisymmärrystä muutoksiin ei löytynyt. Toivoin, että valiokunta olisi voinut toteuttaa sosiaalista tarveharkintaa tässäkin laisassa samalla tavoin kuin toteutettiin sairauspäivärahajärjestelmässä.

Lähetekeskustelun aikana evästin sosiaali- ja terveystaloudellista etsimään sosiaalisesti oikeu-

denmukaisen leikkausmallin. Näin ei tapahtunut. Itse en näillä perusteluilla voi hyväksyä hallituksen esitystä kotihoidon tuen leikkausmallista.

Ed. Jäskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on esittänyt kahta asiaa. Se esittää kotihoidon tuen leikkaamista yli 20 prosentilla eli 700 miljoonalla markalla. Lisäksi hallitus esittää kotihoidon tuen laajentamisen estämistä, eli kolmivuotiaat eivät tule ensi vuoden alusta kotihoidon tuen piiriin. Samalla hallitus esittää, siten kuin voimassa oleva lakikin edellyttää, että kunnallinen päiväkotitai perhepäivähoitopaikka annetaan kaikille, myös yli kolmivuotiaille, aina esikouluopetuksen alkamiseen asti.

Hallituksen esitykset ovat mielestämme sekä virheellisiä että vinoutuneita. Esitys on vinoutunut siinä mielessä, että meidän tavoitteemme on ollut valinnan mahdollisuuksien antaminen perheille. Tässä mielessä olisi johdonmukaista antaa mahdollisuus vaihtoehtoisesti sekä kotihoidon tukeen että kunnalliseen päivähoitopaikkaan kaikille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Koska olemme ymmärtäneet, että tämän toteuttaminen kävisi valtiontaloudelle tässä vaiheessa hieman liian kalliiksi, olemme luoneet oman mallimme, joka on esitetty nimelläni kirjattuun lakialoitteeseen n:o 14/95.

Mallimme perusajatus olisi pitänyt itse asiassa toteuttaa jo aikanaan, kun silloiset kahden suuren puolueen puoluesihteerit loivat mallin kotihoidon tuen ja päiväkotipaikkojen tarjonnan etenemisestä ns. tasatahtiin. Mutta kuten tiedämme, puoluesihteeritkään eivät aina voi olla oikeassa. Heidän mallillaan päästiin kolmeen ikävuoteen asti. Sitten loppuivat rahat ja poliittinen tahto.

Meidän mallimme lähtee siitä, että kotihoidon tukea levitetään alhaalta ylöspäin, jos näin voidaan kuvailla, nuoremasta ikäluokasta vanhempaan. Päiväkotipaikkojen subjektiivinen oikeus taas kasvaa ylemmstä ikäluokasta alaspäin.

Arvoisa puhemies! Toinen nyt käsittelemään tullut esitys on kotihoidon tuen leikkaus 700 miljoonalla markalla. En käy läpi kaikkia yksityiskohtia. Niihin on tässä keskustelussa ansiokkaasti puuttanut muun muassa ed. Räsänen. Kuitenkin haluan kiinnittää huomiota siihen, että sosiaali- ja terveystaloudellisen keskustelun aikana valiokunta on suoraan tunnustanut hallituksen esityksen virheet. Valiokuntahan toivoo: ”Meneillään olevien selvitysten perusteella onkin pyrittävä korjaamaan niin päivähoito maksuihin

kuin kotihoidon tukeen ja sen tulosisännönsä osaan liittyvät ongelmat siten, että erityisesti monilapsiset ja itse lapsiaan hoitavat vanhemmat, mutta myös perheet laajemmin saatetaan keskenään taloudellisesti yhdenvertaiseen asemaan eri päivähoitomuodoissa.” Arvoisa puhemies! Haluan suoraan kysyä, miksi valiokunta esittää tekstissä tällaista, mutta tekee toista hyväksymällä hallituksen vinoutuneen esityksen, jossa nimenomaan kotihoidon tukea ja vain sitä leikataan.

Toiseksi valiokunta toteaa, että kunnat voivat harkintansa mukaan tukea lasten kotona tapahtuvaa hoitoa ottamalla käyttöön ns. kuntalisät. Ilokseni olen huomannut, että ankaran poliittisen paineen kautta tällaisia tehdään, muun muassa kotikaupungissani Vantaalla, joka täällä muussa yhteydessä on tänään jo mainittu, mutta helppoa niiden luominen ei ole. Ongelmana vain on se, että tässä valtio panee päänsä pensaaseen: Päiväkotivelvoite annetaan, mutta kotihoidon tuen joutuvat kunnat itse miettimään. Mutta me osamme kyllä kunnissa miettiä ja myös päättää.

Lisäksi valiokunta esittää osapäiväistä kerhoita leikkitoimintaa. Tämä on hyvä ajatus, mutta ongelmallinen sikäli, että ilmeisesti lopullista selvyyttä vanhempien ns. subjektiivisten oikeuksien laajuudesta ei taida vieläkään olla. Valiokuntakin tunnustaa, että lapsia saattaa tämän leikkauksen tuloksena siirtyä päivähoitoon, muttei tiedä määrää ja toivoo, että työnantajat antaisivat mahdollisuuden työntekijälle jopa hoitopaan keskeyttämiseen.

Kyllä tämä, arvoisa hallitus, on aika — olen kirjoittanut — ”lapsellista”, mutta kun ei se kuulu parlamentaariseen tapaan eikä oikeastaan ole oikea sana tässä yhteydessä, voisi sanoa, että tämä on ei-lastenmukaista ajattelua. Hallitus yrittää pienentää työttömyyttä, mutta todennäköisesti ajaa ihmisiä töihin siinäkin tilanteessa, kun pienellä tuella ja yhteiskunnan osanotolla vanhemmat voisivat hoitaa lapsiaan kotona ja jotkut toiset voisivat olla työllistettyinä. Tämä todellakin lienee eräs tehokkaimmista työnvuo-rottelujärjestelmistä tällä hetkellä. En ymmärrä tätä, arvoisa hallitus. En ymmärrä sitäkään, että valiokunta ei todella tartu asiaan, kun se ongelman kerran huomaa.

Valiokunta toivoo, että tärkeintä olisi lapsen etu ja turvallisuus. Tavoitteena tulee olla järjestelmien kustannusneutraalisuus perheen kannalta. Kokeiluja on jatkettava ja seurattava. Nämä ovat hyviä ja oikeita tavoitteita sekä hallitukselle

että valiokunnalle. Mutta todellisuudessa tilanne huononee. Valiokunta vain toivoo tilanteen paranevan. Olisiko syvällisempi analyysi nyt tarpeen?

Arvoisa puhemies! Toisessa lakialoitteessamme, joka ei tule tässä yhteydessä käsittelyyn, olemme esittäneet, että kotihoidon tuen piiriin kuuluville laskettaisiin eläkkeeseen oikeuttavia vuosia tästäkin ajasta, joka on kiistämättä työtä. Tämä olisi pieni myönnytys niiltä, useimmiten meiltä miehiltä, joille eläkevuosia kertyy, kun vielä useimmiten naiset hoitavat lapsia kotona. Ei pitäisi olla vaikeata tässäkin salissa suostua siihen, että etuoikeutettujen eli esimerkiksi meidän eläke-eduistamme leikattaisiin pienen pieni siivu, vanhaa sanontaa käyttäksämme, kuormastossa olevien hyväksi. Tällä olisi myös vaikutuksia työllisyyteen, kun kotityön tilapäisesti valinneiden ei tarvitsisi koko ajan miettiä, miten pieniksi tulevat eläke-yms. edut muodostuvat tätä yhteiskunnan erästä erinomaisen tärkeää tehtävää eli lasten hoitoa suoritettaessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta, että tulemme toisessa käsittelyssä esittämään, että lakiehdotuksen n:o 122/95 käsittelyssä pohjaksi otettaisiin lakialoite n:o 14/95. Aloite kertoo taloudellisesta realismistamme sekä siitä, että vaihtoehtoja tulee olla ja ne tulee rakentaa järkevästi ja tarkoituksenmukaisesti.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kotihoidon tuen leikkaus 700 miljoonalla markalla eli keskimäärin 22,5 prosentilla on Lipposen hallituksen epäoikeudenmukaisen sosiaalipolitiikan lapsivihamielisyyden ideologinen huijipentuma. Se on tosin linjassa sosialidemokratian muihinkin pyrkimyksiin lapsiperheiden aseman heikennyksissä, jotka ovat ensi vuoden talousarvioesityksen mukaan yhteensä 1 600 miljoonaa markkaa.

Ihmetystä herättää kuitenkin se, että kokoomus on yhtynyt täysin rinnoin tähän. Näyttää siltä, että edustaja-puoluesihteerin Perhonkin pyhäpuheet jäivät täysin päiväperhoiksi.

Kotihoidon tuki on luotu kunnallisen päivähoitovaihtoehdoksi niihin tilanteisiin, joissa lasta hoidetaan kotona tai yksityisessä päivähoitodossa. Jos jompikumpi vanhemmista on lisäksi hoitanut lasta itse, liittyy järjestelmään tarveharkintainen korotus. Oikeutta kotihoidon tukeen onkin viime vuonna käyttänyt yli 100 000 perhettä. Näistä kolmannes on pääkaupunkiseudulta, ja hallituksen vihaamia maatalousperheitä on vain muutama tuhat.

Kotihoidon tuki onkin ollut myönteinen, toimiva ratkaisu lasten ja vanhempien sekä yhteiskunnan kannalta. Vanhemmille se on tarjonnut vaihtoehdoisen mahdollisuuden hoitaa lapset kotona ja lapsille mahdollisuuden turvalliseen hoitoon omien vanhempien toimesta.

Yhteiskunnan kannalta se on puolestaan mahdollistanut kotiin lapsia hoitamaan jäävän vanhemman työpaikan osoittamisen työttömälle henkilölle. Sehän tukisi hallituksen työttömyydenpuolittamistavoitetta, mutta näyttää siltä, että hallitus ei ole enää siitä kovin paljon edes kiinnostunut. Vaalien alla annettu lupaus työttömyyden puolittamisesta on jo muuttunut tavoitteeksi, ja odotan sitä aikaa, kun se muuttuu tulevaisuuden visioksi. Samalla se on vähentänyt päivähoidon kysyntää ja säästänyt yhteiskunnan menoja, kun kotihoidon tukea on käytetty.

Hallituksen esittämä ja valiokunnan enemmistön hyväksymä keskimäärin 22,5 prosentin leikkaus on täysin kohtuuton. Se johtaa mitä todennäköisimmin hoitovapaan keskeyttämiseen ja lasten siirtämiseen kunnallisen päivähoiton piiriin. Siksi on ilmeistä, että oletettua säästöä ei synnykään valtiolle mutta sen sijaan kunnille aiheutetaan merkittäviä lisäkustannuksia.

Vanhempien aikaistunut työmarkkinoille palaaminen aiheuttaa lisää työttömyyttä, kuten jo edellä totesin. Tällainen työvoiman tarjonnan lisäys ei ole nykyisessä työttömyystilanteessa mitenkään perusteltu. Esitys on todella vastoin hallituksen aikomia pyrkimyksiä alentaa työttömyyttä mielekkään työnjakamisen keinoin. Mielestämme mahdollisuus irrottautua välillä työelämästä omien pienten lasten hoitoa varten on erityisen mielekäs keino työnjakamiseen.

Leikkaus aiheuttaa myös sen, että perheet kotihoidon tuen avulla hoitamisen sijasta valitsevat suuremmassa määrin kunnallisen päivähoiton. Tämän kalliimman hoitomuodon kysynnän kasvu aiheuttaa yhteiskunnalle kiistattomia lisäkustannuksia. Nyt toteutettava 22,5 prosentin leikkaus aiheuttaa kokonaisuutena sen, että kotihoidon tuki ei ole enää tulevaisuudessa todellinen vaihtoehto päivähoitolle. Siten tarkoituksenmukainen ja hyvin toimiva järjestelmä romuttuu aiheuttaen tarpeettomia ongelmia lapsille, vanhemmille ja koko yhteiskunnalle.

Totean, että esitys on myös räikeässä ristiriidassa hallituksen lapsipoliittisen selonteon yhteydessä esittämien ylevien periaatteiden kanssa. Keskustan mielestä hallituksen esittämiä leikkauksia lasten kotihoidon tukeen ei tule tehdä. Sen

sijaan säästön nimissä olemme valmiit yhtymään siihen esitykseen, jolla toistaiseksi siirretään kotihoidon tuen laajentamisalaa. Kolmannessa käsittelyssä myös tulemme esittämään hallituksen lakiesityksen n:o 121, joka koskee kotihoidon tuen leikkaamista, hylkäämistä kokonaisuudessaan.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! Kotihoidon tuen toteutumiseksi tehtiin vuosikymmeniä sitkeää työtä. Eri puolueiden ihmiset olivat tätä arvokasta työtä tekemässä, ja muun muassa monet keskustalaiset kansanedustajat tekivät urauurtavaa työtä saadakseen perheille todellisen vaihtoehdon. Tämä vaihtoehto 80-luvulla todellisuudessa toteutui siinä laajuudessa, että perheet tämän valinnanvapauden voivat myös taloudellisesti toteuttaa ja ovat osoittaneet sen merkityksen omalla päivähoitovalinnallaan. Noin 150 000 lasta tässä maassa on kotihoidon tuen piirissä. Se kertoo omaa kieltään siitä, että perheet ovat todella kokeneet läheiseksi ja hyväksi tämän vaihtoehdon.

Juuri kun tämä käytäntö on saatu toimivaksi, Lipposen hallitus päättää tehdä toisenlaisen ratkaisun, siirtää tämän päivähoito-oikeuden ja ohjata kaikki lapset haluamaansa hoitoon, vaikka kaikki tutkimukset kertovat, että kotihoito on pienelle lapselle ehdottomasti turvallisim ja paras hoitomuoto. Keskusta on halunnut juuri korostaa valinnan oikeutta ja -mahdollisuutta. Me olemme halunneet tukea kaikkia eri hoitomuotoja tasavertaisina. Tätä ideologiaa ei vasemmisto ole milloinkaan tässä maassa ymmärtänyt.

Kotihoidon tuki onkin osaltaan vaikuttanut myönteisesti lasten, vanhempien ja koko yhteiskunnan kannalta. Lapsille ja vanhemmille se on tarjonnut vaihtoehdoisen mahdollisuuden hoitaa lapset kotona omien vanhempien toimesta. Yhteiskunnan kannalta se on puolestaan mahdollistanut kotiin lapsia hoitamaan jäävän vanhemman työpaikan menemisen jollekulle toiselle henkilölle, ja muun muassa moni nuori on tätä kautta saanut tärkeän harjoittelupaikan, työkokemuksen, jota häneltä jatkuvasti kysytään hänen hakiessaan vakinaista työsuhdetta.

Hallituksen esittämä ja valiokunnan hyväksymä keskimäärin 22,5 prosentin leikkaus on todella kohtuuton ja liian nopealla aikataululla voimaan tuleva. Se johtaa todennäköisesti hoitovapaan keskeyttämiseen, kuten ed. Manninen totesi, ja lasten siirtämiseen kunnallisen päivähoiton piiriin. Näin ollen se perustelu, jonka valiokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari toi esille, että

tämä on säästölaki, kumoutuu varmasti monin verroin.

Me voimme tulevina vuosina valitettavasti kantapään kautta huomata, että vaihtoehto, jota Lipposen hallitus tällä hetkellä esittää, on kalliimpi yhteiskunnan kannalta ja perheiden kannalta paljon raskaampi. Ihmettelen todella syvästi sitä, että ne edustajat, jotka lähetekeskustelussa, muun muassa ed. Maija Perho ja myös vihreiden edustajat U. Anttila ja Brax, ovat osoittaneet myötätuntoa kotihoidon tuelle, ovat tämän ratkaisun hyväksyneet eivätkä ole toimineet lapsiperheiden puolesta.

Olen suuresti pettynyt, että eduskunnan naisverkosto, joka edellisellä kaudella varsin suurella äänellä vaati erilaisia parannuksia naisten asemaan ja tasa-arvoiseen kohteluun, ei koe tärkeäksi kotihoidon tuen pitämistä ennallaan, joka on todellinen vaihtoehto myös äideille. Varmasti me useimmat äidit tiedämme, että useimmissa perheissä se on nainen, joka lähtee aamulla, herättää uniset lapset, vetää talvella pulkassa heitä perässään ja ostokassit kieppuen juoksee päivähoitopaikasta hakemaan lapsiaan, saattaa olla väsynyt ja kiukkuinen päivän työstä. Siinä sitten on yritettävä selviytyä näiden tehtävien kanssa.

Jos me haluamme arvostaa suomalaisessa yhteiskunnassa lasten ja perheiden asemaa, me annamme valinnanvaihtoehdon toteutua myös tulevaisuudessa. Toivon todella, että asian varsinaisissa käsittelyissä eduskunnasta löytyy sellainen enemmistö, joka on valmis turvaamaan lain edelleen säilymisen. Keskustalta on ollut asiasta talousarvioaloite. Toivon, että se tulee saamaan osakseen suuren kannatuksen.

Haluan kiittää ed. T. Pohjolaa, joka varsin ryhdikkäästi toi kantansa esille. Toivon, että SDP:n piiristä löytyy lisää henkilöitä, jotka ymmärtävät lapsiperheiden asemaa. Toivon myös, että heräämistä tapahtuu vihreiden ja kokoomuksen parissa ja tietenkin myös vasemmistoliitossa.

Ed. Maija Perho on julkisuudessa ja salissa arvioinut, ettei tämä tule todellisiin säästöihin todennäköisesti johtamaan. Hän on myös eri seuraamuksia arvellut. Ihmettelen syvästi, että hän ei ole vastaamassa, miksi hän ei ole sosiaalivaliokunnassa toteuttanut ajatuksiaan, joita hän suuresti lupaili. Toivottavasti me saamme hänen vastauksensa vielä asian eri käsittelyjen yhteydessä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisessa yhteiskunnassa on havaittu paljon ongelmia, jotka ovat perheiden sisältä ja hyvin syvästi lapsia kos-

kevia. Meillä on jo peruskoulun ala-asteella tänä päivänä hyvin paljon lapsia, joilla on mielenterveyshäiriöitä ja monenlaisia muita ongelmia, puhumattakaan yläasteesta ja siitä eteenpäin. Meidän on hyvin syvästi pohdittava, miten paljon meidän kannattaa tehdä säästöjä perheiltä, jotka kipeimmin tarvitsevat tukea siinä vaiheessa, kun lapset ovat pieniä. Monet asiat suurentuvat, tekevät perheisiin lisää ahdinkoa, joka kohdistuu suoraan lapsiin, jos me tässä tilanteessa säästöjä ja toimenpiteitä lapsiperheille kasaamme.

Hyvä, että ed. O. Ojalakin tulee saliin, kun lapsiperheistä puhutaan. Viime kaudella hän varsin suuresti otti kantaa lasten päivähoitoidon puolesta. Tosin hän ei ole koskaan ymmärtänyt asiaa lasten näkökulmasta. Hän kannatti pelkästään kunnallisia päivähoitomuotoja ja perusteli vielä sitä työllisyysnäkökohdilla. Me haluamme ajatella asiaa keskustassa lasten ja perheiden näkökulmasta. Siihen ajatteluun me toivomme laajaa tukea.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Mannisen puheenvuoron jälkeen.

Haluan korostaa sitä, että oma lähtökohtani oli se, että säästöt on toteutettava. Mutta nyt minä peräsin sitä, millä tavalla ne tehdään tarveharkinnan kautta sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Lähtökohtani oli se, että niiden perheiden, joiden tulot ovat lähellä 15 000:ta markkaa, joka on nyt ollut perusosan tuloaraja, perusosa olisi ollut 500 markkaa ja lisäosa 2 100 markkaa, jolloin sosiaalinen oikeudenmukaisuus tämän lain osalta olisi toteutettu.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on nyt muutamissa lakiesityksissä kuitenkin löytänyt sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja tarveharkintaa. Olisin todella toivonut, että tämä olisi ollut yksi niistä laeista, joissa lapsen näkökulmasta ja perheen taloudellisesta tilanteesta lähtevä näkökulma olisi voittanut.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rohkenen hieman täydentää ed. Lindqvistin puheenvuoroa. Hän oli jo kolmas keskustan edustaja, joka tässä keskustelussa aika voimakkaasti säilyttää syyllisyyttä yhden kansanedustajan, ed. Perhon, hartaille. Olen itse asiasta aivan samaa mieltä kuin kaikki muutkin keskustalaiset edustajat, mutta haluaisin laajentaa vähän taakankantajien joukkoa. Kyllä minusta on kohtuutonta mainita joka puheessa ed. Perho.

Ajattelen, että hän on tehnyt sen, mitä hallituspuolueen edustaja voi tehdä.

Ei täällä ole paikalla sosiaali- ja terveysvaliokunnasta nähdäkseni ketään hallituspuolueiden kansanedustajaa. Ei myöskään sosiaali- ja terveysministereitä, ei ministeri Viinasta, joka on voimakkaasti taustalla vaikuttanut siihen, että kotihoidon tuen leikkausesitys on eduskuntaan annettu. Rehellisyyden nimissä minusta tämänkin asia täytyy tässä todeta.

Valitan myös siinä mielessä valiokunnan jäsenten poissaoloa, että valiokunnan kokouksisakaan ei ole kovin paljon laajaa keskustelua käyty, vaan hallituspuolueiden edustajat ovat käyttäneet sosiaali- ja terveysvaliokunnan kokouhuonetta omiin sisäisiin keskusteluihinsa, joten me hallituksen ulkopuoliset edustajat emme ole voineet päästä osallistumaan varsinaisiin substanssikeskusteluihin kuin vain asioiden virallisessa lopullisessa käsittelyvaiheessa.

On tietysti selitys tälle poissaololle, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on toiminut jo monta viikkoa kovan työpaineen alla, aloittanut kokoukset aamuisin kahdeksalta ja lopettanut niitä vasta iltapäivällä. Mutta sittenkin on valitettavaa, että kaikki voima haaskataan tällaisiin pieniin keskusteluihin eikä voimia jää enää varsinaiseen salityöskentelyyn.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän vastauspuheenvuoron ed. Lindqvistin puheenvuoron jälkeen, ja hän vähän riemastui, kun satuin tulemaan saliin. Hän kyllä antoi nyt vähän vääran todistuksen minun viime kaudella esittämistäni puheenvuoroista.

Ed. Lindqvist, kyllä minä myönnän sen, että silloin, kun naisverkostossa yritimme nimenomaan päivähoito-oikeuden laajentamista kohdistaa yli 3-vuotiaisiin, siinä yhteydessä minä, kuten muutkin naisverkostossa lukuun ottamatta keskustapuoluetta, puhuimme nimenomaan yli 3-vuotiaiden osalta päivähoiton laajentamisesta. Emme puhuneet kotihoidon tuen laajentamisesta yli 3-vuotiaisiin. Se oli se asia.

Mutta ed. Lindqvist, en minä täällä käyttänyt erityisesti puheenvuoroja sen perusteella, että nimenomaan työllisyysyys olisivat ne ensisijaiset lasten päivähoiton laajentamisen osalta. Minä pidin esillä nimenomaan kasvatuksellisia syitä, jotka ovat tärkeitä, jolloin on oltava myös kunnallinen päivähoitovaihtoehto tarjolla lapsille ja sitä tulisi laajentaa. Sanoin myöskin silloin useaan otteeseen, että jos olisi varaa ja rahaa myös kotihoidon tuen laajentamiseen, niin totta

kai se olisi hyvä asia. En minä ole koskaan, ed. Lindqvist, ollut yksioikoisesti ainoastaan kunnallisen päivähoiton kannattaja enkä käyttäisi mielelläni sellaisia ilmauksia kuin keskusta yleensä. Te puhutte laitoshoidosta päivähoiton yhteydessä, mikä on minusta hyvin leimaavaa ja ikävää. Uskon, että keskustallakin on kannattajia myös lastentarhanopettajien piirissä, joten on hyvin erikoista, että te leimaatte kunnallista päivähoitoa nimenomaan laitoshoidoksi.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nythän toteutuu tämä ed. O. Ojalan toive sillä, että säästetään kotihoidon tuesta. Sitä en voi nimenomaan hyväksyä, että nyt otetaan valinnanvapaus perheiltä pois. Sen tähden me halusimme turvata hoitoa tasapuolisesti. Me haluamme, kuten korostin puheessani, myös kunnallista päivähoitoa, mutta haluamme valinnanvapauden. Ihmettelimme syvästi sitä, että ed. O. Ojala ja monet muut haluavat perheiden puolesta valita ja antaa kalliimman ratkaisun.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Samanaikaisesti toteutettava päivähoito-oikeuden mittava laajentaminen ja kotihoidon tuen raju leikkaus eivät sovi yhteen. Esitys tuo mieleen kansansaduista tutut hölmöläisten tarinat sillä erolla, että tässä tarinalla ei anneta onnellista, saati opettavaa loppua. Kansansaduissa hölmöläiset aina lopuksi kysyivät neuvoa viisaammaltaan; ellettävässä todellisuudessa näin ei tehdä.

Esityksessä on kyse ehkä suomalaisen talous- ja sosiaalhistorian rajuimmasta yksittäisestä leikkauksesta ja puuttumisesta perheiden itse asiassa jo tekemiin ratkaisuihin tavalla, johon he eivät itse enää voi vaikuttaa. Tältä pohjalta olisi kyllä ollut odotettavissa, niin kuin ed. Alaranta totesi, että ministerit ja sosiaalivaliokunnan jäsenet olisivat olleet tässä keskustelussa mukana. Nyt ed. Vehkaoja saapui tähän keskusteluun sosiaalivaliokunnan jäsenenä, siitä kiitos.

Olen miettinyt, löytyykö tälle valiokunnan esitykselle jotain loogista perustetta. On sanottu, että tämä on säästölaki ja se on peruste. Säästölakina tämä ei ole edes mikään juustohöylälaki. Tässä leikataan 22,5 prosenttia yksittäisiltä edunsaajilta. Se leikkaus ei ole missään järjellisessä suhteessa budjetin yleiseen leikkauslinjaan. Jäljelle jää lähinnä ideologinen peruste. On vaikea löytää muuta järjellistä syytä.

Esitys toteutuessaan johtaa siihen, että erityisesti monilapsisten perheiden kohdalla tulee

kohtuuton kohtelu. Erityisesti monilapsiset perheet tulevat kärsimään sekä lapsilisien leikkauksesta että myös tästä kotihoidon tuen leikkauksesta kaikkein eniten, koska monilapsiset perheet useimmiten ovat kotihoidon tuen piirissä.

Tämä toteutuessaan johtaa myös siihen, että meille tulee yhä enemmän tapauksia, joissa kotihoidon tukea saava joutuu punnitsemaan toisaalta kotihoidon tuen vastaanottamista ja toisaalta siirtymistä ansiosidonnaiselle päivärahalle tai jopa työttömyysturvan peruspäivärahalle. Syntyy tilanteita, joissa ryhdytään miettimään, mikä olisi perheelle taloudellisesti edullisinta. Tämä ei voi olla tarkoituksenmukaista silloin, kun on kyse kuitenkin ensi sijassa lasten hoidon järjestämisestä ja lasten parhaasta.

Kolmanneksi, tämä toteutuessaan johtaa siihen, että kunnat joutuvat tarpeettoman paljon perustamaan päiväkotipaikkoja, jolloin tavoiteltu säästö muuttuu päinvastaiseksi. Tältäkö kohdalta esitystä ei voi perustella, ja sosiaalivaliokunta ei tähän kysymykseen, siihen tuottaako tämä todellista säästöä yhteiskunnalle, ota kantaa.

Valiokunnan enemmistö toteaa kannanotoissaan, että ”kotihoidon tuki onkin nuorempien lasten osalta vähentänyt kunnallisen päivähoiton kysyntää”. Näin varmasti on, kun 150 000 lasta on kotihoidon tuen piirissä, mutta ei vain nuorempien lasten kohdalla, vaan myös 3—6-vuotiaiden, joita kotihoidon tuen piirissä on huomattava määrä. Voidaan nähdä, että sillä muutamman sadan markan sisarkorotuksella tuhannet, kymmenentuhannet lapset ovat kotona hoidossa tämän järjestelmän piirissä eivätkä kunnallisessa päivähoitossa.

Edelleen valiokunta arvioi, että ”varsinkin taloudellinen lama on muuttanut lasten kotihoidon tuen luonnetta toimeentuloa turvaavaksi järjestelmäksi”. Varmasti näinkin on. Kaikilla tulonsiirroilla on tällainenkin elementti, mutta ensi sijassa kuitenkin kotihoidon tuki on, kuten valiokunnan enemmistö itse toteaa, kunnallisen päivähoidon vaihtoehto. On kyllä valittava, pyritäänkö se pitämään kunnallisen päivähoidon vaihtoehtona, vai nähdäänkö se ainoastaan toimeentulotuen jatkeena. Minusta tässä valiokunnan enemmistön ajattelutapa ei ole oikein päätynt selkeään johtopäätökseen.

Valiokunta lausunnossaan viittaa siihen, että lasten kotihoidon tuen ja työttömyysturvan yhteensovitus muun muassa heijasti kehityssuuntaa siitä, että tämä olisi luonteeltaan yhä enemmän

toimeentuloa turvaava. Viime talvenahan erityisesti silloinen vasemmisto-oppositio teki kaikkensa purkaakseen tämän yhteensovituksen, mitä me emme silloin ymmärtäneet. Koimme, että se olisi työnteon kannustamisen kannalta ollut järjetön ratkaisu.

Sitten valiokunta viittaa meneillään oleviin selvityksiin ja toteaa, että ”onkin pyrittävä korjaamaan niin päivähoiton maksuihin kuin kotihoidon tukeen ja sen tulosisidonnaiseen osaan liittyvät ongelmat siten, että erityisesti monilapsiset ja itse lapsiaan hoitavat vanhemmat mutta myös perheet laajemmin saatetaan keskenään taloudellisesti yhdenvertaiseen asemaan eri päivähoitomuodoissa”.

Minulla on kyllä se käsitys, että ne vanhemmat, jotka ovat valinneet kunnallisen päivähoiton, saavat sen muodossa itse asiassa tuhansien markkojen kuukausittaisen subvention, joka tulee tämän kunnallisen päivähoiton järjestämisen kautta, ja voivat ansaita tällöin ansiotuloja. Sen sijaan ne vanhemmat, jotka ovat valinneet kotihoidon tuen ja jääneet kotiin, saavat kotihoidon tuen, mutta eivät pysty ansaitsemaan samanlaisesti, elleivät sitten hanki kotihoidon tuella yksityistä palvelua. Jos arvioidaan, kummassa tapauksessa perheet saavat enemmän yhteiskunnalta, verotuksen kautta kerättävää tukea, on aivan selvää, että ne perheet, jotka ovat valinneet kunnallisen päivähoiton, saavat huomattavasti suuremman tuen. Yhteiskunnan pitää myös tältä kannalta yhdenvertaisuutta tarkastella. Valiokunnan enemmistöllä on tässä jollain tapaa joku toinen näkökulma.

Edelleen valiokunnan enemmistö toteaa: ”Ennalta ei ole kovinkaan hyvin arvioitavissa, paljonko lapsia siirtyy kotihoidon tuelta päivähoitoon.” Minusta valiokunnalla kyllä asiantunteumusta tässä on. Ei tarvitse erityisen viisas olla, kun tietää, että 150 000 lasta tämän järjestelmän piirissä on. Muutamman prosentinkin siirtyminen tästä kunnallisen päivähoiton piiriin merkitsee kunnille erittäin suuria vaikeuksia.

Ei ole luultavaa, että juuri tällä hetkellä kotihoidon tuen piirissä olevia lapsia siirrettäisiin kunnalliseen päivähoitoon. Se suurin siirtymä tulee tapahtumaan niissä perheissä, joissa parhaillaan esimerkiksi äitiysloman kesken ollessa harkitaan, otetaanko hoitovapaata työstä, mitä tehdään äitiysloman jälkeen ja jääkö toinen kotihoidon tuen piiriin vai haetaanko lapsille kunnallinen päivähoitopaikka. Minä arvioin, että näissä perheissä siirtymä kunnallisten hoitomuotojen puolelle tulee olemaan erittäin suurta.

Edelleen valiokunta toteaa: "Kunnat voivat harkintansa mukaan tukea lasten kotona tapahtuvaa hoitoa ottamalla käyttöön ns. kuntalisät." Itse asiassa tällä valiokunnan enemmistökkin tunnustaa sen tosiasian, että kotihoidon tuki olisi järjestelmänä paljon edullisempi yhteiskunnalle kuin kunnallinen päivähoito. Valiokunta selvästi kannustaa kuntia ottamaan käyttöön kuntalisät, joilla saadaan, se on totta, edullisempia hoitopaikkoja kuin kunnallisten päiväkotien rakentamisella. Mutta mikä tässä on valtion vastuu? Tässä nyt selvästikin lykätään kustannuskysymys kuntien harteille. Samaa todistustaakkaa valiokunta saa osakseen seuraavassa lauseessa: "Lisäksi kunnat voivat säästää päivähoidon kokonaiskustannuksia tarjoamalla perheiden myötävaikutuksella lapsille osapäiväistä kerho- tai leikkitoimintaa." Tässäkin valiokunta myöntää, että hakemalla tällaisia kevyempiä malleja kuin kunnallinen päiväkotitoiminta saavutettaisiin yhteiskunnan kannalta edullisempi ratkaisu.

Edelleen valiokunta toteaa: "Valiokunnan käsityksen mukaan on välttämätöntä, että työnantajat suhtautuvat joustavasti työntekijän hoitovapaan keskeyttämiseen." On äärimmäisen valitettava tämä kysymys siitä, voiko kotihoidon tuen valinnut, hoitovapaalle jäänyt jäädä pelkäämään työnantajien vapaan harkinnan varaan siinä, saako hän keskeyttää hoitovapaan. Nyt eduskunta on mahdollisesti enemmistönä tekemässä ratkaisun, jossa hoitovapaan valinnut joutuu kesken hoitovapaakauttaan huomaamaan, että noin 500 markkaa kuukausituloista tippuukin eduskunnan päätöksellä pois. Pidän tätä kohtuuttomana. Toivon, että hallituksen esitys kolmannessa käsittelyssä hylätään.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitan tosiaan sitä, että pääsin vasta illan tässä vaiheessa mukaan tähän tärkeään keskusteluun, koska olin eduskunnan tehtävissä Kansaneläkelaitoksen valtuutetuissa.

Kuunneltuani ed. Vanhasen puhetta totesin, että hän luki tämän valiokunnan mietinnön oikeastaan kommentoiden sen jokaista lausetta, eikä vastauspuheenvuorossa voida tietysti samaa tarkkuutta harrastaa. Mutta haluaisin puuttua eräisiin kohtiin.

Hän sanoi, että hänen mielestään tarpeettoman paljon nyt perustetaan päivähoitopaikkoja. Se jollakin tavalla särähti korviini, koska kyllä kai kuitenkin täytyisi nyt tunnustaa se seikka, että tässä on myönteistä se, että kokonainen ikäryhmä, alle kouluikäiset lapset, on se

porukka, jolle on tarjolla tarvittaessa päivähoitopaikka.

Voin kyllä olla samaa mieltä monista niistä huomautuksista, mitä ed. Vanhanen totesi. Mutta myönnän myös avoimesti, että esimerkiksi tällä kotihoidon tuen säästöllä tai leikkauksella on nyt varmasti myös osittain haluttu tehdä tilaa kunnille toteuttaa se laajennettu päivähoidon malli. Minä en halua kätkeä tätä tarkoitusperää.

Mutta sitten minusta ed. Vanhasen osalta oli hyvin yllättävää, että hän sekoitti makro- ja mikroton tarkastelun, niin kuin hän teki arvioidessaan tuen määrää. Minusta perheen kannalta ratkaisevaa on se, mitä perhe maksaa lapsen päivähoidosta. Nyt on todella käynyt niin, että ne hyvätuloiset perheet, jotka hoidattavat kunnallisessa päivähoitossa lapsensa, maksavat korotuneiden maksujen takia enemmän kuin yksityisessä päivähoitossa setelillä hoitavat.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Vanhaselle ja ehkä muutamalle muullekin, joita ehdin huoneesta käsin kuulla. Ei ole tarkoitus purkaa eikä tämä leikkaus ja säästö pura tätä järjestelmää. Kotihoidon tuki on edelleen käytössä. Se on käytössä. Jos se olisi haluttu ideologisista syistä purkaa, tottahan toki siihen olisi ollut erilaiset keinot. Mutta se on käytössä. Säästö on valitettavan suuri. Kun säästöä pohdittiin ja punnittiin, ei ollut varaa mennä edes tarveharkintaiseen ratkaisuun. Myöskään hyvätuloisemmissa perheissä, jotka ovat halunneet kotihoidon tuen, elämäntilanteen yhtäkkinen muutos ei käy: isot asuntovelat ja muut nuoren perheen veloitteet. Ei heiltä yli 22:ta prosenttia voida helpostikaan viedä perusosasta pois.

Tässä tilanteessa oli viisainta tämän sateenkaarihallituksen tasapainotella sellaisella mallilla, että leikataan tasaisesti. On totta, että osan kohdalla varmasti tapahtuu niin, että he joutuvat miettimään tämän hoitovaihtoehdon muuttamista muuksi. Päivähoitopaikkojen ja päivähoidon järjestämisvastuuhan on kunnilla, ja kunnat saavat harkita myös, miten tarjoavat päivähoitopaikkoja. On järkevää, että jotkut kunnat huomattessaan, että puuttuu päivähoitopaikkoja ja painetta niihin on, antavat kuntalisän perheille, jotka käyttävät kotihoidon tukea.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys siitä, pitääkö näissä kustannuksissa käsitellä mikro- vai makrotasoa, nousi esille. Minusta pitää käsitellä molempia.

Yhteiskunnalla, sekä valtiovallalla että kunnallisilla päätöksentekijöillä, on vastuu siitä, että ratkaisut koituvat myös kokonaistalouden, yhteiskunnallisen talouden, kannalta järkeviksi,

Lähdin siitä liikkeelle, että on mahdoton ymmärtää tätä yhtäaikaista ratkaisua, kun samanaikaisesti laajennetaan voimakkaasti päivähoito-oikeutta ja leikataan kotihoidon tukea. Sitä kokonaisuutta on vaikea ymmärtää. Päivähoito-oikeuden laajennus olisi edellyttänyt sitä, että myös kotihoidon tuen puolella olisi löydetty ratkaisuja, jotka olisivat ikään kuin antaneet perheille valinnanvaraa enemmän. Nyt monet kunnat joutuvat tilanteeseen, jossa pakkoraossa on lisättävä rajusti selvästi yhteiskunnalle kalliimiksi muodostuvia hoitoratkaisuja.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu kotihoidon tuesta ei kaipaa määrällisesti kovin paljon lisää sanoja; rakentavia sanoja tarvittaisiin, sellaisia sanoja, jotka voisivat kantaa vähän pitemmälle, vaikkapa 5—20 vuoden päähän, niin että ne tarpeet, mitä näillä lapsilla on, joiden hoidosta ja hoitomuodoista nyt puhutaan, tämä esitys voisi toteuttaa heidän kannaltaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Niin tämän esityksen kohdalla kuin aikaisemminkin tässä salissa olemme kuulleet, että on kysymyksessä säästölaki. Kaikki olemme yhtä mieltä, että säästää täytyy. Itse asiassa se on niin vakava asia, että jos ei yksimielisyyttä säästämisen suhteen löydy, jos ei löydy sellaisia säästökohteita, jotka ovat oikeudenmukaisia, eivät kuitenkaan leikkaa ihmisiltä elämisen ja työllistymisen edellytyksiä, jos emme sellaisia yhdessä löydä täällä rakentavassa hengessä, niin pelkään, että paha perii.

Valitettavasti tämä säästölaki ei ole säästölaki. Sitä nimehän voidaan tietenkin käyttää, että joku laki on säästölaki, mutta kai sanan varsinainen merkitys punnitaan siinä, saadanko säästöä aikaan. Hallitushan nyt esittää leikkavaksi 750 miljoonaa markkaa, mutta nettosäästöä ei kuitenkaan valitettavasti synny. Lasten hoitaminen kotona on kiistatta halvin hoitomuoto. Niin kuin täällä on käynyt jo monen suun kautta selväksi, lapsia kotona hoitavat äidit tai isät hyvin monissa tapauksissa tulevat siirtymään työelämään. Tässä työllisyyslanteessa, jos töitä ei ole tarjolla, kortisto on se vaihtoehto. Jos työpaikkansa säilyttäneet palaavat töihin, silloin sitä onnellista sijaista, joka siellä on ollut, odottaa vähän epävarmempi ja kapeampi leipä. Lapset viedään kalliiseen kun-

nalliseen päivähoitoon. Näin ollen se ajateltu säästö valitettavasti valuu tyhjiin.

Vielä sitä säästöäkin ja tässä tapauksessa vain oletettua säästöä suurempi asia on se henkinen omistajuus ja henkinen kysymys, mistä tässä myös on kyse. Sen vuoksi puhun tästä asiasta, koska koen sen niin omakohtaisena. Niin kuin jo aikaisemmin sanoin saman asian yhteydessä, kaksi vuotta minullakin on ollut etuoikeus kotihoidon tukea nauttia ja jotakin siitä kotihoidon tuen saajan todellisuudesta tiedän. Eihän se valtavan suuri raha ole, mutta merkittävää on se mahdollisuus, mikä vanhemmalle annetaan jäädä hoitamaan omaa lastaan, luoda hänen kanssa vahvoja siteitä, sellaisia siteitä, jotka vaikuttavat lapsen elämään hyvin pitkälle. Itse asiassa, niin kuin tiedämme, ensimmäisen viiden vuoden aikana luodaan se pohja ja perusta hyvin pitkälle koko lapsen elämälle, ja kodilla ja kotikasvatuksella on siinä varsin suuri merkitys.

Kun kysymyksessä ei ollut säästölaki, herää kysymys, mikä laki tämä on. Tämä on ideologinen laki, ja siinä mielessä se on hyväksyttävä ja ymmärrettävä. Valinnanvapauden periaatteesta nyt ei aivan täysin haluttu luopua, mutta sitä on haluttu kaventaa ja ohjata ihmisiä tälle ideologian viitoittamalle polulle. Tätä polkuahan on joskus aikaisemminkin käyty. Sitä aikaa kutsuttiin pysähtyneisyyden ajaksi. (Ed. Tiusanen: Alkaako se lastentarhasta!) — Ed. Tiusaselle olisin sanonut lastentarhoista sen verran, että se on yksi vaihtoehto, mutta ehkä on näin, niin kuin ed. Tiusanenkin muistaa, että joskus oli sellainenkin ideologia, että lastentarhoihin vain haluttiin sijoittaa hoitoon. Hiljattain yhdessä televisio-ohjelmassa kaksi lastentarhassa hoitoa saanutta, vielä oikein etumerkillä varustetussa lastentarhassa, kertoivat, että ”yhdessä me lauloimme siellä: missä vilja kasvaa kaikkein kauneiten, Neuvostoliitossa”. Se oli sitä ideologista kasvatasta, ed. Tiusanen. — Mielestäni nyt pitäisi puhua siitä, että olisi vaihtoehto valita. Tässä valtiontalouden tilanteessa varmaan olemme jo samaa mieltä siitä, että halvimman vaihtoehdon tulisi olla se, mitä käytettäisiin ja mihin pyrittäisiin.

Kysymys on vakavasta asiasta. Kysymys on siitä, millä tavalla halutaan luoda tulevaisuuden ja toivon näköalaa, millä tavalla halutaan tässä maassa rohkaista perheitä ja perheiden suunnitelmia ja ottaa huomioon se, että myös perheillä on valinnanvapautta. Siinä mielessä toivon, että myös tässä löydetään oikeampi ratkaisu ja sellainen, jonka kautta todellista säästöä voisi syntyä.

Voihan olla, että tässä Hornet-hurmiossa, missä on eletty miljardien keskellä, sitä ei löydy. Ehkäpä näitä asioita ei sillä tavalla kannattaisi rinnastaakaan, mutta jollakin tavalla ed. Tiusanen pro-
vosoivat minut tämänkin rinnastuksen tähän heittä-
mäin.

Arvoisa puhemies! Kysymys on vakavasta asiasta. Kysymys on ideologisesta laista, millä valitettavasti säästöä ei saada aikaan. Toivon, että tässä voitaisiin päästä rakentavaan ratkaisuun, sellaiseen ratkaisuun, missä nähtäisiin perheiden valinnanvapauden merkitys, ennen kaikkea sen periaatteen toteutuminen, että ihmiset voisivat valita ne hoitomuodot, millä lapsiaan hoitavat, ja sitä kautta voisivat rakentaa omissa kodeissaan ja omalla tavallaan ehyen ja turvattun elämän perusteet.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksitoista vuotta sitten meillä ei ollut tässä maassa minkäänlaista kotihoidon tukea. Kun se ensimmäisen kerran perustettiin, se oli 949 markkaa kuukaudessa. Jokaisena kertana, kun perusosan määrää on korotettu, kansalaiset ovat ottaneet sen suurena lahjana vastaan. Minua oikein säikäytti sellainen näkökulma, joka tuli ed. Takkulan puheesta esille, että minkäänlaista kiitollisuutta ei tämän nuoren miehen puheenvuorosta tullut sitä kohtaan, että joka kuukausi joku vain on lähettänyt tilille melkoisen määrän rahaa.

Kun karsittava summa ensi vuodelle tulee vielä olemaan vuoden 90—91 tasoa, meidän täytyisi näinä poisottamisen aikoina — joista ymmärtääkseni keskustapuoluekin on täällä joutunut puhumaan, siitä että leikkauksia tarvitaan — muistaa enemmän puhua siitä, mitä jää jäljelle näiden valitettavien leikkausten jälkeen.

Minun on myös hyvin vaikea käsittää, että ed. Takkula haluaa päästä lastenhoidosta niin halvalla kuin mahdollista. Me emme ole koskaan sosialidemokraattisessa puolueessa ajatelleet, että lapset joutaa hoitaa niin halvalla kuin mahdollista. Heidät täytyy hoitaa monipuolisella tavalla, sillä lailla, että lasten ja perheiden kaikkiin tarpeisiin pystytään vastaamaan, nimenomaan esimerkiksi työssäkäynnin tarpeisiin, työssäkäynnin, joka pitää yhteiskuntaa koossa.

Enkä haluaisi jatkaa spekulointia siitä, kuinka paljon lapsia kotihoidosta tuelta siirtyy päivähoitoon.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Takkulan vauhdikkaassa

puheenvuorossa huomioni kiinnittyi erääseen kohtaan eli siihen, jossa hän moitti päiväkotia ideologisesta kasvatuksesta. Tuntui hieman oudolta. Tiedän, että hän varmasti oman ammatinsa perusteella tietää, kuinka tärkeätä on nimenomaan ennen koulun alkua päästä olemaan ryhmässä ja saada ryhmäkasvatusta myöskin, koska sehän auttaa erittäin voimakkaasti koulun ensimmäisen luokan käymistä ja sopeutumista ensimmäiseen luokkaan.

Siitä olen hänen kanssaan samaa mieltä, että valinnanvapauttahan on oltava, mutta sehän ei toki tällä leikkauksella, mitä tässä nyt tehdään, poistu, vaan se toki on yhä olemassa. Tuen määrä vain alenee. Olen sitä mieltä, että lapsia ei tehdä laskutikulla, vaan nimenomaan ihan jostain muusta syystä. Näin olen ne, jotka ovat valinneet sen vapauden, että hoitavat lapsensa kotona, mielestäni hoitavat, vaikka saavat vain 1 500 markkaa. Näin olen valinnanvapaus siinä mielessä ei varmastikaan mene.

Siinä, että on puhe jostakin päiväkotien ideologisesta kasvatuksesta, minusta ed. Takkula meni hieman harhateille.

Ed. U-M. Kukkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkula kyllä harjoitti mielestäni tietynlaista nekrofiliaa puheenvuorossaan, kun hän puhui Neuvostoliitosta.

Hornet-hurmio, niin kuin, ed. Takkula, toteitte, oli paljon enemmän oikeaan osunut vertaus. Todella kuka ja mikä oli tässä hurmiossa? Kyllä se oli edellinen hallitus oman pääministerinsä ja puolustusministeri Rehnin johdolla.

Ed. Takkula innostui arvioimaan lastentarhaa jonkinlaiseksi ideologiseksi kasvatuslaitokseksi, jonka seinien läpi kuuluu ”Suuri ja mahtava” ja sitten suunnilleen myös ripaska ja jonkinlainen tamburiinin soitto. Mitähän korkeasti ja pitkälle koulutetut lastentarhanopettajat ajattelevat teidän puheenvuorostanne?

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä neljän pojan isänä tiedän, miten lapsia tehdään, mutta en välttämättä ole asiantuntija niiden kasvattamisessa.

Ed. Takkula puhui ansiokkaasti, kun hän toi esille pienen lapsen ja vanhempien välisen suhteen, sen kiintymisen. Meillä on käsiteltävänä

lakivaliokunnassa pieni, mutta hyvin vaikea laki, lasten tapaamisoikeuden toteuttamista koskeva lakiesitys, ja siinä olemme kuulleet hyvin paljon asiantuntijoita, psykologeja ja jos jonkinlaisia ja nähneet, miten äärettömän vaikeissa tilanteissa lapset perheitten hajoamistilanteissa ovat.

Psykologi Soili Talvitie esitti siellä erään näkemyksen, joka puhutteli meitä: Pienten lasten ja nuorten kasvuvaiheessa vanhempien kiintymisen lapseen, rakastuminen lapseen, tapahtuu, ja on aivan äärettömän tärkeää, että nämä olisivat yhdessä tuossa herkässä vaiheessa. Hän toi esille juuri sen, että jos tuo vaihe menee onnellisesti, se vahvistaa perhettä ja perhe kestää yhdessä suuria vaikeuksia. Minusta ed. Takkulan puheenvuoro tässä suhteessa oli hyvin arvokas. Tämä kiintyminen ei voi tapahtua mitenkään muutoin eikä missään muualla kuin kotona, mutta minä korostan juuri, että on arvokasta, että on ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eräs minun opettajani kerran opetti, että kaikki, mikä voidaan ymmärtää väärin, tulee joskus ymmärretyksi väärin. Minun täytyy kyllä sanoa, että jollakin tavalla ed. Vehkaojan vastauspuheenvuoro enemmän kuin yllätti. Ehkä siinä tämä kuolematon lause juuri kävi toteen.

Minähän juuri kiitollisuudella muistelin, taisi olla juuri itsensä Holkerin hallitus, kun minullakin oli etuoikeus nauttia sitä kotihoidon tukea, joka mahdollisti sen, että jäin hoitamaan kotona lasta. Minä olin kiitollinen siitä ja soisin sen saman mahdollisuuden ja valinnan tänäkin päivänä niille nuorille isille ja äideille, joilla on pieniä lapsia. Se oli erittäin arvokasta.

Kun kannoitte huolta, ed. Vehkaoja, siitä, että ed. Takkula vain haluaa halvalla lapsia hoitaa, niin kun on kysymys säästölaista, eikö silloin halvalla pyritä hoitamaan? Kotihoidon tuki on halvin vaihtoehto, aivan niin kuin täällä on tullut esille, eikä se ole huonoin, vaikka se on halpa. Teidän puheenvuoronne juuri vahvisti sen, että kysymys on sittenkin ideologiasta.

Mitä ideologiseen puoleen tulee, on totta, että minä provosoiduin ed. Tiusasen välihuudosta ja jollakin tavalla tuli DDR mieleen ja jollakin tavalla sitä kautta rupesi soimaan mielessäni jossakin syvällä Internationaali. On totta, että mainitsin siinä tietyllä etumerkillä varustetut päiväko-

dit. Näin ei suinkaan tapahdu kaikissa päiväko-deissa, tiedän sen, ja siinä mielessä ed. A. Ojalan huomautus oli aiheellinen ja yhdyn siihen.

Kun ed. Tiusanen mainitsi nekrofilian, meillä ei Posiolla näin hienoja sanoja käytetä, joten minä en pysty kommentoimaan tätä sanaa sen enempää, mutta kiitän kuitenkin siitäkin huomiosta. Minusta kaiken kaikkiaan tämä debatti vahvasti voimakkaammin sitä, että kysymys ei ole säästöstä, vaan ideologiasta.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Lasten kotihoidon tuen kustannukset kunnille, säästöt valtiolle, oikeudenmukaisuus. Tässä kai on hallituksen peruslinjaus.

Kotihoidon tuki on erittäin tärkeä lapsiperheille, varsinkin kun on kysymyksessä perhe tai yksinhuoltaja, jolla on sairas lapsi. Tarveharkintaisuus, jota tässä esityksessä ei lainkaan tunnetta, on kuitenkin sellainen, että se pitäisi välttämättä saada mukaan.

On kohtuutonta edellyttää, että yksinhuoltaja-äiti vie sairaan, astmaisen tai muuten vain sairaa, lapsen päivähoitoon lastentarhaan, josta sitten entistä tautisempaan hakee pois, eli perheonni, se vähä, jota voisi olla, ei voi toimia, koska sairaus sitä rasittaa. Siksi ihmettelen, että sairaan lapsen etu tästä asiasta on kokonaan unohdettu.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! En halua pitkiä puheita tässä vaiheessa iltaa, mutta kun äsken menivät vastauspuheenvuorot kiinni, niin kommentoin lyhyesti.

Tässä tietysti tulivat vanhat ajat mieleen, jolloin oli politiikassakin vielä ideologiaa. Tässä sateenkaaren varjossa ideologia on himmentynyt, mutta aina jostakin vähän pilkahtaa.

Tässä puhuttiin kiitollisuudesta. Jokainen tietysti saa olla ja jokaisen pitää olla kiitollinen niistä mahdollisuuksista, joita meillä on. Siitä ei ole varmaan kysymys, mutta tietysti voimme kysyä, mikä työntekijäryhmä kiitollisuudella suhtautuisi 22,5 prosentin palkanalennuksiin. Samanlaisia kohtaloita lienee lähinnä työttömien ja maaseudun kohdalla tänä päivänä.

Varsinaisesti halusin hieman korjata ed. Vehkaojaa siinä mielessä, että varmaan 900 markkaa oli 11 vuotta sitten, mutta ilmeisesti ensimmäiset valtion budjetin määrärahat kotihoidon tukeen tulivat vuoden 77 paikkeilla, mistä on melkein 20 vuotta. Silloin oli vallassa hetken aikaa keskustan vähemmistöhallitus ja kristillisen liitonkin vaatimuksesta tuli ensimmäinen 100 000 markan määräraha kotihoidon tuen kokeiluun. On tässä

nyt pikkasen taustaa, ja halusin tämän täsmen-tää.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Itsekin olisin käyttänyt vastauspuheenvuoron.

Oli hyvin tärkeätä, että jälleen nostettiin esiin terveys tässä asiassa. On tietysti ihan aitoa perus-tetta kaikkein pienimpien lasten hoitamisessa tai kotona kodinomaisissa olosuhteissa.

Mutta haluaisin myös kyllä viitata siihen, mi-ten sairaita lapsia tuodaan ja viedään. Kyllä on aika paljon lastentarhojen ja päiväkotien lasten sairastavuudessa kyse myös siitä, että viedään todella sairaita lapsia lastentarhaan, missä ta-pahtuu infektion leviäminen. Näin ollen usein-kaan ei ole kysymys siitä, että olisi pahaksi lapsil-le olla yhdessä. Pahaksi se on siinä tapauksessa, jos joku heistä on sairas ja hänellä on tarttuva infektiosairaus. Tämä on asia, johon ei ole kyllik-si kohdistettu huomiota käytännön elämässä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Rouva puhemies! Hallituksen linja säästöissä, kun tässä nyt säästö-laista kuitenkin puhutaan, on se, että lapsilisiä on leikattu tuntuvasti, lapsiperheiden asumistukea on leikattu ja lisäksi kaikkia niitä etuuksia, joissa on sana ”lapsikorotus”, juuri sen lapsikorotuk-sen osalta on leikattu tai tullaan leikkaamaan. Se on hallituksen valitsema linja. Kotihoidon tuki on yksi tällainen, lapsiperheisiin raskaimmin kohdistuva leikkaus. Tietysti ei se muihin kohdis-tukaan.

Tästä nyt on todella puhuttu säästölakina, mutta ei tämä kokonaisuus ole mikään säästöla-ki, koska hallitus työntää laitospuolelle paljon enemmän. Näin ollen tämä ei todellakaan ole säästölaki, vaan tämä on ideologispohjainen jär-jestely, jolla tiettyä suuntaa ajetaan eteenpäin. En puhu päiväkoteja vastaan, mutta järjetön malli säästöjen aikaan tämä kokonaisuus on, mikä täs-sä on käsittelyssä. Kuntien ja valtion menot vain kasvavat tällä kokonaisuudella.

Hallitus on työllisyyden ja yhteisvastuun halli-tus, mutta työllisyyttä tämä ratkaisu myös vain heikentää, yksiselitteisesti. Tämä ei tuo uusia työpaikkoja, ei lisää työllisyyttä, vaikka hallituk-sen kaiken toiminnan lähtökohtana ja perusta-voitteena pitäisi olla työllisyyden parantaminen. Siksi samalla kun tämä esitys nyt saattaa mennä valitettavasti läpi, hallituksen olisi julkisesti il-moitettava, että hallitus ei ole työllisyyden eikä edes yhteisvastuun hallitus, vaan työttömyyttä lisäävä hallitus, joka jakaa yhteisvastuuta epäoi-keudenmukaiseen suuntaan.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Oulussa alkavat kunnalliset hoitopaikat loppua tämän lakiesityksen myötä. On laskettu, että siel-lä maksaa 6 000 markkaa yksi päivähoitopaikka. Ei voi ymmärtää, millä tavalla tämmöiset lait säästävät.

Varsinaisen puheenvuoron, arvoisa puhemies, pyysin sen vuoksi, että ensimmäisen puheen eduskunnassa pidin tästä samasta aiheesta. Pa-laan tähän kunnioittaakseni sitä vanhaa aikaa, 70-vuotiaista, joka vuonna 76 Oulussa kirjoitti aloitteen keskustapuolueen puoluekokoukseen Turkuun, että tämmöistä kotihoidon tukea ru-vettaisiin maksamaan. Sen vuoksi en malta olla tähän tuosta palaamatta, koska katson ole-vani melkein tämän toiminnan isä, koska pu-heenjohtajana allekirjoitin tämän aloitteen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä olen joskus täällä heitellyt huulia ideologiasta ja siitä, että päiväkodeissa kasvaa hyviä socialiste-ja. Se pitää kyllä paikkansa. Aikaisemmin se oli täysin selkeätä. Tänä päivänä ei ehkä voida sa-noa, että seinän takaa kuuluu ripaskan tanssi. Se on hiljaista vaikuttamista, joka on myönteistä sosialistiselle ajattelutavalle. Joka tapauksessa on selvä asia, että kotihoidon tuki ja päivähoito asettuvat ihan erilaisille poliittisille pohjille, jos katsotaan, minkälaisia poliittisiä näkemyksiä on niiden joukossa, jotka käyttävät kotihoidon tu-kea, tai niiden, jotka käyttävät päivähoitoa.

Tässä tapauksessa sosialidemokraattien ja va-semmistoliiton taholta on tarkoitettu antaa ku-lettava isku tälle eri tavalla ajattelevien hoito-muodolle eli kotihoidon tuelle. On nimittäin sel-vä asia, että jos huoneesta laskettaisiin pakkasel-la puolet lämmöstä ulos, lähtöhän sieltä tulee. Tällä rukkauksella lähtö tulee myös kotihoidon tuelle. Se on selvä asia. Se aikanaan kuihtuu olemattomaksi hoitomuodoksi. Sen jälkeen kat-sotaan, että sellaiselle ei ole tarvetta, ja se on silloin mahdollisuus kokonaisuudessaan lopet-taa.

Tämä 22,5 prosenttia on kuolinisku. On hyvin harva, joka jää tämän tuen varaan, useimmat katsovat erilaisia mahdollisuuksia päivähoidon puolelta. Mennään työttömyyskortistoon. Koti-hoidon tuesta tulee kuollut kirjain, ja silloin tie-tysti sosialidemokraattien ja vasemmiston tar-koituksiperät on toteutettu, on annettu poliittinen isku tätä kautta.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! En malta olla toteamatta muutamaa totuutta. Sikäli kuin

tiedän, Suomi on ainut maa maailmassa, jossa maksetaan eräänlaista palkkaa oman terveen lapsen hoidosta. En tiedä sitten, minkä ideologian maita ne muut ovat, joissa sitä ei tehdä. Lapsiaan saa hoitaa kotona. Ei niitä ole kenenkään pakko viedä päivähoitoon. Siihen aikaan kun minulla oli lapsi — ei ollut tosin varaa kuin yhteen lapseen — jouduin kyllä vastaamaan täysin hänen hoidostaan. Ei hänkään ollut päivähoitossa.

Tarkoitan sillä, että ehkä olisi paljon parempi järjestelmä, että vanhemmat vastaisivat lapsistaan, maksaisivat pienempiä veroja. Sillä tavalla ehkä kuitenkin valinnanvapaus siinä, millä tavalla lapsia hoidetaan, toteutuisi. Tietenkin on ongelma, että jos päivähoitoa, laitoshoidoa, voimakkaasti tuetaan, taloudellinen tekijä houkuttelee päivähoitoon sellaisiakin lapsia, joilla ei olisi muuta perustetta.

Kyllähän tietysti niin on, että kustannusneutraalisti pitäisi olla ihmisillä mahdollisuus valita hoitomuodot, mutta ehkä sillä tavalla, että sekä päivähoidossa että kotihoidossa olisi vanhemmilla vastuuta. Lapsethan eivät tule itsestään, joten vanhemmilla on vastuu myös ajatella taloudellisia seikkoja, kun päätöksen perheen laajentamisesta tekevät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain sekä kuntien valtionosuuslain 32 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 123/1995 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtionosasto 23/1995 vp

Toivomusaloite 291/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtionosaston mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvin vakavaa ja tärkeää sosiaalipoliittista keskustelua. Minusta myös tämä asia, säästölaki viljelijöiden lomaoikeudesta kuuluu tähän tärkeään sosiaalipoliittiseen keskusteluun.

Laki maatalousyrittäjien lomaoikeudesta tuli

voimaan 1970-luvun alkupuolella ja koskee pääsääntöisesti viljelijöitä, jotka harjoittavat karjataloutta. Silloin alkuvaiheessa lomaoikeus oli 6 päivää. Vuosien myötä lomaoikeus on laajentunut niin, että se on nykyisin 22 päivää vuodessa. Lisäksi lomaoikeuslakiin tuli myöhemmässä vaiheessa ns. sijaisapujärjestelmä sairastumisen ja tapaturmien varalle. Kolmannessa vaiheessa lakiin tuli viikkovapajärjestelmä. Viljelijät ovat hyvin huolestuneina seuranneet, kuinka heidän lomailleen tulee eduskunnassa kaiken kaikkiaan käymään.

Viljelijöiden vuosityöpäiviä kertyy kaikkiaan 343. Vertailuna todettakoon, että palkansaajille työpäiviä vuodessa kertyy vajaa 200. Viljelijät työskentelevät myös sunnuntaisin. Sunnuntai-työaika on noin kolmannes arkena tehdystä työpäivästä. Monen viljelijän sunnuntaikin alkaa työllä navetassa. Sunnuntain vietto jatkuu usein Maamiehen tietolaaria ja jumalanpalvelusta kuunnellen, sen jälkeen Sävellahja ja sitten taas karjan pariin.

Keskusta ei voi hyväksyä, että lomituspalvelujärjestelmää heikennetään kohdistamalla siihen 250 miljoonan markan säästöt, jotka leikkaavat vuonna 1996 neljänneksen lomituspalvelubudjetista. Tämä merkitsee sitä, että lomituspalvelujen saanti, mukaan lukien sairaus- ja äitiyslomat, heikkenee huomattavasti. Samalla koko järjestelmän toimivuus tulee vaarantumaan, koska ainakin neljännes kuntien palveluksessa olevista lomittajista joudutaan irtisanomaan. Se käsittää kaiken kaikkiaan noin 2 000 työpaikkaa.

Lomituspalvelujärjestelmän kehittäminen on ollut kahden vuosikymmenen työ. Lomituspalvelut ovat osa viljelijän sosiaaliturvaa, ja niillä on koko ajan ollut vankat sosiaali- ja terveystieteelliset perusteet. Nämä palvelut ovat useimmille karjatalouden harjoittajille ainoa mahdollisuus irrottautua työstään sairauden, synnytyksen ja vuosiloman vuoksi. Laissa määritellyt henkilökohtaiset oikeudet vuosilomaan, sijaisapuun ja viikkovapaaan ovat turvanneet tämän mahdollisuuden lomittajien ammattitaidon parantuessa. Järjestelmän turvaaminen on erittäin tärkeää, sillä viljelijän työ tulee entistä raskeammaksi ja sidonnaisemmaksi tuotantoyksikkökokojen kasvaessa. Myös sukupuolten tasa-arvon kannalta henkilökohtainen lomaoikeus on välttämätön.

Lomituspalvelujärjestelmän rahoitus ja kehittäminen on perustunut maataloustulosopimukseen silloin vanhaan aikaan. Viljelijät ovat pitäneet lomituspalveluja niin tärkeinä, että ovat olleet valmiita

ottamaan osan tuloistaan sijaisapuna ja vuosilomapäivinä maataloustuloratkaisujen yhteydessä. Osa lomitussjärjestelmän kustannuksista on luettu maataloustuloksi. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että maataloustulolaki on kumottu eikä maataloustuloneuvotteluja enää käydä. Hinnotteluvuoden 1994—1995 maataloustuloksi luettava erä oli reilu 500 miljoonaa markkaa. Hallituksen esityksen mukaisesta määrärahan leikkauksesta ei enää ole neuvoteltu maataloustuottajajärjestöjen kanssa. Maatalousyrittäjien on mahdotonta sisällyttää lomakustannuksia tuotteiden hintoihin, koska nyt ollaan EU-järjestelmässä.

Mielestämme yhden vuoden aikana toteutettava 250 miljoonan markan eli lähes 25 prosentin suuruinen leikkaus on kohtuuton maatalousyrittäjien ja maatalouslomitajien kannalta. Valiokunnan mietinnössä ei kiinnitetä riittävästi huomiota säästöavoitteiden realisuuteen, säästöistä aiheutuvien seurausten kokonaisvaikutuksiin eikä yhden vuoden aikana toteutettavan leikkauksen vaikutukseen maatalouslomitajien työllisyyteen.

Säästöt maatalouslomituksessa ovat mahdollisia, mutta haitallisten vaikutusten lieventämiseksi ne tulisi jaksottaa pidemmälle ajanjaksolle. Esitetyt keinot hallinnon kehittämistä, maatalousyrittäjien valintoikeudesta ja päätoimisuuden määrittelystä ovat sinänsä aivan oikean suuntaisia. Sen sijaan rajaus vuosilomaan sisällytettävistä enintään kolmesta sunnuntaista tai juhlapäivästä on mielestämme liian tiukka eikä edes taloudellisesti olennainen. Hallituksen esityksen arvio oli noin 10 miljoonaa markkaa. Haluan viitata myös alussa esittämäni toteamukseen, että viljelijät työskentelevät myös varsin paljon sunnuntaisin.

Keskustan mielestä säästöjen kokonaistavoitteen saavuttaminen tulisi jaksottaa kolmen vuoden aikana toteutettavaksi siten, että noin puolet säästötarpeesta toteutuisi vuonna 1996 ja loput vuosina 1997—1998. Aikataulun kohtuullistamiseksi ja hallituksen esityksen korjaamiseksi esitimme siihen valiokunnassa eräitä korjauksia. Jaksottamisesta käytiin valiokunnassa hyvää ja rakentavaa keskustelua. Näytti siltä, että valiokunnassa löytyisi myös hyvin laaja yksimielisyys siitä, että kokonaissäästöavoite toteutetaan mutta niin, että se jaksotetaan useammalle vuodelle. Asia itse asiassa pysähtyi valiokuntakäsittelyssä siihen, että ei löytynyt mekanismeja, millä tavoin pykälää tulisi muuttaa, että jaksotus voitaisiin toteuttaa. Kun me-

kanismi sitten löytyi ja se tuli valiokunnassa esille, sen jälkeen ei valiokunnassa enää mielenkiintoa asiaan löytynyt.

Lomitajien työllisyyskysymys on myös huolestuttanut hyvin paljon. Sitä voitaisiin turvata myös huolehtimalla siitä, että viljelijät voivat käyttää tarvittaessa heidän työpanostaan täysipainoisesti. Maatalousyrittäjiä koskevien monien samanaikaisten toimeentuloleikkausten ja maksurasitusten lisääntymisen vuoksi viljelijöillä ei useinkaan ole riittäviä taloudellisia edellytyksiä tämän mahdollisuuden eli lisätuntien teettämisen käyttämiseen, kuten laissa esitetään. Mielestämme tätä voitaisiin kuitenkin helpottaa kiinnittämällä korvauseruste alimman viikkovapaamaksun määrään hallituksen esittämän perusteen sijasta. Tämä mahdollistaisi sen, että lomitajia voitaisiin työllistää ja työpaikkoja näin paremmin turvata. Esitettävää työllistämiskeinoa voidaan pitää yhteiskunnan kannalta halpana muihin työllistämiskeinoin verrattuna. Tämäkin olisi ollut mahdollista toteuttaa, jos säästö, 250 miljoonaa markkaa, olisi jaksotettu useammalle vuodelle.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lämsä kertoi edellä sitä, että jaksotusasia olisi ollut välttämätön toteuttaa. Kun maa- ja metsätalousvaliokunta antoi tästä lausuntoansa, niin kiinnitimme myöskin huomiota nimenomaan tähän seikkaan ja pidimme tärkeänä sitä, että säästö pitäisi saada pitemmälle ajanjaksolle. Niin ikään tuli esiin se, että tässä on suuria työllisyysvaikutuksia. Haluaisin yhtyä esitettyyn näkemykseen, koska esimerkiksi asiantuntijakuulemisessa arvioitiin, että työttömiä tulee tämän säästön johdosta 2 000—3 000. Varsin realistinen arvio on varmasti 2 000 työtöntä lomitajaa, millä on todella suuri merkitys tässä työllisyystilanteessa. Olen todella murheellinen siitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ei kyennyt jaksotusasiaa kuitenkaan loppuun hoitamaan.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossa korostettiin voimakkaasti työllisyysnäkökulmaa, mikä on ymmärrettävä ja tärkeä näkökohta myöskin tässä asiassa. On käynyt tietysti selväksi jo tämän puolen vuoden aikana, kun Lipposen hallitus on maan asioita hoitanut, että se ei tunne minkäänlaista sympatiaa maaseudun ihmisiä kohtaan ja on valmis monenlaisiin kiristäviin ja elinkeinon tulevaisuutta vaarantaviin leikkauk-

siin. Kun hallitus on ottanut tehtäväkseen työttömyyden puolittamisen, luulisi että työllisyyskysymykset olisivat sillä myöskin maaseudun asioitten osalta päällimmäisenä. On nimittäin huomautettava, että kun puhutaan työttömyydestä, ei ole erikseen maaseudun työttömyyttä tai kaupunkien työttömyyttä, vaan ne ovat samoissa tilastoissa, ne ovat samoja suomalaisia työpaikkoja.

Kun pyritään siihen, että työttömyys puolittuisi, mikä on varmasti meidän kaikkien yhteinen tavoite, pitää nähdä myöskin ne vaikutukset, jotka maatalous- ja maaseutupolitiikalla on työllisyyteen. Tässä on hyvin konkreettinen kohta, jossa hallituksen politiikka tuottaa uusia työttömiä suoranaisesti, välittömästi, mutta myös kerrannaisvaikutuksina. Kyllä ostovoima, joka lomittajien puolelta jää pois, aiheuttaa myöskin kerrannaisia vaikutuksia eli työttömyys kasvaa enemmän kuin ed. Rimmi esitti.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä todella on myös säästölaki, ja kun on säästölaki, sekin merkitsee tietysti käytännössä ongelmia. Mitä jaksotukseen tulee, ed. Lämsä totesi aivan oikein, että etsittiin vaihtoehtoja. Kuten muissakin säästökohteissa — täällä on tuotu esiin lasten kotihoidon tuki ja kohta tulee lisää — ongelma on lähinnä se, että leikkaukset ovat markkamääräisesti niin suuria, että ei tässäkään asiassa puolittamiseen tarvittavaa isoa rahsummaa ollut saatavissa. (Ed. Korkea-osa: Eivät tässä säästöt toteudu!) — Puolittaminen toteutuukin juuri tällä tavoin, koska se ei toteudu. Minäkin pelkään, että säästö ei toteudu. Eli siinä tulee tämä puolittaminen.

Jos edellinen hallitus pystyi mielestäni aika hyvin puolustamaan maatalousväestön etuja, niin tämän hallituksen aikana leikataan kaikilta: työmarkkinatukea, sairausvakuutusta, TELiä, LELiä, kansaneläkettä, valtion eläkettä. Kyllä kaikilta menee! Nämä eivät ole helppoja, ja ongelmia varmasti syntyy.

Sen toteaisin vielä lopuksi, että eihän työn tekemisen tarve vähene maatalousyrityksissä. Jos valtion osuus vähenee, niin ei työn tekemisen tarve. (Ed. Korkea-osa: Millä maksaa?) — Kysymys onkin juuri maksajista ja siitä, millä tavoin ammattitaitoiset maatalousyrittäjät arvioivat oman tilanteensa, perustavatko yhtiön tai vastaavan ja tätä kautta antavat apua. Joka tapauksessa työn tekemisen tarve, jos sitä kerran on ollut, ei mihinkään kunnista ja maataloudesta häviä.

Ed. Läsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuohon, mitä ed. Skinnari toi esille: Nimenomaan lähdettiin liikkeelle siitä, että kokonaissäätötavoite voidaan toteuttaa. Mutta kun se jaksotetaan, silloin järjestelmä kentällä voidaan paremmin organisoida. Niin kuin monessa asiantuntijapuheenvuorossa tuli selkeästi esille, tämä tulee nyt aiheuttamaan toisaalla kustannuksia yli 100 miljoonaa sitä kautta, että lomittajia joudutaan lomauttamaan ja hyvin suurelta osilta he joutuvat menemään ansiosidonnaiselle päivärahalle.

Ed. T. Pohjola toi esille puheenvuorossaan, että sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa olisi pitänyt enemmän löytää sosiaalista ja oikeudenmukaista näkökulmaa. Hyvin monissa keskusteluissa, kun asiaa käsiteltiin, se löytyi, mutta sitten kun piti tehdä päätöksiä, se hävisi. Ainoa missä se todellisuudessa tuli, oli sairauspäivärahan kohdalla, mutta sitä kautta, että siihen piti hakea tavallaan pohja perustuslakivaliokunnasta. Mistään muusta sitä ei itse meidän valiokuntamme osalta löytynyt. Moni päätös olisi voitu toteuttaa niin, että sama säästöohjelma olisi toteutunut, mutta leikkaukset olisi voitu kohdentaa oikeudenmukaisemmin.

Ed. Mölsä: Rouva puhemies! Kuten täällä on todettu, tämä on yksi säästölaeista, jonka kärki kohdentuu jälleen kerran oikeastaan heikkopiosaisiin ihmisiin, tällä kertaa maatalousväestöön ja niihin, jotka ovat karjalouteen sidottuja seitsemän päivää viikossa. Minusta tätä joukkoa ei kenenkään pitäisi ainakaan kadehtia, se pitäisi jokaisen tietää.

Toinen kärki, johon tämä säästö kohdentuu, on nimenomaan lomittajaväki. Kuten selvityksistä olemme nähneet, tämä säästö johtaa siihen, että noin 2 500 lomittajaa jää työttömäksi.

Valiokuntakäsittelyn aikana tämä lainsäädäntö muuttui vain vähän, erittäin vähän. Mutta on tietysti myönnettävä se, että muutos oli kuitenkin myönteiseen suuntaan. Kuitenkin tärkeimmät muutokset, joita oli vireillä, jäivät tekemättä.

Tämänkään säästölain osalta me emme oppositiossa kiistä sitä, ettei tässäkin pitäisi säästää. Tähän säästöön oli valmiuskin. Mutta se, mitä toivoimme ja esitimme ja mitä hyvin pitkään selviteltiin, oli se, mikä äsken täällä oli paljon esillä, että nimenomaan tämä säästö olisi ollut järkevää jaksottaa useammalle vuodelle. Tässä suhteessa toivoin, että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta olisi kuunnellut hiukan enemmän tai luke-

nut tarkemmin asiantuntijavaliokunnan eli maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoa, jossa hyvin perustellusti esitettiin ne syyt, joiden takia jaksotus olisi ollut välttämätöntä. Se olisi tuonut sopeutumisaiakaa muutokseen, olisi vähentänyt lomittajien työttömyyttä. Nimenomaan vielä tulee se, että nyt kun tämä tapahtuu kerralla, on suuri vaara, että kaikki lomaan oikeutetut eivät pysty lomaansa pitämään.

Tämän lainsäädännön on tarkoitettu säästävän 250 miljoonaa markkaa. Mutta kuten monissa eri käänteissä olemme nähneet, se on hyvin nimellinen säästö. Kokonaisvaikutus on täysin muuta. Maa- ja metsätalousvaliokunnalla, kuten oletan, että myös sosiaali- ja terveystalvaliokunnalla, oli kai käytettävissään valtiovarainministeriön laskelma siitä, mitkä ovat tämän lainsäädännön kokonaisvaikutukset. Ne ovat todella kaikkea muuta kuin 250 miljoonaa markkaa, eli ne ovat huomattavasti pienemmät. Sen lisäksi, että säästö ei toteudu, seurauksena on työttömyyden kauheat kasvot. Kuten tiedämme, hallitus on omat tavoitteensa asettanut työttömyyden hoidolle. Tällä toimenpiteellä työttömiä tehdään lisää.

Sen lisäksi, että säästetään, viljelijöitten kustannuksia myös lisätään. Tätä uudistusta on tarkoitettu rahoittaa sillä, että sijaisapumaksuja korotetaan ja sitä kautta peritään lisää tuloja valtiolle 42 miljoonaa markkaa. Samanaikaisesti kuitenkin muulla lainsäädännöllä lisätään edelleen viljelijöitten kustannuksia, joista mainittakoon muun muassa MYEL-järjestelmän uudistus, jota kautta kerätään 150 miljoonaa markkaa maataloudelta pois.

Tämä kaikki tapahtuu samanaikaisesti, kun maatalouden tuloja on pudotettu muilla keinoin useita kymmeniä prosentteja. Tämä johtaa aivan varmasti siihen, että sijaisapua jätetään käyttämättä. Nekin, jotka ovat siihen oikeutettuja, eivät voi sitä käyttää sen kalleuden takia. Silloin voidaan kysyä, onko tämä oikeudenmukaista, onko tämä kohtuullista ihmisiä kohtaan, jotka eivät pysty sairauden takia töitä tekemään. Entisestäään voidaan todeta, että jos sijaisapuja voitaisiin tarvittaessa käyttää riittävästi, myös sillä olisi lomittajien työllisyyttä voitu hoitaa.

Lopuksi, rouva puhemies, edelleen pahoitellen sitä, että sosiaali- ja terveystalvaliokunta ei enempää kallistanut korvaansa maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon, joka minusta oli erittäin hyvä, asiantuntijalausuntoihin perustuva ja hyvin perusteellisen keskustelun jälkeen

tehty. Yhdyn vastalauseeseen, joka sosiaali- ja terveystalvaliokunnan mietintöön on liitetty.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys ei ole siitä, ettei tässä korvia kallisteltaisi ja jopa ymmärrettäisi, mitä tässä tapauksessa maa- ja metsätalousvaliokunta on tehnyt. Mutta eduskuntakäsittelyn kannalta tilanne on käytännössä se, että on hyväksytty tietynlainen hallitusohjelma, jossa on määrätty tietyt säästöt ministeriöittäin.

Nyt kun tässä on puhuttu kahdesta esityksestä, keskustan taholta on esitetty runsaan 800 miljoonan markan muutos. Se on tietysti aika iso raha. Tässä on se käytännön ongelma. Kun menään asioita eteenpäin, päästään aika moneen miljardiin markkaan.

Hallituspuolueet olivat sitoutuneet näihin leikkauksiin, ja sitten kun nämä on tehty lakien muotoon, kyllähän siinä on tietysti vähän hallituspuolueittenkin jäsenillä ihmettelemistä, näinkö tämä todella tapahtuu.

Täytyy todellakin vilpittömästi toivoa, että leikkaukset päättyvät nyt tähän ja voidaan kehittää asioita eteenpäin. Jos työllisyystilanne ja taloudellinen tilanne paranee, luulen, että niin tässä kuin muissakin asioissa on täällä valmiina esityksiä siitä, miten taas menoja voidaan lisätä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Mölsä toi esille sen, että valiokunta ei ole riittävästi kiinnittänyt huomiota maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon tästä asiasta. Haluan kuitenkin todeta, että kyllä valiokunnassa siihen perehdyttiin ja minusta valiokunnassa käsiteltiin hyvin täydellä vakavuudella tätä asiaa ja siihen todella valiokunta paneutui. Minusta oli kyllä hyvin miellyttävää käsitellä tätä asiaa valiokunnassa sinällään, koska siihen todella edustajat paneutuivat ja ottivat huomioon vakavan tilanteen. Mutta niin kuin sanoin jo aikaisemmin, se viimeinen rutistus puuttui, kun olisi pitänyt päätöksiä tehdä, että olisi saatu aikaan parempi esitys.

Ed. M ö l s ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täytyy todeta, että oikeastaan uskoin, että valiokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari hyvin asiallisesti on tähän asiaan suhtautunut. Hänen vastauksensakin osoittaa, että hän on perehtynyt tähän ja ymmärtää, mistä on kysymys. Syy, minkä takia kritiikkiä nyt osoitetaan, on nimenomaan se, että käytettävissä oli todella valtiovarainministeriön laskelmat siitä, mikä tämän

kokonaisvaikutus on. Tässä vain kävi niin, että hallitusohjelma jyräsi tälläkin kertaa asiallisen asioiden käsittelyn. Saattaa olla, että lopputulos on kokonaistalouden kannalta jopa heikompi kuin hallituksen esitys.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Maatalouslomitustajärjestelmä on syntynyt osana kokonaisvaltaista tuloratkaisua, jossa työmies on markkansa ansainnut ja toisaalta, kun ei ole haluttu nostaa elintarvikkeiden hintoja, on valtion varoista luotu lomitustajärjestelmä, annettu viljelijöille sosiaaliturvaa. Tätä sosiaaliturvajärjestelmää tältä osin ollaan hienokseltaan purkamassa. Asian käsittely tässä yhteydessä tuntuu kovin oudolta siinä mielessä, että nyt, kun matalapalkka-alan ihmisiä ollaan siirtämässä voimakkaasti kortistoon, seurauksena on se, että työttömyyden hoitokustannukset kasvavat.

Ed. Skinnari totesi, että työ ei poistu. Mutta tässä uudessa tilanteessa, kun maatalousväestöillä ei ole rahaa ostaa palveluja ulkopuolelta, se työ poistuu. He yrittävät oman työnsä kotitilalla, ja sen seurauksena tulee sosiaaliset ongelmat. Haluankin kiinnittää erityisen suurta huomiota siihen, että pidetään huoli maaseudun ihmisten henkisestä hyvinvoinnista. Hetkelliset lomat olisivat nimenomaan sitä. Toivonkin, että ed. Lämjän ehdotus, jota tässä on esitetty, menisi läpi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Voidaan sanoa, että maatalousyrittäjien lomituspalvelut on Suomessa tällä hetkellä hoidettu hyvin. Oikeastaan jo järjestelmän alkuajoista lähtien lomituspalveluja kehitettiin tuottajien, heidän osuuskuntiansa, kuntien, lääninhallinnon, työvoimahallinnon, kaikkien näiden tahojen, yhteistyöllä. Myös lomittajakunta — uskon, että arvoisat edustajat tuntevat tätä joukkoa myös — on inostunut työstään ja arvostaa tehtäväänsä. Juuri sellaisia ihmisiä maaseudulla ja lomitustehävissä tarvitaan.

Järjestelmäähän on kehitetty osana tuloratkaisuja aiempien maataloustulosopimusten mukaisesti ja lomasijaisapu tai viikkovapaoikeuksien laajeneminen on otettu karjataloustiloilla ja erityisesti nuorten yrittäjien piirissä yleensä erittäin myönteisesti vastaan. Ei ole kovin monta vuotta, kun kannettiin suurta huolta lomittajien riittävydestä eri puolilla maata ja ihan aiheellisesti. Nyt tilanne on tietysti muuttumassa, ja etenkin tämän käsittelyssä olevan hallituksen esityksen jälkeen monia lomittajia uhkaa työttömyys.

Vuosien saatossa lomituspalvelut ovat laajentuneet, kuten edellä jo todettiin. 22 vuosilomapäivää on tällä hetkellä loma-oikeuden pituus ja viikkovapaa 12 päivää. Hyvin tärkeä on ollut sijaisavun aikaansaaminen erityisesti sairauden ja myös synnytyksen samoin kuin eräiden muiden syiden perusteella. Yhteiskunnan osallistuminen maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestelyihin ja myös kustannuksiin on ollut tärkeää, jos kohta merkittävä osa kustannuksista on maatalousyrittäjien itsensä maksamia aiempien tulosopimusten mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Parhailaan maatalousyrittäjien lomitustoiminnassa eletään suurta muutosvaihetta. Kun hallitus ohjelmansa mukaisesti, kuten sosiaali- ja terveystalouden puheenjohtaja ed. Skinnari totesi, edellyttää valtion ensi vuoden talousarvioesityksessä 250 miljoonan markan säästöjä lomitustoimintaan, tämä merkitsee noin neljänneksen leikkausta siihen tasoon, jolla määräraha kuluvana vuonna talousarviossa on. Leikkauksen osuus on siis osapuilleen samaa luokkaa kuin äsken keskustelussa olleessa kotihoidon tuessa. Mielestäni tällainen neljäsosan suuruinen määrärahan leikkaus yhden vuoden aikana toteutettavaksi on kohtuuton. Se on sitä sekä maatalousyrittäjien että myös maatalouslomittajien ja koko järjestelmän kannalta.

Sosiaali- ja terveystalouden mietintöön sisältyvässä maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa nämä asiat on tuotu hyvin esille. Määrärahojen leikkauksen vuoksi suuria menettäjiä ovat ne alueet, joilla on paljon karjatalousyrityksiä ja yrityskoko vielä kohtuullisen pieni. Toisaalta näillä alueilla lomituspalvelut ovat yleensä parhaiten hoidettuja.

Lakiehdotuksen mukaan lomitustalainsäädäntö rajataan koskemaan vain päätoimisia maatalousyrittäjiä. Tästähän säädetään myöhemmin asetuksella. Mielestäni on hyvin tärkeätä, niin kuin maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa korostetaan, että maatalousyrittäjän sidonnaisuus olisi keskeisellä sijalla, kun yrittäjän päätoimisuutta määritellään.

Arvoisa puhemies! Hyvin paljon on pantu painoa maatalouslomituksen hallinnon uudistukselle ja sen tuomille säästövaikutuksille, samoin sille, että yrittäjä voi itse valita, käyttääkö kunnallista lomittajaa vai hankkiiko lomittajan itse. Mikäli maatalousyrittäjä oman valintansa perusteella järjestää lomituspalvelut, ongelmaksi nousee, mihin mietinnössäkkin kiinnitetään huomiota, esimerkiksi äkillisessä sairaustapauksessa si-

jaisavun saanti. Tämänkin vuoksi tuntuisi parhaalta ratkaisulta, että pääsääntöisesti tukeuduttaisiin kunnalliseen lomituspalveluun ja kehitettäisiin sitä yhteistyössä.

Valiokunta kiinnittää aivan oikein huomiota myös siihen, että on välttämätöntä saada sijaisapulomitus tilanteissa, joissa yrittäjä sairastuu pitkäaikaisesti tai tulee jopa määräaikaisesti työkyvyttömyyseläkkeen piiriin. Nämä lomitustehvät ja sijaisapu on voitava hoitaa. Muutenhan yritystoiminta ajautuu suuriin vaikeuksiin.

Lomituspalvelujärjestelmän uudistus kaikkienensa ajoittuu työllisyystilanteen kannalta huonoon ajankohtaan. Kuten ed. Korkeaoja äsken totesi, työttömät ovat samoissa tilastoissa, joita hallitus ja etenkin oppositio nyt hyvin tarkoin seuraa ja jotka tilastot pitäisi työttömyyden osalta nyt hallituskauden aikana saada puolitettua.

Kun maatalousyrittäjiin kohdistuvat monet toimeentulon leikkaukset ja maksurasitusten lisäykset, tämä kärjistää ongelmia. Kuten edellä on todettu, varmasti moni luopuu kaikista sellaisista kustannuksista, jotka eivät ole aivan välttämättömiä. Talouden ja työllisyyden ketjuvaikutukset kaiken lisäksi kertaantuvat ja varmasti heijastuvat, kuten valtionosuuksia ja kuntien taloutta koskevassa keskustelussa on käynyt jo ilmi, myös kuntien talouteen. Näin ollen on suuri vaara, että maatalouselinkeinon ja maaseutuun kohdistuvaa muutosten kokonaisuutta ei nyt riittävästi tunneta, saati hallita. Toivottavasti ei ole kuitenkaan niin, että Lipposen hallitus ei haluaakaan sitä tuntea tai hallita.

Taloudellisten tekijöiden ohella muutostilanteessa on hyvin paljon henkisiä paineita ja henkisiä ongelmia. Nyt jos koskaan toki tarvittaisiin kaikkia sellaisia toimenpiteitä, joilla maaseudun ihmisten epävarmuutta voitaisiin lievittää ja vahvistaa tulevaisuususkoa ja sitä, että tilanteesta selviydytään. Tässä mielessä esitys lomituspalvelujen tuntuvaksi supistamiseksi ja määrärahojen leikkaamiseksi ei käy yksiin sen enempää työllisyystavoitteiden kuin myöskään maaseudun elinkeinopohjan vahvistamisen ja tulevaisuususkon lisäämisen kanssa.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lain mukaan lomituspalvelujen saanti edellyttää muun muassa päätoimista maatalouden harjoittamista. Tämä tarkoittaa, että loman saajat vähenevät, ja tämä aiheuttaa lomittajille työttömyyttä. Sen seurauksia jo on kerrottu hyvin selkeästi.

Loman saajien rajoittamisilla ja muilla esite-

tyillä toimilla on tarkoitus säästää 250 miljoonasta markasta 206 miljoonaa markkaa ja loppu yli 40 miljoonaa markkaa rahoittaa korottamalla sijaisapumaksuja. Toteutuuko se ja miten? Minulle on ainakin herännyt tästä kysymys. Nythän sijaisapumaksuja tulee perheen kokonaistulojen mukaan, jos toinen käy lisäksi muualla töissä. Korotusten tulee olla merkittävät, jos sijaisapumaksuja korottamalla aiotaan saavuttaa tuo yli 40 miljoonaa markkaa. Korotus aiheuttaa käytön vähenemistä minimiin ja myös sieltä lisää työttömyyttä. Kokonaisvaikutukset laskien laki ei tule mielestäni saavuttamaan tavoitettua ja aiheuttaa vain lisää masennusta peruselinkeinojen harjoittamiselle.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Olen nyt kuunnellut noviisina kaikkia säästöläkeje koskevia keskusteluja. Oppositio on, niin kuin sen rooliin kuuluukin, arvostellut ja tuominnut jokaisen säästölain. Jos nyt toimittaisiin opposition tahdon mukaisesti, valtion velka kasvaisi edelleen lähes 60 miljardin markan vuosivauhdilla. Mitä se käytännössä merkitsisi? Pää tulisi vetävän käteen, ja tulevina vuosina jouduttaisiin todella veret seisauttaviin leikkauksiin. Kantaisiko oppositio silloin vastuuta asioiden tilasta ja kansalaisiin kohdistuvista todella rajuista leikkauksista?

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. H. Koskiselle, kun hän toi esille asiansa näin, että oppositio on tuominnut jokaisen säästölain, haluan huomauttaa, että meidän muutosesityksiemme lähtökohtana on ollut se, että sama säästötavoite toteutuu jokaisen säästölain osalta. Lähtökohtana on ollut se, että nämä pystyttäisiin toteuttamaan oikeudenmukaisemmin. Tämä ei ole sitä ehkä perinteistä joskus ollutta oppositiopolitiikkaa, jossa ei nojaututa ollenkaan realiteetteihin, vaan tämä lähtee nimenomaan reaaliasetelmasta. Myös meidän vasta julkaistu ohjelmamme pitää sisällään sen, että säästötavoitteet voidaan toteuttaa, mutta ne voidaan toteuttaa oikeudenmukaisemmin, kannustavammin ja työllisyyttä parantavammin.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sain vasta jokin tunti sitten käteeni keskustan laatiman vaihtoehto-ohjelman enkä ole siihen ehtinyt kovin syvällisesti perehtyä, mitä nyt tässä olen perehtynyt. Toivottavasti sen kautta voidaan saavuttaa yhtenäisyys. Minä todella hartaasti toivon, että sekä oppositio että

hallituspuolueet voisivat saavuttaa sellaisen linjan, että yhteisvoimin voitaisiin viedä asiaa eteenpäin. Tällä hetkellä ne tiedot, joita minulla on, eivät ole rohkaisevia tässä mielessä.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ehkä on syytä todeta ensin ed. H. Koskiselle, että keskustan vastalauseessa todetaan nimenomaan tämän asian kohdalta, että tavoitteemme on 250 miljoonan markan säästö, josta puolet toteutuu ensi vuonna ja loppuosa vuosina 97—98. Mutta on ehkä syytä todeta muutama luku asian taustaksi.

Ensinnäkin, viljelijät ovat osallistuneet omassa tulosopimuksessaan 511 miljoonalla markalla eli puolella tarkoitukseen menevistä varoista.

Edelleen, muuttamalla lakia niin, minkä mekin olemme hyväksyneet, että vain päätoimisille viljelijöille annetaan oikeus lomitukseen, säästetään 48,8 miljoonaa markkaa.

Edelleen, olemme esittäneet, että mahdollistettaisiin lievemmin lomitus tilalta tapahtuvaksi ja että korotettaisiin yksityiselle lomittajalle maksettavaa korvausta, jolloin saataisiin aikaan enemmän yksityistä lomitusta. Se on halvempaa kuin kunnallinen. Tätä kautta saataisiin säästöjä. Valiokunnassa todella keskusteltiin tästä paljon, myötämielisyyttä osoitettiin, mutta sitten kun tuli sen realisoimisen aika eli äänestykset yksityiskohtaisista konkreettisista lakiesityksistä, mitään tukea hallituspuolueiden taholta ei tullut eli se myötämielisyyttä jäi huulten värinäksi.

Toivoisimme todella, että olisi voitu nämä huomioida, sillä totean, että 250 miljoonaa markkaa halutaan säästöjä ja 2 500 lomittajan työttömyyskorvaukset ovat noin 160 miljoonaa markkaa, joista valtionosuus noin 100 miljoonaa. Ei siinä kovin paljon pussin pohjalle varoja tule jäämään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 59/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 172/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 24/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

8) Hallituksen esitys sairauspäiväraahjärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 124/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 25/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.05.

Täysistunto lopetetaan kello 22.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

